

9.9.2020

HE laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä poliisilain 2 luvun 9 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia. Osa muutoksista on tarkoitettu olemaan voimassa covid-19-epidemiaan liittyen väliaikaisesti.

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn turvaamiseksi viimesijaisesta mahdollisuudesta alueellisesti tai valtakunnallisesti velvoittavasti muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Aluehallintoviraston päätöksellä voitaisiin poiketa siitä, miten kunnallisen järjestämisvastuun piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveystalvet muutoin järjestetään. Tietyissä tilanteissa päätöksen voisi tehdä sosiaali- ja terveysministeriö.

Toiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joita noudattamalla erilaisia palveluja voidaan koronavirusepidemian aikana tarjota asiakkaille ja toimintaan osallistuville sillä tavoin turvallisesti, että uusien tartuntojen leviämistä voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti estää. Näitä toimia ovat riittävien etäisyyksien ylläpitoon, koronavirustaudin leviämisen estämiseen tähtäävien hygieniakäytänteiden edellyttämiseen sekä tilojen ja pintojen puhdistamiseen liittyvät toimet.

Alueellisen tautitilanteen niin vaatiessa toissijaisena keinona yleisten hygieniavaatimusten noudattamisen lisäksi kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jossa se edellyttää elinkeinonharjoittajaa tai muuta toimijaa ryhtymään toimenpiteisiin, joilla estetään lähikontaktit asiakas- ja toimintaan osallistuville avoimissa tiloissa. Toiminnan harjoittaja voisi itse toteuttaa omaan toimintaansa parhaiten sopivan tavan järjestää toimintansa siten, että asiakkaiden välinen lähikontakti olisi tosiasiallisesti mahdollista välttää.

Viimesijaisena keinona esityksessä ehdotetaan, että kunta tai aluehallintovirasto voisi sulkea asiakkaiden tai osallistujien käyttöön tarkoitetun elinkeino- tai muun toiminnan tilan määräajaksi osittain tai kokonaan. Mahdollisuus kieltää asiakkaiden tai osallistujien ottaminen tiettyyn tilaan voisi koskea ainoastaan toimintoja, joissa olisi erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle. Toimialat, joita tällainen päätös voisi koskea olisivat muun muassa esittävien taiteiden esittämiseen sekä urheilun seuraamiseen tarkoitetut katsomot, nähtävyydet ja teemapuistot sekä liikunta- ja urheilutilat.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vastaavista hygieniavaatimuksista sekä tarvittaessa viranomaispäätöksellä toteutettavasta matkustajamäärien rajoittamisesta henkilöliikenteessä. Liikenteen turvallisuutta koskeva liikenteen palvelutarjoajiin kohdistuva valtakunnallinen päätöksenteko keskitettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi edellä mainittujen velvoitteiden toteuttamiseksi valvonnasta. Myös tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä mukaan lukien poliisin tiedonsaantioikeus karanteeni- ja eristämispäätösten valvontaa varten, työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaoloa koskevia säännöksiä sekä karanteenia ja eristämistä koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan virka-apusääntelyn täydentämistä erityisesti Rajavartiolaikoksen osalta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan x.x.2020. Lain [lisää] koskevat säännökset olisivat voimassa väliaikaisesti 30.6.2021 saakka.

Sisällys

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Vuoden 2020 alussa Kiinasta levisi covid-19-epidemia lähes kaikkiin maailman maihin. Maailman terveysjärjestö WHO julisti covid-19-epidemian pandemiaksi 11.3.2020 ja tämän johdosta Suomessa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa totesi pandemian vuoksi valmiuslain (1552/2011) mukaiset poikkeusolot. Asiasta tehtiin 16.3.2020 päätös, joka oli voimassa 15.6.2020 saakka.

Korona-epidemiaa on hallittu lainsäädännöllisesti monilla eri tavoilla. Rajoitustoimenpiteet ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimintakykyä turvaavat valtuudet ovat perustuneet valmiuslakiin ja perustuslain 23 §:n nojalla annettuun väliaikaiseen lainsäädäntöön (poikkeusololainsäädäntö), uuteen tavalliseen lainsäädäntöön sekä jo voimassa olleen lainsäädännön soveltamiseen.

Koska Suomessa ei enää 16.6.2020 alkaen vallitse poikkeusolot, valmiuslakia ei voida soveltaa. Valmiuslain soveltamisen on oltava väliaikaista ja tilapäistä, eikä se voi kestää pitkään. Sen vuoksi epidemian hallintaa koskevat säännökset tulisi ensisijaisesti sisällyttää normaaliin lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto teki 6.5.2020 periaatepäätöksen suunnitelmasta koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi. Hybridistrategiassa laajamittaisista rajoitustoimista siirryttiin hallitusti aiempaa kohdentumpiin toimenpiteisiin ja kohti hybridistrategian mukaista testaa, jäljitä, eristä ja hoida –periaatteen soveltamista. Tavoitteena on, että hybridistrategian avulla epidemiaa onnistutaan tehokkaasti hillitsemään siten, että puututaan mahdollisimman vähän perusoikeuksiin.

Valtioneuvosto hyväksyi 3.9.2020 valtioneuvoston periaatepäätöksen toimintasuunnitelman antamisesta hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen COVID 19 -epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen. Valtioneuvoston yleisistunto valtuutti periaatepäätöksellään sosiaali- ja terveysministeriön antamaan toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelman mukaan toimenpiteiden on oltava epidemiologisesti perusteltuja. Tässä tarkoituksessa toimintasuunnitelmassa kuvataan kolme epidemiologista tilannetta luonnehtivaa skenaariota, joiden avulla suositusten ja rajoitusten tarvetta ja kohdentamista jatkossa arvioidaan ja joita käytetään päätöksenteon perusteluina alueellisesti ja valtakunnallisesti. Päätöksenteon tulee perustua epidemiologiseen tilannekuvaan, epidemian vaihearvioon ja muuhun asiantuntijatietoon, jota alueelta saadaan. Hybridistrategiaa ja toimintasuunnitelmaa esitellään tarkemmin jaksossa 2.8.2.

Valtioneuvosto linjasi 9.6.2020 muun muassa, että valmiuslain soveltamisen päättymisen johdosta tarvittavat tartuntatautilain (1227/2016) muutokset valmistellaan elokuuhun mennessä. Tartuntatautilain tehtävien muutosten valmistelua tuli jatkaa kiireellisinä seuraavissa asioissa: sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminnan ohjaaminen, ravintoloiden ja muiden vastaavien elinkeinotoimintaan käytettävien tilojen käytön rajoittaminen, yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten tarkempi määrittely sekä eristämispäätös henkilön asuntoon tai muuhun päätöksen antajan hyväksymään tai osoittamaan paikkaan.

Muun muassa koronavirustautia koskevan tiedon, testauksen ja jäljityksen parantuminen ovat mahdollistaneet rajoitustoimien asteittaisen purkamisen ja vaihtoehtoisten rajoitus- ja muiden toimien tekemisen yhteiskunnallisten haittojen vähentämiseksi. Kulloinkin käytettävät toimet valitaan kokonaisharkinnan perusteella siten, että epidemian hallinnassa saavutettava hyöty on mahdollisimman suuri suhteessa toimenpiteen aiheuttamiin sosiaalisiin ja taloudellisiin haittavaikutuksiin. Uusien tapausten määrä ja ilmaantuvuus ovat nousseet heinäkuun alun mataliin lukemiin verrattuna. Tartunnat jakautuvat epätasaisesti eri alueille. Maailmanlaajuinen covid-19-pandemia on kuitenkin jatkunut vaikeana, ja tartuntojen määrä on kääntynyt elokuussa uudelleen nousuun myös Suomessa.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Valmistelussa on kuultu, työ- ja elinkeinoministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeusministeriön, valtiovarainministeriön, sisäministeriön sekä aluehallintovirastojen asiantuntijoita.

Esitystä on käsitelty valtioneuvoston Covid-19-koordinaatioryhmässä 25.8.2020 ja hallituksen neuvotteluissa 27.8.2020.

Esityksen kiireellisyyden vuoksi on jouduttu poikkeamaan kuulemista säädösvalmistelussa koskevista ohjeista lausuntoajan pituuden osalta.

Esityksestä on kuultu seuraavasti [].

Esitys on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 29.9.2020.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä

Covid-19-epidemian levittyä pandemiaksi hallitus otti maaliskuussa nopeasti käyttöön suosituksiin, normaaliolojen lainsäädäntöön ja valmiuslainsäädäntöön perustuvan rajoitustoimien kokonaisuuden. Koska Suomessa ei ole tällä hetkellä poikkeusoloja, epidemian hallinnassa ei voida käyttää valmiuslainsäädäntöön nojautuvia toimenpiteitä tai säätää perustuslain 23 §:n nojalla tilapäisiä poikkeuksia perusoikeuksista.

Perustuslakivaliokunta totesi keväällä 2020 valmiuslain käyttöönottoon liittyvissä mietinnöissä useaan otteeseen, että se korostaa normaaliolojen lainsäädännön ensisijaisuutta ja perusoikeuksiin vähän puuttuvien toimivaltuuksien ensisijaisuutta. Valiokunnan mukaan erityisesti epidemiatilanteen pitkeytyessä tulee ryhtyä normaaliolojen lainsäädännön mahdollisesti tarvittaviin muutoksiin. Pysyviä muutoksia on kuitenkin perusteltua säätää normaalioloissa huolellisen valmistelun jälkeen. Lisäksi valiokunta mietinnöissään viittasi usein valmiuslain 4 §:n 2 momentista ilmenevä vaatimukseen, jonka mukaan valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin (muun muassa PeVM 20/2020 vp viitteineen aiempiin mietintöihin). Tämä merkitsee tarvetta varmistaa, että lainsäädännössä toimivaltaisilla viranomaisilla on tilanteen hallintaan riittävät toimivaltuudet.

Keväällä ja kesällä 2020 tartuntatautilanteen hallinnassa tukeuduttiin keskeisesti tartuntatautilain soveltamiseen. Lisäksi keväällä ja kesällä 2020 on säädetty määräaikaaisesti voimassaolevaa, erityisesti koronaepidemiaan liittyvää lainsäädäntöä. Esiin on tullut useita tarpeita tartuntatautilain sääntelyn täsmentämiseksi. On perusteltua jatkaa lainsäädännön kehittämistä siten, että epidemian hallintaan on riittävät työkalut myös tulevia kuukausia varten. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole esimerkiksi säännöksiä muulle elinkeinotoiminnalle kuin ravintolatoiminnalle asetettavista velvoitteista ja rajoitteista. Tämä merkitsee tarvetta säätää viranomaisen toimivaltuuksista normaaliaikojen lainsäädännössä tavalla, joka mahdollistaa epidemian hallinnan kannalta tarkoituksenmukaiset ja epidemiatilanteeseen nähden oikeasuhtaiset toimet tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Koronaepidemian kehittymistä tulevina kuukausina ei voida tarkasti ennustaa, ja on mahdollista, että pandemia kestää maailmanlaajuisesti useita kuukausia, mahdollisesti välillä kiihtyen ja välillä laantuen. Vallitsevassa tilanteessa on tarpeen säätää ehdotettavista velvoitteista ja rajoitteista varsin nopealla aikataululla, jotta viranomaisten käytössä olisi tarvittavia työkaluja epidemian leviämisen estämiseksi. Muun muassa valmisteluajataulun tiukkuudesta johtuen erityisesti perusoikeuksia kaikkein eniten rajoittavien velvoitteiden ja rajoitusten osalta on perusteltua säätää määräaikaista lainsäädäntöä, joka on valmisteltu erityisesti covid-19-epidemian hallintaa varten. Tartuntatautilain uudistamisen toisessa vaiheessa, joka tulisi toteuttaa normaalitilanteessa hyvien lainvalmisteluperiaatteiden mukaisesti sekä peilaten tartuntatautilainsäädäntöä erityisesti suhteessa valmiuslainsäädäntöön, tulisi valmistella tarvittavat toistaiseksi voimassa olevat säännökset myös niin sanotusti tartuntatautineutraalisti.

2.2 Tartuntatautilaki

Keskeiset käsitteet ja viranomaistoimijat

Tartuntatautilain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaan ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmiselle ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Lakia sovelletaan 2 §:n mukaan tartuntatautien torjuntatyön järjestämiseen ja toteuttamiseen sekä sen suunnitteluun, ohjaukseen, seurantaan ja valvontaan.

Lain 4 §:n mukaan tartuntataudit jaetaan yleisvaarallisiin ja valvottaviin tartuntatauteihin sekä muihin tartuntatauteihin. Tartuntatauti on yleisvaarallinen, jos taudin tarttuvuus on suuri, tauti on vaarallinen ja taudin leviäminen voidaan estää tautiin sairastuneeseen, taudinaiheuttajalle altistuneeseen tai tällaisiksi perustellusti epäiltyyn henkilöön kohdistettavilla toimenpiteillä. Uuden koronavirustyyppin aiheuttama vaikea infektio on määritelty yleisvaaralliseksi tartuntataudiksi valtioneuvoston asetuksella (69/2020).

Laissa tarkoitettujen valtion viranomaisten ja asiantuntijalaitosten sekä kuntien ja kuntayhtymien on lain 6 §:n mukaan järjestelmällisesti torjuttava tartuntatauteja sekä varauduttava terveydenhuollon häiriötilanteisiin. Niiden on ryhdyttävä välittömiin toimiin saatuaan tiedon torjuntatoimia edellyttävän tartuntataudin esiintymisestä tai sellaisen vaarasta toimialueellaan. Tartuntatautien torjunnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat lain 7 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö vastaa valtakunnallisesta terveydenhuollon häiriötilanteisiin tai niiden uhan varautumisesta ja näiden tilanteiden johtamisesta.

Tartuntatautilaissa säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävistä tartuntatautien torjunnassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on lain 7 §:n 2 momentin mukaan tartuntatautien torjunnan kansallinen asiantuntijalaitos. Laissa säädetään myös muiden viranomaisten tehtävistä ja velvollisuuksista tartuntatautien torjumisessa.

Lain 8 §:n mukaan aluehallintovirasto sovittaa yhteen ja valvoo tartuntatautien torjuntaa alueellaan. Aluehallintovirasto valvoo, että sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ovat varautuneet alueellisesti terveydenhuollon häiriötilanteita varten. Aluehallintovirasto valvoo torjuntatyön säännösten mukaista toteuttamista sekä kansallisten suunnitelmien ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päätösten toimeenpanoa.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ohjaa ja tukee kuntia ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköitä lääketieteellisellä asiantuntemuksellaan tartuntatautien torjunnassa, kehittää alueellisesti tartuntatautien diagnostiikkaa ja hoitoa sekä selvittää epidemioita yhdessä kuntien kanssa. Sairaanhoitopiiri varautuu poikkeuksellisten epidemioiden torjuntaan ja hoitoon sekä huolehtii hoitoon liittyvien infektioiden torjunnan kehittämisestä alueensa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Aluehallintoviraston ja sen toimialueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien on tehtävä yhteistyötä tartuntatautien torjunnassa. Aluehallintovirasto tekee tartuntatautilaissa säädetyt hallinnolliset päätökset käyttäen hyväksi sairaanhoitopiirin kuntayhtymän, erityisvastualueen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntemusta. Tartuntatautien torjunnan alueellinen varautuminen ja valmiussuunnitelu toteutetaan siten kuin terveydenhuoltolain (1326/2010) 38 §:ssä säädetään ottaen huomioon myös työterveyshuollon ja yksityisen terveydenhuollon toiminta.

Lain 9 §:ssä säädetään torjuntatyöstä kunnissa. Kunnan velvollisuutena on järjestää alueellaan tartuntatautilaissa tarkoitettu tartuntatautien vastustamistyö, johon kuuluu tartuntatautien ehkäisy, varhais-toteaminen ja seuranta, epidemian selvittämiseksi tai torjumiseksi tarvittavat toimenpiteet sekä tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn tutkimus, hoito ja lääkinnällinen kuntoutus sekä hoitoon liittyvien infektioiden torjunta.

Karanteeni ja eristäminen

Kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tartuntatautilain 60 §:n perusteella määrätä enintään yhden kuukauden ajaksi karanteeniin henkilön, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliseksi tartuntataudille. Karanteeni tulisi pääsääntöisesti toteuttaa yhteisymmärryksessä altistuneen henkilön kanssa. Lääkäri voi tehdä päätöksen karanteenista myös henkilön tahdosta riippumatta.

Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tartuntatautilain 63 §:n perusteella päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä terveydenhuollon toimintayksikköön, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä. Lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitettun henkilön tahdosta riippumatta.

Lain karanteenia koskevan sääntelyn mukaan karanteeni toteutetaan henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä tai osoittamassa paikassa. Eristämisspätös voidaan tehdä terveyden-

huollon toimintayksikköön. Käytäntö on osoittanut, että tartuntatautilain erottelu karanteeni- ja eristämipaikkojen välillä ei ole käytännössä tarpeellista kaikkien tartuntatautiin kohdalla, koska kaikki tartuntataudit eivät edellytä sairauden hoitoa terveydenhuollon toimintayksikössä. Tartuntatauti voi olla yleisvaarallinen ilman, että henkilö tarvitsee varsinaista hoitoa. Esimerkiksi koronavirustaudin piirteinä on, että sairastuminen ei ole kaikille henkilöille itselleen vaarallista, ja monille tauti on lieväoireinen, mutta tartunnan saaneet saattavat silti levittää muille vaarallista tautia. On perusteltua, että myös esimerkiksi sosiaalihuollon ympärivuorokautista palvelua tarjoavissa yksiköissä voidaan järjestää siellä asuvien henkilöiden hoito asianmukaisesti ilman, että heitä joudutaan tarpeettomasti toimivallan puuttuessa siirtämään terveydenhuollon yksikköön. Useimmissa tapauksissa tilat mahdollistavat karanteenin ja eristämisen toteuttamisen karanteeniin tai eristykseen määrätyn henkilön sekä muiden ihmisten terveys ja turvallisuus huomioon ottaen. Sosiaalihuollon yksiköissä on jo lääkähoidosta vastaavia henkilöitä, mutta tartuntatautilanteen edellyttämää terveydenhuollon asiantuntemusta tulee niihin lisätä tarpeen mukaan. Eristämisen toteuttamisen salliminen henkilön kotona on perusteltua, jotta esimerkiksi lieväoireinen alaikäinen voi olla eristettynä omassa kodissaan tai esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa, silloin kun se on alaikäisen asumispaikka. Hoidon tulee kaikissa tilanteissa perustua parhaaseen mahdolliseen asiantuntemukseen. Lakia muutettaessa on perusteltua samalla täsmentää karanteenipaikkoja koskevaa sääntelyä ja säätää niistä yhteneväisesti eristämipaikkojen sääntelyn kanssa.

Lain 63 §:n mukaan eristämistä koskevan päätöksen tehneen lääkärin on annettava eristettävälle henkilölle ja häntä hoitaville työntekijöille tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet. Tartuntatautilain perusteluissa todetaan myös karanteeniin määrätyn osalta, että lääkärin on annettava karanteeniin määrätyle ohjeet tartunnan leviämisen estämiseksi ja hänen olisi varmistettava, että henkilö on valmis ja kykenevä niitä noudattamaan (HE 13/2016 vp). Kun säädetään eristämisestä muuallekin kuin terveydenhuollon toimintayksikköön, on ohjeiden antamista koskevaa sääntelyä perusteltua muuttaa siten, että ohjeet voidaan antaa myös esimerkiksi alaikäisen huoltajalle.

Laajaan tartunnanvaaraan liittyvät toimenpiteet

Voimassa olevan tartuntatautilain mukaan yleisvaarallisen tartuntataudin tai sellaiseksi perustellusti epäillyn taudin toteamisen tilanteissa kunta tai aluehallintovirasto voi päättää sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä (58 §). Aluehallintovirastot ovat tartuntatautilain nojalla antaneet laajaan tartuntavaaraan liittyvistä toimenpiteistä määräyksiä, joilla oppilaitosten tiloja on suljettu ja julkisia kokoontumisia on rajoitettu. Kunnat ovat tehneet päätöksiä muun muassa sosiaalihuollon päivätoimintayksiköiden sulkemisesta. Asiakkaiden tarvitsemat palvelut on edellä mainituissa tilanteissa jouduttu järjestämään muulla tavoin. Haasteena 58 §:n tulkinnassa on ollut, että sen sanamuoto viittaa vain tiettyjen tilojen sulkemiseen, eikä nimenomaisesti esimerkiksi näihin tiloihin kohdistuviin osittaisiin sulkemisiin tai muunlaisiin rajoituksiin. Lähikontaktien rajoittamisen säädösperusteisia keinoja ovat olleet tartuntatautilain mukaiset ns. kokoontumisrajoitukset, joilla on kielletty tai rajoitettu yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia. Edelleen tartuntatautilain 17 §:n nojalla on rajoitettu vierailuja riskikohteiksi arvioituissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yksiköissä.

Sääntelyssä on havaittu puutteita tai epä johdonmukaisuuksia erityisesti siltä osin, kuin se koskee näitä kokoontumisrajoituksia. Lain 58 §:ssä ei ole erikseen määritelty yleistä kokousta tai yleisötilaisuutta, vaan ne perustuvat kokoontumislakiin (530/1999). Kokoontumislaista johdettujen käsitteiden käyttö laegaalitermeinä johtaa tulkinnallisiin vaikeuksiin ja tilanteisiin, joissa sääntelyn soveltamisen loppu-

tulos on epäjohdonmukainen sääntelyn tarkoituksen kanssa. Lisäksi 58 §:ssä säädetään nimenomaisesti vain tällaisten tapahtumien kieltämisestä, eikä pykälä koske sanamuotonsa perusteella lainkaan jatkuvaluonteista toimintaa. Sääntelyn ulkopuolelle on siten jäänyt muun muassa kirjasto- ja museo-toiminta, huvipuistotoiminta sekä liikunta- ja aktiviteettipuistotoiminta.

Sääntelyä olisi kehitettävä toteuttamaan paremmin sen tarkoitusta yhdenmukaisesti ja yhdenvertaisesti rajoittaa lähikontakteja erilaisissa tapahtumissa, joissa suuri lukumäärä ihmisiä on keskenään verrattain läheisessä kontaktissa, mikä lisää riskiä tartuntojen leviämiseksi. Kyse on sääntelystä, jolla on merkitystä perustuslaissa turvatun elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan näkökulmasta. Uuden sääntelyn luominen edellyttää siten täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä rajoitusten asiallisesta, ajallisesta ja alueellisesta sisällöstä sekä niihin liittyvästä päätöksentekomekanismista.

2.3 Elinkeinon harjoittamista koskeva lainsäädäntö

Elinkeinon harjoittamiseen liittyvä keskeinen lainsäädäntö

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta säännellään tarkemmin elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa (122/1919), jäljempänä *elinkeinolaki*, joka sisältää elinkeinon harjoittamisen oikeutta Suomessa koskevat perussäännökset.

Elinkeinola lain mukaan laillista ja hyvän tavan mukaista elinkeinoa saa harjoittaa luonnollinen henkilö, jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella (1 §:n 1 momentin 1 kohta), suomalainen yhteisö ja säätiö (1 §:n 1 momentin 2 kohta) sekä Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka on perustettu jonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa (1 §:n 1 momentin 3 kohta).

Lain 3 §:ssä on 28-kohtainen luettelo niin sanotuista ohjesääntöisistä elinkeinoista, joiden harjoittamisesta pykälän johdantokappaleen mukaan säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Luettelossa mainittujen elinkeinojen harjoittamista on rajoitettu esimerkiksi säätämällä ne luvanvaraisiksi. Tällaisia elinkeinoja ovat muun muassa kaivostoiminta, apteekkiliikkeen harjoittaminen, alkoholijuomien anniskelutoiminta, luottolaitostoiminta, vakuutustoiminnan harjoittaminen, ajoneuvojen katsastustoiminta ja vartioimisliiketoiminta. Luettelo ei kuitenkaan ole nykyisin tyhjentävä vaan luvan varaisuudesta voidaan säätää myös muussa laissa.

Yleisiä säännöksiä elinkeinonharjoittamisesta ja siihen liittyvistä velvoitteista sisältyy lisäksi muun muassa kaupparekisterilakiin (129/1979) ja yritys- ja yhteisötietolakiin (244/2001).

Ravitsemisliikkeitä koskeva sääntely

Normaalioloissa ravitsemisliikkeiden aukioloa ei ole rajoitettu vuoden 2018 alun jälkeen. Ravitsemisliikkeiden toimintaan keskeisimmin vaikuttavat velvollisuudet ovat koskeneet elintarveturvallisuutta ja alkoholin anniskelua.

Ravintolatilat ovat epidemian leviämisen kannalta erityinen riskikohde. Koronavirustaudin leviämisen ehkäisemiseksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin (308/2006) lisättiin lailla

153/2020 uusi 3 a §, jolla ravitsemisliikkeiden aukioloa rajoitettiin. Lailla puututtiin elinkeinonvapauteen tavalla, joka edellyttäisi normaalisti perustuslain säätämisyjärjestystä. Laki kuitenkin säädettiin koronaepidemiatilanteessa poikkeuksellisesti perustuslain 23 §:n mukaisesti tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Laki oli voimassa 30.3.-31.5.2020. Ravitsemisliikkeet oli pidettävä suljettuina asiakkailta vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin aikana niillä alueilla, joilla se oli välttämätöntä tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikainen rajoitus säädettiin valtioneuvoston asetuksella voimaan kaikissa Suomen maakunnissa. Asetukseen sisältyneen seurantavelvoitteen mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö seurasivat säännöllisesti sitä, onko ravitsemisliikkeet pidettävä kussakin maakunnan edelleen suljettuina ja raportoivat tilanteesta valtioneuvostolle.

Ravitsemisliikkeiden sulkemista koskeva säännös ei koskenut majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuja henkilöstöravintoloita eikä ruoan tai juoman ulosmyyntiä.

Ravitsemisliikkeiden sulkemisen yhteydessä eduskunta edellytti toimenpiteitä ravitsemisliikkeiden kohtuullisten kustannusten kompensoinnista ja vaikutuksia lieventävistä toimenpiteistä (EV 14/2020 vp ja TaVM 5/2020). Sulkemisella oli välittömät vaikutukset ravitsemisalan yrittäjien mahdollisuuteen harjoittaa ammattiaan. Rajoitusten johdosta säädettiin laki ravitsemisyritysten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä (403/2020), jonka tavoitteena oli yhtäältä hyvittää ravitsemisliikkeille lainsäädännöllä asetetuista rajoituksista aiheutuneita kustannuksia sekä toisaalta kannustaa alan yrityksiä työllistämään.

Ravintoloiden toiminnan rajoittamista koskeva sääntely lisättiin tartuntatautilakiin lailla 400/2020, joka on voimassa 31.10.2020 saakka. Tartuntatautilakiin lisättiin määräaikainen 58 a §, jossa säädetään ravitsemisliikkeen aukioloa, alkoholijuomien anniskeluaikaa sekä liikkeeseen kuuluvien sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärää ja käyttöä elinkeinotoimintaan koskevista rajoituksista. Asiakasmäärien osalta säädetään, että ravitsemisliikkeen sisätilassa tai sen osassa saa samanaikaisesti oleskella enintään puolet siitä suurimmasta asiakas- tai henkilömäärästä, joka on mainittu tilaa tai sen osaa koskevassa alkoholilain 18 §:ssä tarkoitetussa anniskeluluvassa tai hyväksytyssä rakennussuunnitelmassa. Ravitsemistoiminnan harjoittajan tulee huolehtia siitä, että asiakkaiden oleskelu järjestetään riittävän väljästi ja asiakaspaikat sijoittuvat riittävän etäälle toisistaan. Lisäksi pykälässä säädetään, että jolleivät pykälässä säädetyt aukioloaikaa, anniskeluaikaa tai säädetyt asiakkaiden enimmäismäärän noudattaminen ole välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, valtioneuvoston asetuksella säädetään pidemmästä aukioloajasta ja anniskeluajasta tai suuremmasta asiakkaiden enimmäismäärästä. Sääntely ei koske henkilöstöravintolatoimintaa eikä ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi.

Tämän lisäksi 58 a §:n mukaan ravitsemistoiminnan harjoittajan on huolehdittava ravitsemisliikkeen tilojen ja pintojen puhdistamisesta. Ravitsemistoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat mahdollisuuden käsien puhdistamiseen, ja annettava asiakkaille riittävän etäisyyden ylläpitämistä ja käsien puhdistamista koskevat toimintaohjeet. Ravitsemistoiminnan harjoittajan on laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten se toteuttaa sen toimintaan ja sisä- ja ulkotilojen käyttöön säädetyt velvollisuudet ja rajoitukset.

Jolleivät rajoitukset ole välttämättömiä koko maassa tartuntataudin leviämisen estämiseksi, valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset alueista, joilla kutakin edellä kuvattua velvoitetta ja rajoitusta sovelletaan.

Samaan aikaan lakiin määräaikaisesti lisätyn 58 b §:ssä säädetään aluehallintoviraston toimivallasta valvoa 58 a §:ssä ja sen nojalla säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista sekä toimivallasta antaa määräyksen puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi, toimivallasta määrätä ravitsemisliikkeen ravitsemistoiminnan välittömästi keskeytettäväksi ja liikkeen pidettäväksi suljettuna asiakkailta enintään yhden kuukauden ajaksi sekä poliisin virka-avusta. Lisäksi pykälässä säädetään valtioneuvoston velvoitteesta tarkoin seurata ovatko rajoitusten edellytykset edelleen voimassa. Jos edellytykset eivät enää täyty, on valtioneuvoston viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin 58 a §:n ja siihen liittyvien säännösten kumoamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan 31.10.2020 asti voimassa olevan ravintolasäätelyn uudelleen antamista eduskunnalle.

Muuhun elinkeinotoimintaan tartuntatautilanteen takia kohdistetut rajoitukset

Muiden kuin ravitsemisliikkeiden asiakastiloja koskevia sekä 58 §:n nojalla mahdollistettuja velvoitteita tai rajoituksia ei ole tähän mennessä sisällytetty tartuntatautilakiin tai muuhun lainsäädäntöön. Elinkeinonharjoittajat ovat omaehtoisesti ja viranomaissuosituksia noudattaen toteuttaneet useita toimenpiteitä, joilla on pyritty asiakaspalvelutilanteiden turvallisuuteen. Nykyinen tautitilanne ja tautitilanteen ennakoitu kehittyminen vaatii kuitenkin velvoitteista säätämistä määräaikaisesti tartuntatautilaissa.

2.4 Henkilöliikennettä koskeva sääntely

Tällä hetkellä voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säädöksiä liikenteen terveysturvallisuudesta. Epidemiatilanteen kiihtyessä keväällä 2020 havaittiin myös, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan viranomaisilla ei ollut toimialan lainsäädännössä kaikilta osin riittäviä toimivaltuuksia epidemiatilanteen hoitamiseksi. Tätä koskien annettiin liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädännön väliaikaisia poikkeuksia koskevat lakiehdotukset eduskunnalle huhtikuussa 2020 (HE 62/2020 vp) ja ne tulivat voimaan 1.6.2020. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan säännösmuutoksia terveysturvallisuuden huomioimiseksi ilmailussa ja merenkulussa. Muutoksia tehdään muun muassa liikenteen palveluista annettuun lakiin, ilmailu-, vesiliikenne-, alusrekisteri-, luotsaus- ja turvatoimilakiin. Ehdotetut muutokset lisäisivät Liikenne- ja viestintäviraston mahdollisuuksia tehdä päätöksiä tai antaa määräyksiä, joilla vastataan yhteiskunnan toiminnan jatkuvuuden haasteisiin liikenteen ja viestinnän alalla normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Henkilöliikenteen toimijat ovat antaneet virustartuntojen ehkäisemiseksi ohjeita työntekijöilleen ja matkustajilleen. Ohjeet ovat noudattaneet Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen 25.5.2020 antamia ohjeita covid-19-tartuntojen ehkäisemiseksi joukkoliikenteessä. Tämän lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos antoi 13.8.2020 suosituksen kasvomaskien käytöstä muun muassa joukkoliikenteessä. Liikenne- ja viestintävirasto julkaisi 14.8.2020 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistusta ja suositusta täydentävät suositukset liikenteen palveluiden tarjoajille, joilla mahdollistetaan turvallinen liikkuminen. Koronaviruksen aiheuttama epidemia on vaikuttanut voimakkaasti liikennejärjestelmän käyttöön sekä tarjontaan. Liikennemäärät ovat epidemian myötä vähentyneet merkittävästi tieverkolla ja vaikutukset henkilöliikenteen käyttäjämääriin ovat vielä voimakkaammat. Liikenteen toimivaltaisilta viranomaisilta saatujen tietojen mukaan käyttäjämäärät ovat koronavirusepidemian myötä vähentyneet jopa 70-90 prosenttia.

Komissio julkaisi 13.5.2020 rajoitustoimien poistamista koskevaan tiekarttaan liittyvän paketin liikenteen ja matkailun palvelujen palauttamiseen liittyen. Pakettiin kuuluu tiedonanto suuntaviivoista

Kunnalliseen sosiaalihuoltoon sovelletaan sosiaalihuoltolakia sekä erityislainsäädäntöä. Sosiaalihuoltoon sisältyvät sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yleis- ja erityislainsäädännön mukaiset sosiaalihuollon tehtävät ja palvelut (sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 2 ja 14 §).

Terveydenhuoltoon sisältyvät terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito. Kansanterveyslaissa (66/1972) ja erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989) säädetyn kunnan järjestämisvastuuseen kuuluvan terveydenhuollon toteuttamiseen ja sisältöön sovelletaan terveydenhuoltolakia, jollei muussa laissa toisin säädetä (terveydenhuoltolaki 1 §).

Kunta voi ostaa sosiaali- ja terveystalvuujuja myös muilta kunnilta, järjestöiltä tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Yksityiset palveluntuottajat, eli yritykset, järjestöt ja säätiöt voivat myydä palvelujaan joko kunnille, kuntayhtymille tai suoraan asiakkaille. Yritysten ja järjestöjen osuus sosiaali- ja terveystalvuujujen tuotannosta on 2000-luvun aikana kasvanut jatkuvasti ja yksi syy siihen on väestön ikääntyminen, jonka myötä sosiaali- ja terveystalvuujujen tarve kasvaa. Yleisimpiä yksityisiä sosiaali- ja terveystalvuujuja ovat ikääntyneiden palveluasuminen, ikääntyneiden ja vammaisten kotitalvuujuet sekä lasten ja nuorten laitos- ja perhehoito. Yleisimpiä yksityisiä terveystalvuujuja ovat fysioterapiatalvuujuet, lääkäriin ja hammaslääkäriin vastaanottotoiminta ja työterveyshuolto.

Kevään koronaepidemian seurauksena erikoissairaanhoidossa organisoitiin, perustettiin, ylläpidettiin ja lopulta purettiin eristettyjä osastoja ja tehohoidon yksiköitä. Perusterveydenhuollossa varauduttiin koronapotilaiden tulvaan, perustettiin testauspisteitä ja organisoitiin erillisiä koronavastaaottoja. Lisäksi kuntien tartuntataudeista vastaavia yksiköitä ja niiden toimintaa laajennettiin tartunnanjalvuujujityön kasvaessa paikoitellen voimakkaasti. Sosiaalihuollon tehostetun palveluasumisen yksiköissä varauduttiin kapasiteetin nostoon, mikäli ikääntyvien henkilöiden hoidon ja tuen tarpeen kasvu olisi sitä edellyttänyt. Kevään 2020 rajoitusten aikana julkisissa palveluissa käynnistyi myös nopeasti korvattavia palveluja ja toimintamuotoja sekä uudenlaista yhteistyötä järjestöjen ja seurakuntien kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa tai kun asiakas muutoin tarvitsee sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja on sovellettava niitä sosiaali- ja terveydenhuollon säännöksiä, jotka asiakkaan edun mukaisesti parhaiten turvaavat tuen tarpeita vastaavat palvelut ja lääketieteellisen tarpeen mukaisen hoidon.

Käynnissä olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa vastuu sosiaali- ja terveystalvuujujen ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyy kunnilta maakunnille.

Poikkeusolojen julistamisen jälkeen hallitus antoi useita valmiuslain mukaisia toimivaltuuksien käyttöönotto- ja jatkamisasetuksia. Lisäksi hallitus on antanut eduskunnalle 44 poikkeusoloihin liittyvää hallituksen esitystä ja neljä lisätalousarviota.

Valmiuslain 86 §:n nojalla väestön sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi sosiaali- ja terveystalvuujujeministeriö sekä toimialueellaan aluehallintovirasto voi päätöksellään velvoittaa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksikön laajentamaan tai muuttamaan toimintaansa, siirtämään toimintansa kokonaan tai osaksi oman toimialueensa tai sijaintipaikkansa ulkopuolelle taikka järjestämään toimintaa myös toimialueensa ulkopuolella, sijoittamaan hoidon tai huollon tarpeessa olevia henkilöitä toimintayksikköönsä siitä riippumatta, mitä asiasta on säädetty, määrätty tai sovittu taikka luovuttamaan toimintayksikön tai osan siitä valtion viranomaisten käyttöön.

Säännöksen esitöiden mukaan sosiaali- ja terveystalvuujujministeriön toimivalta on tarpeen alueellisten toimienpiteiden yhteensovittamiseksi (HE 3/2008 vp s. 77).

Valtioneuvosto antoi valmiuslain 86 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta asetuksen (125/2020, muutettu asetuksella 130/2020) sekä jatkamisasetukset (174/2020 ja 308/2020). Asetuksen 125/2020 1 §:n ja asetuksen 174/2020 2 §:n mukaan valmiuslain 86 §:ssä säädettyjä toimivaltuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden ohjaamiseksi voitiin soveltaa koko valtakunnan alueella.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut useita koronavirusepidemian hallintaan tähtääviä toimintaohjeita, joiden tarkoituksena on ollut ehkäistä ja torjua yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä, turvata potilas- ja asiakasturvallisuus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakyky. Lisäksi ministeriö on antanut valmiuslain nojalla seuraavat velvoittavat päätökset: päätös valmiuslain 86 §:n mukaisiin sosiaalihuollon ohjaustoimiin ryhtymisestä: sosiaalihuollon asiakkaiden suojaaminen koronavirustaudilta (covid-19) (13.5.2020), päätös valmiuslain 86 §:n mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaustoimiin ryhtymisestä koskien karanteeni- ja testauskäytänteitä (1.4.2020), päätös lääkevalmisteiden riittävyden ja lääkejakeluketjun toimivuuden varmistamiseksi (19.3.2020, 9.4.2020 ja 13.5.2020) sekä päätös salbutamolivalmisteiden myynnin rajoittamisesta (9.4.2020 ja 13.5.2020).

Normaaliolojen lainsäädäntö ei mahdollista sitä, että valtioneuvosto tai ministeriö taikka muu viranomaisen velvoittaisi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksikön muuttamaan toimintaansa esimerkiksi tartuntatauti-epidemian leviämisen estämiseksi taikka palvelujärjestelmän toimintakyvyn ylläpitämiseksi.

Palvelujärjestelmään tai sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköihin kohdistuva sitova ohjausmahdollisuus edellyttää uutta lainsäädäntöä.

Epidemian jatkuessa ja mahdollisesti edelleen laajentuessa on olemassa konkreettisia riskejä, jotka uhkaavat sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakykyä, ja jotka edellyttävät nopeita toimintaa muuttavia toimenpiteitä. Tämä voi koskea palvelurakennetta, palvelujen sisältöä tai henkilöstöä sekä julkisia ja yksityisiä toimintayksiköitä. Lisäksi voi olla tarve valtakunnallisesti velvoittaa toimintayksikkö toimimaan tietyllä tavalla ihmisten, erityisesti riskiryhmiin kuuluvien, elämän ja terveyden sekä oikeuden välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin turvaamiseksi.

2.6 Opetus- ja kulttuuritoimen hallinnon ala

Tartuntatautilain 58 §:n nojalla kunnan tartuntatautien toiminnasta vastaava toimielin voi päättää toimialueellaan muun muassa oppilaitosten ja päiväkotien sulkemisesta pykälässä tarkoitetuissa tartuntatautilanteissa. Aluehallintovirastoilla on oikeus tehdä vastaavat päätökset, kun ne ovat tarpeen usean kunnan alueella. Viime keväänä koronavirusepidemian aikana aluehallintovirastot antoivat päätöksiä, jotka mahdollistivat oppilaitosten sulkemisen osittain tai kokonaan. Osa perusopetuksen oppilaista sai kuitenkin lähiopetusta myös soveltamisasetusten voimassaolon aikana. Perusopetuksen osalta on muutettu sitä koskevaa lainsäädäntöä siten, että säädetään tarkemmin poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä (HE 86/2020 vp), kun on tehty 58 §:n mukainen päätös sulkemisesta. Tämä lainsäädäntö on voimassa vuoden 2020 loppuun asti. Tartuntatautilain 58 §:n sanamuodon mukaan pykälässä ei nimenomaisesti säädetä muunlaisten rajoituspäätösten tekemisestä. Kevään 2020 koronavirusepidemian aikana epäselvä oikeudentila on aiheuttanut tulkinnallista epävarmuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta-alueena on sivistys, johon kuuluvat kulttuurin ohella koulu- tus, tiede, nuoriso, liikunta ja kirkollisasiat. Kulttuuripolitiikka kattaa muun muassa taiteen tekemisen ja edistämisen, kirjastot, luovan talouden, museot, teatterit, orkesterit sekä taiteen perusopetuksen.

Virastoista, yhtiöistä ja säätiöistä kulttuuripolitiikan vastuualueelle kuuluvat muun muassa Museovi- rasto, Näkövammaisten kirjasto, Kansallisgalleria, Suomen Kansallisooppera ja –baletti sekä Suomen Kansallisteatteri.

Kunnan kulttuuritoiminnan järjestämisestä sekä siihen liittyvistä tavoitteista, tehtävistä, yhteistyöstä, asukkaiden osallistumisesta, tiedon tuottamisesta ja toiminnan arvioinnista, valtionrahoituksesta sekä kehittämistehtävästä säädetään kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (166/2019). Lain tavoit- teena on muun muassa edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistu- mista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen. Kulttuuritoiminnan järjestäminen on lain 3 §:ssä säädetty kunnan tehtäväksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja muut valtion viranomaiset luovat edellytyksiä kuntien kulttuuritoiminnalle.

Taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista ta- solta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilli- seen ja korkea-asteen koulutukseen.

Yleisistä kirjastoista annetussa laissa (1492/2016) säädetään kunnille velvollisuus ylläpitää itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yleisiä kirjastoja taikka järjestää alueellaan muulla tavoin kirjastotoimintaa, jotta muun muassa väestön yhdenvertainen mahdollisuus osallistua sivistys- ja kulttuurielämään tulisi turvatuksi. Lain 10 § mukaan yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettä- vissä ja saavutettavissa.

Museolain (314/2019) tavoitteena on muun muassa ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä sekä edistää sivistystä, hyvinvoin- tia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa.

Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaan Kansallisgallerian tarkoitus on vahvistaa kult- tuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä. Kansallisgallerian, johon kuuluvat Ateneumin taidemu- seo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebryhoffin taidemuseo, tehtävänä on muun muassa harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa.

Teatteri- ja orkesterilaki (730/1992) tuli voimaan vuonna 1993 kuntien valtionosuusjärjestelmän uu- distamisen yhteydessä. Toiminnan rahoituksessa siirryttiin harkinnanvaraisesta rahoituksesta lasken- nalliseen valtionosuusjärjestelmään. Lain mukaan teattereille ja orkestereille myönnetään valtion- osuutta käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) sekä teatteri- ja orkesterilaissa säädetään. Teatteri- ja orkesterilain 2 §:n mukaan valtion- osuuden saamisen edellytyksenä on, että teatterin tai orkesterin omistaa kunta, kuntainliitto tai yksi- tyinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu teatteri- tai orkesteritoiminnan har- joittaminen tai teatterin tai orkesterin ylläpitäminen sekä se, että teatteri tai orkesteri harjoittaa vaki- naista ja ammatillista esitystoimintaa.

Covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi toteutetut rajoitustoimenpiteet johtivat keväällä 2020 siihen, että taide- ja kulttuurialan toiminta pysähtyi pääosin kokonaan. Tästä aiheutui alan toimijoille mittavia taloudellisia menetyksiä, jotka koskivat valtakunnallisesti jopa kymmeniä tuhansia toimialan

yrittäjiä, yhteisöjä ja yksittäisiä ammatinharjoittajia. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti huhtikuussa 2020 taide- ja kulttuurialan toimijoille kyselyn koronapandemian vaikutuksista niiden toimintaan kahdella eri ajanjaksolla, 15.3.–31.5.2020 ja 1.6.–31.8.2020. Kyselyn perusteella taiteen ja kulttuurin toimiala on yksi eniten koronapandemiasta kärsineistä aloista.

Julkisyhteisöjen, yhteisöjen, säätiöiden, yritysten, yksityishenkilöiden ja muiden alan toimijoiden arvioitujen nettotulonmenetykset olivat kyselyn perusteella 15.3.–31.5.2020 arviolta 129 104 612 euroa ja 1.6.–31.8.2020 arviolta 115 493 112 euroa. Jälkimmäinen ajanjakso perustui vastaajien arvioon pandemian vaikutuksista tilanteesta, jossa toiminnan rajoituksia olisi jatkettu samantyyppisinä elokuun loppuun saakka. Vastaaajia oli jälkimmäisen ajanjakson osalta vähemmän kuin ensimmäisen. Edellä mainittujen nettotulonmenetyksarvioiden lisäksi musiikkialan ja kirjallisuuden alan tekijänoikeustulojen arvioitiin pienenevän vuoden 2020 aikana noin 11-14 miljoonaa euroa suhteessa aiempiin vuosiin.

Taiteen ja kulttuurin toimialalle osoitettiin valtion vuoden 2020 ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä lisätalousarviossa lisämäärärahaa yhteensä 78,7 miljoonaa euroa ylläpitämään alan toimijoiden toimintakykyä, joka oli vaikeutunut koronapandemian poikkeusoloista johtuvista rajoituksista. Määrärahat on kohdistettu avustuksina kansallisille taidelaitoksille, valtionosuutta saaville museoille, teattereille ja orkestereille, taiteen alojen tekijöille, luovien alojen, taiteen ja kulttuurin alan yhteisöille, taiteen perusopetuksen toimijoille, kirjastoille lapsille ja nuorille suunnatusta elektronisen aineiston käyttölisenssien hankintaan, kulttuuritilojen rakentamiseen ja peruskorjaamiseen, seurantalosten ylläpitokustannuksiin ja peruskorjaamiseen, kulttuuri- ja taidefestivaaleille, elokuva- ja av-tuotannoille sekä elokuvateattereille.

Liikuntalain (390/2015) opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Liikunnan aluehallinnon tehtävistä vastaavat aluehallintovirastot. Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Liikuntatoiminnan järjestäminen on Suomessa osin elinkeinonharjoittamiseksi katsottavaa yritystoimintaa, osien kunnallista palvelutoimintaa ja osin yhdistysmuotoisten toimijoiden järjestämää kansalaistoimintaa. Lisäksi omaehtoinen liikunta on suosittu vapaa-ajan harrastus. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä terveysturvallisuudesta.

Hallitus suositti 12.3.2020 yli 500 hengen yleisötilaisuuksien kieltämistä, minkä myötä urheilutapahtumat pääsääntöisesti lopetettiin. Julkiset sisätilat, kuten liikuntatilat suljettiin 17.3.2020. Yksityisille liikunta-alan toimijoille annettiin suositus keskeyttää toiminta. Koulujen lähiopetus (mukaan lukien liikunnanopetus) lopetettiin tietyin poikkeuksin 18.3.2020. Samalla kiellettiin yli 10 hengen kokoontumiset, mikä keskeytti valtaosan liikunta- ja urheiluseurojen kasvokkain tapahtuvasta ohjaustoiminnasta.

Rajoituksia alettiin purkaa toukokuusta lähtien. Julkisia sisäliikuntatiloja avattiin, ja urheiluseurat aloittivat ohjatun toiminnan enintään 10 hengen ryhmissä. Urheilukilpailujen ja -sarjojen käynnistäminen sallittiin 1.6.2020 alkaen erityisjärjestelyin. Yli 500 henkilön yleisötilaisuudet rajattiin kuitenkin kielletyiksi 31.7.2020 asti, minkä jälkeen elokuussa erityisjärjestelyin ulkotiloissa oli mahdollista järjestää yli 500 henkilön tilaisuuksia. Syyskuuta 2020 koskien aluehallintovirastot ovat päättäneet, että syyskuussa voi järjestää enintään 50 henkilön yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia. Yli 50 henkilön tilaisuuksia voi järjestää sisätiloissa ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa, jos turvallisuus voidaan varmistaa THL:n ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeen mukaisesti.

2.7 Valvonta

Tartuntatautilain 12 §:n mukaan tartuntatautien torjuntatyön lainmukaisuuden valvonta ja siihen liittyvä ohjaus kuuluu aluehallintovirastolle toimialueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa sekä eräissä muissa asioissa. Pykälässä lisäksi on informatiiviset viittaukset kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon, valtion järjestämää terveydenhuollon ja yksityisten sosiaali- ja terveystuollon palveluiden tuottamisen lainsäädännön valvontaa koskevaan sääntelyyn. Lain 8 §:ssä lisäksi säädetään, että aluehallintovirasto sovittaa yhteen ja valvoo tartuntatautien torjuntaa alueellaan. Aluehallintovirasto valvoo, että sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ovat varautuneet alueellisesti terveydenhuollon häiriötilanteita varten. Aluehallintovirasto valvoo torjuntatyön säännösten mukaista toteuttamista sekä kansallisten suunnitelmien ja sosiaali- ja terveysministeriön päätösten toimeenpanoa.

Tartuntatautilaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä aluehallintoviraston ja kunnan toimivallasta valvoa 58 §:n mukaisten päätösten noudattamista. Lain 12 §:ssä säädetään informatiivisin viittauksin ainoastaan sosiaali- ja terveystuollon valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista. Kun keväällä ja kesällä on säädetty tartuntatautilakiin määräaikaista muutoksia, lainsäädännöllisenä ratkaisuna samalla lakiin on lisätty näitä sääntelyitä koskeva määräaikaisten valvontasääntely (ravitsemisliikkeiden osalta 58 b § ja koronavirukselle mahdollisesti altistuneiden tavoittamiseksi tehdyn mobiilisovelluksen eli Koronavilkun osalta 43 h §). Uusia tehtäviä ja toimivaltuuksia säädettyessä onkin perusteltua samalla säätää valvovien viranomaisten toimivaltuuksista valvonnan tehokkaan toimeenpanon varmistamiseksi.

Rikoslain (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä säädetään terveydensuojelurikkomuksesta. Pykälän mukaan joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo tartuntatautilain 16 §:ssä tarkoitetussa pakollista terveystarkastusta, 60 §:ssä tarkoitetussa karanteenia tai 63 §:ssä tarkoitetussa eristämistä koskevassa yleisessä tai yksittäistapausta koskevassa päätöksessä tai 54 §:n nojalla säädettyssä pakollista rokotusta koskevassa asetuksessa yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi asetetun velvollisuuden on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, terveydensuojelurikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Tartuntatautilain mukainen karanteeni- tai eristyspäätös sisältää tietoa henkilön terveydestä ja on siten terveydenhuollon lähtökohtaisen salassapidon piirissä. Voimassa oleva sääntely ei mahdollista karanteenia tai eristämistä koskevan tiedon luovuttamista ilman henkilön suostumusta poliisille, ja täten poliisin mahdollisuudet tutkia karanteeni- ja eristämispäätöksen rikkomisia ovat rajoitetut. Jotta rikosoikeudellisen sääntelyn mahdollista rikkomista voidaan tutkia, on perusteltua säätää poliisille oikeus tällaisten tietojen saamiseen.

2.8 Koronavirustaudin epidemiologinen ja lääketieteellinen tilannekuva

2.8.1 Covid-19

Uusi koronavirusinfektio on 13.2.2020 luokiteltu yleisvaaralliseksi tartuntataudiksi valtioneuvoston asetuksella (69/2020). Taudin tarttuvuus on suuri, tauti on vaarallinen ja taudin leviäminen voidaan estää tautiin sairastuneeseen, taudinaiheuttajalle altistuneeseen tai tällaisiksi perustellusti epäiltyyn henkilöön kohdistettavilla toimenpiteillä. Näin ollen uusien koronavirusinfektioiden yhteydessä joudutaan käyttämään yksilön liikkumavapautta rajoittavaa sairastuneiden eristämistä sekä altistuneiden karanteenia taudin leviämisen estämiseksi.

Uusi koronavirusinfektio voi olla vakava, jopa henkeä uhkaava, erityisesti iäkkäillä ja henkilöillä, joilla on pitkäaikaissairauksia. Virukseen ei ole toistaiseksi tehoavaa läikehoitoa eikä rokotetta. Koska virus on uusi, väestöllä ei ole siltä suojaavia vasta-aineita, mikä edesauttaa viruksen leviämistä. Maailman terveysjärjestö WHO julisti Kiinan Wuhanista löytyneen uuden koronaviruksen kansainväliseksi kansanterveysuhaksi (Public Health Emergency of International Concern PHEIC) 30.1.2020. Tämä edellyttää kaikilta mailta uuden koronaviruksen aiheuttamien infektioiden aktiivista seurantaa, tautitapausten varhaista tunnistamista ja tapausten eristämistä sekä altistuneiden jäljittämistä jatkotartuntojen estämiseksi.

Uusi koronavirus tarttuu henkilöstä toiseen ensisijaisesti pisaratartuntana, kun sairastunut henkilö yskii, aivastaa, puhuu tai vaikka laulaa. Osa tartunnan saaneista henkilöistä ei saa lainkaan oireita tai oireet ovat hyvin vähäisiä, ja tästä syystä henkilö ei ole tietoinen tartunnastaan. Myös oireeton voi tartuttaa muita. Tutkimuksissa on kuvattu tilanteita, joissa oireeton henkilö on tartuttanut muita ahtaissa sisätiloissa. Virus voi tarttua myös jo muutama päivä ennen oireiden alkua. Nykytiedon mukaan koronavirustautiin sairastunut henkilö on tartuttavimmillaan oireisen taudin alussa. Tartuttava aika kestää arviolta 7-12 päivää lieväoireisessa koronavirustaudissa ja jopa kaksi viikkoa vakavimmissa tautimuodoissa.

Lähikontaktissa koronavirus voi tarttua myös kosketuksen välityksellä, jos sairastunut on esimerkiksi yskinyt käsiinsä ja on sen jälkeen koskenut toiseen ihmiseen. Tartuntoja voi ehkäistä noudattamalla hyvää käsi- ja yskimishygieneia sekä välttämällä lähikontakteja muihin ihmisiin. Lähikontakteja vähentämällä hidastetaan epidemian leviämistä.

2.8.2 Valtioneuvoston hybridistrategia

Valtioneuvoston 6.5.2020 hyväksymän koronakriisin hallinnan hybridistrategian mukaan hallituksen toimilla pyritään estämään viruksen leviämistä yhteiskunnassa, turvaamaan terveydenhuollon kanto-kyky ja suojelemaan erityisesti riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä. Koska epidemian etenemisen hillitsemisessä on Suomessa onnistuttu toistaiseksi hyvin, on Suomessa mahdollista siirtyä asteittain epidemian hillinnän seuraavaan vaiheeseen. Hybridistrategiassa laajamittaisista rajoitustoimista siirrytään hallitusti aiempaa kohdennetumpiin toimenpiteisiin ja säädösten mukaiseen tehostettuun epidemian hallintaan. Tavoitteena on, että hybridistrategian avulla epidemiaa onnistutaan tehokkaasti hillitsemään mahdollisimman vähän ihmisiä, yrityksiä, yhteiskuntaa ja perusoikeuksien toteutumista haittaavasti. Hybridistrategia perustuu jatkuvaan seurantaan ja kertyvän tutkimustiedon hyödyntämiseen. Tutkimustietoa koronaviruksesta, epidemian etenemisestä ja rajoitustoimien vaikutuksista kertyy koko ajan lisää. Uuden tiedon myötä epidemiatilanteen muuttuessa päätöksiä ja suosituksia tulee päivittää tarvittaessa nopeasti, jotta epidemia saadaan pidetyksi hallinnassa yhteiskunnan kokonaisuhyvinvoinnin näkökulmasta tehokkaimmilla keinoilla. Epidemian hallinnassa on otettava huomioon käytettyjen rajoitustoimien oikeudelliset puitteet, viranomaisten normaalit toimivaltuudet ja mahdollisuudet säätää tarvittavista uusista toimivaltuuksista tai valtuuksien tarkistuksista.

Valtioneuvoston 3.9.2020 hyväksymässä sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelmassa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:26³) kuvataan ja ohjataan hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamista covid-19-epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriön asettama covid-19-epidemian tilannekuva- ja mallinnusryhmä on jakanut epidemian tilannekuvan kolmeen vaiheeseen: perustasaan, kiihtymisvaiheeseen ja leviämisvaiheeseen. Perustaso vastaa Suomen tilannetta keskikesällä 2020, jossa tartuntojen ilmaantuvuus on alhainen ja kotoperäisten tartuntojen osuus on pieni. Kiihtymisvaiheessa

³ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162421>

tartuntojen alueellinen ilmaantuvuus on noussut (7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa > 6-15/100 000 asukasta ja 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa > 10-25/100000 asukasta); positiivisten näytteiden osuus on > 1%; ajoittain esiintyy paikallisia ja alueellisia tartuntaketjuja; tartunnanlähteet ovat kuitenkin pääsääntöisesti jäljitettävissä; sairaalahoidon tarpeeseen pystytään vastaamaan ilman erityistoimia. Leviämisvaiheessa tartunnat leviävät väestössä alueellisesti tai laajemmin (7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa > 12-25/100 000 asukasta ja 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa > 18-50 /100000 asukasta); tapausten päivittäinen kasvunopeus on > 10%; positiivisten näytteiden osuus on > 2%; alle puolet tartunnanlähteistä on jäljitettävissä; sairaalahoidon ja tehohoidon tarve kasvaa voimakkaasti.

Toimintasuunnitelman mukaan suositukset, rajoitukset ja muut toimenpiteet tulee kohdentaa epidemiologisen ja lääketieteellisen tarkoituksenmukaisuuden perusteella. Epidemian perustasolla korostuvat koko väestön hygieniasuositukset, paikalliset ja alueelliset viranomaistoimet (tartuntojen juuri-syiden tunnistaminen, testaus ja tartuntaketjujen katkaisu) sekä materiaallinen varautuminen epidemian mahdolliseen kasvuun. Kiihtymisvaiheen uhatessa tulee edellä mainittujen toimien lisäksi entisestään tehostaa tartuntatautilainsäädännön mukaisia toimenpiteitä, tartunnan saaneiden tunnistamista, tartuntaketjujen jäljitystä ja katkaisua sekä ottaa käyttöön uusia yksilötason keinoja tartuntojen ehkäisemiseksi. Jos kaikista varotoimista huolimatta merkit leviämisvaiheen uhasta yleistyvät, välttämättömiä lisätoimenpiteitä ovat laajemmat ja tiukemmat alueelliset ja valtakunnalliset suositukset ja rajoitukset sekä varautuminen hoitokapasiteetin lisäykseen.

Toimintasuunnitelmassa viitataan perustuslakivaliokunnan kantaan, jonka mukaan erityisesti epidemiatilanteen pitkittyessä tulee ryhtyä valmistelemaan normaaliolojen lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia. Toimintasuunnitelman mukaan avainasemassa olevan tartuntatautilain uudistuksen yhteydessä on syytä arvioida, ovatko annettavat ja annettavissa olevat säädökset ja määräykset myös tulevaisuudessa muuttuvissa tilanteissa ajan tasalla vai onko tarvetta ennakoitua ajatellen myös muuhun tarkempaan normiohjaukseen. Normaalioloissa on oikeudellisesti kestäväntä tämän ohella päivittää myös muu lainsäädäntö niin, että se sallii joustavia toimintatapoja, jotta tartuntataudin torjunnan kannalta perustellut toimet voidaan tehdä. Säädöspohjan ajantasaisuutta on jatkuvasti arvioitava muuttuvan tilanteen ja tiedon valossa. Ministeriöiden tehtävänä on yhteistyössä toisten ministeriöiden kanssa tunnistaa ja arvioida lainsäädännön muutostarpeet ja tehdä tarvittavat aloitteet lainsäädäntömuutosten tekemiseksi.

2.8.3 Tilannekuva

<https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/a/jankohtaista/a/jankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta>

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on estää koronavirustaudin leviämistä väestössä edellä jaksossa 2.8.2 kuvatun hybridistrategian ja toimintasuunnitelman mukaisesti. Tavoitteen saavuttamiseksi tartuntatautilaissa on tarpeen säätää eri tahojen velvoitteista ja viranomaisen toimivaltuuksista, joiden avulla voidaan ehkäistä ja torjua koronavirustaudin leviämistä. Samalla tavoitteena on turvata sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän kantokyky. Täten esityksen taustalla on erityisesti tavoite suojata

perustuslaillista oikeutta elämään sekä toteuttaa julkiselle vallalle asetettua velvoitetta turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet, edistää väestön terveyttä sekä velvoitetta pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Hallituksen esityksellä osaltaan toteutetaan valtioneuvoston hybridistrategiaa ja toimintasuunnitelmaa sekä toteutetaan hallituksen 9.6.2020 tekemiä linjauksia tartuntatautilakiin tarvittavista muutoksista. Toimintasuunnitelmassa korostetaan toimenpiteiden suhdetta kulloinkin vallitsevaan epidemiologiseen tilanteeseen sekä toimenpiteiden asteittaista voimistumista tartuntatautilanteen mukaisesti. Lisäksi suunnitelmassa korostetaan toimenpiteiden lähtökohtaista paikallisuutta ja alueellisuutta, tavoitteen ollessa epidemian uudelleen käynnistymisen estäminen alueellisesti ja koko maan tasolla. Hallituksen esityksen tavoitteena on säätää elinkeinotoimintaa ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan kohdistuvista velvoitteista ja rajoituksista tavalla, jossa voimakkaampiin toimivaltuuksiin voidaan siirtyä vasta, jos aiemmat toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä. Toimintasuunnitelmassa tuodaan toisaalta esiin myös tarve toimenpiteiden tietynlaiseen ennakoivaan luonteeseen viruksen ominaisuuksien takia. Elinkeinotoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvien voimakkaimpien toimenpiteiden osalta ei säädettäisi suoraan lain nojalla tulevasta rajoituksista, vaan kunnan ja aluehallintoviraston toimivaltuuksista päättää tietyistä toimenpiteistä, jos alueen tartuntatautilanne sitä edellyttää ja välttämättömyysedellytys muutenkin täyttyy.

Elinkeinotoiminnassa käytettäviä odotus- ja asiakastiloja sekä muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviä toimintaa, esimerkiksi harrastetoimintaa, osallistuvilla tarkoitettuja tiloja koskevien määräaikaisten säännösten tavoitteena on ehkäistä erityisesti covid19- epidemian leviäminen ja laajojen tartuntaketjujen syntyminen. Ehdotuksena on, että yleiset hygieniatoimenpiteet olisivat velvoittavia kaikissa asiakastiloissa, tietyin poikkeuksin. Tällä pyrittäisiin ennakkollisesti ehkäisemään koronavirusepidemian leviämistä ja tautitilanteen pahenemista koko maassa. Tavoitteena on kiinnittää elinkeinonharjoittajien sekä muiden tällaisissa tiloissa oleskelevien huomion siihen, että yleisiä hygieniavelvoitteita tulee noudattaa, vaikka tautitilanne on vielä tällä hetkellä suhteellisen hyvä.

Paikallisen tai alueellisen tartuntatautilanteen niin vaatiessa kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jossa se edellyttää elinkeinonharjoittajaa ja muuta toiminnanharjoittajaa ryhtymään toimenpiteisiin, joilla mahdollistetaan lähikontaktien välttäminen tiloissa. Aivan viimesijaisena toimenpiteenä viranomaisilla olisi myös toimivalta kieltää eräisiin laissa määritettyihin toimiin käytettävien asiakastilojen käyttöosittain tai kokonaan. Tavoitteena on antaa viranomaisille tehokkaat toimivaltuudet tartuntataudin leviämisen estämiseen tilanteen sitä edellyttäessä.

Esitetyissä säännöksissä on huomioitu erityisesti covid-19-epidemian leviämisestä tällä hetkellä käytävissä oleva tutkimustieto ja THL:n suositukset. Velvoitteet ja rajoitukset perustuisivat hygienian ylläpitoon ja fyysisten kontaktien välttämiseen. Samanaikaisesti pyritään minimoimaan elinkeinonharjoittajille aiheutuvat haitat, joilla on suoraan vaikutusta myös työllisyyskehitykseen. Sääntelyllä toisaalta myös samalla mahdollistetaan elinkeinonharjoittamisen jatkuminen, koska säätämällä sulkemista kevyemmistä rajoitteista sekä toimenpiteiden asteittaisesta voimistumisesta sekä hillitsemällä tartuntataudin leviämistä yhteiskunnasta mahdollistetaan asiakaskontakteja edellyttävän elinkeinotoiminnan jatkuminen. Asiakkaiden turvallinen asiointi pyritään varmistamaan myös covid-19-epidemian oloissa.

Velvoite hygienian ylläpitoon koskisi myös henkilöliikennettä ja lisäksi viranomainen voisi tehdä päätöksen kulkuvälineen matkustajamäärien rajoittamisesta. Henkilöliikennettä ja matkustajamäärien rajoittamista koskevien säännösten tavoitteena on lisätä ihmisten luottamusta henkilöliikenteeseen sekä turvata mahdollisimman laaja ja toimiva henkilöliikenne, joka on välttämätön tasa-arvoisen ja

ympäristön kannalta kestävä liikunnan takaamiseksi. Toisaalta henkilöliikenteen osalta esityksen tavoitteena on varmistaa koko valtakunnan tasolla turvallinen matkustaminen ja se, että terveyden ylläpitämiseksi ja tartuntojen estämiseksi sovelletaan yhtenäisiä keinoja. Tavoitteena on myös pyrkiä säilyttämään henkilöliikenteen toimivuus poikkeuksellisessa epidemiatilanteessa edellyttämällä erityistoimenpiteitä hygieenisyydestä liikenteessä. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on välttämättömissä tilanteissa huolehtia riittävästä väljyydestä julkisten liikennevälineiden käytössä varmistamalla matkustajien ja henkilökunnan riittävät etäisyydet toisiinsa. Sikäli kuin nämä toimenpiteet eivät riittäisi tartuntataudin leviämisen estämiseksi, säädettäisiin liikenteen matkustajamäärien rajoittamisesta. Matkustajamäärien rajoittamiselle voidaan tavoitella matkustusturvallisuuden parantumista henkilöliikenteessä liikennemäärien kasvaessa sen mukaan kuin liikkumistarvetta pienentäviä rajoituksia, kuten etätyötä ja kulttuuripalvelujen tarjontaa, yhteiskunnassa puretaan. Esityksen tavoitteena on siis suojella väestöä ja pyrkiä estämään poikkeuksellisen epidemian leviäminen Suomessa henkilöliikenteen välityksellä varmistamalla, että toimivaltaisella viranomaisella, Liikenne- ja viestintävirastolla, olisi käytettävissään monipuolinen keinovalikoima toimenpiteitä.

Tartuntatautilakiin ehdotettavan säännöksen, jolla aluehallintovirasto voisi päättää sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjiin ja tuottajiin kohdistuvista velvoitteista, tavoitteena on turvata palvelujärjestelmän toiminta sekä asiakkaiden ja potilaiden oikeus saada sosiaali- ja terveyspalveluja tilanteissa, jossa covid-19-epidemian takia palvelujärjestelmän toimintakyky on olennaisesti heikentynyt.

Jotta edellä mainittujen velvoitteiden ja rajoitusten laiminlyöntiin voidaan puuttua, lakiin ehdotetaan myös valvontaa ja viranomaistoimivaltuuksia koskevaa sääntelyä. Tavoitteena on varmistaa säännösten tehokas toimeenpano.

Tartuntatautilakiin ehdotetaan lisäksi eräitä pysyviä muutoksia koskien karanteenin ja eristämisen toteuttamista sekä viranomaisen tiedonsaantioikeuksia. Karanteenin ja eristämisen toteuttamista koskevien muutosehdotusten tavoitteena on mahdollistaa eristämisen toteuttaminen tarkoituksenmukaisella tavalla covid-19-taudin luonne ja eristyksessä olevien potentiaalisesti suuri määrä huomioon ottaen, eli esimerkiksi henkilön kotona. Viranomaisen tiedonsaantioikeuteen ehdotettavien täsmennysten tavoitteena on mahdollistaa altistuneiden jäljittäminen sekä poliisin mahdollisuus valvoa karanteenin ja eristyksen rikkomista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn turvaamiseksi viimesijaisesta mahdollisuudesta alueellisesti tai valtakunnallisesti velvoittavasti muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Aluehallintoviraston päätöksellä voitaisiin poiketa siitä, miten kunnallisen järjestämistä vastuun piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut muutoin järjestetään. Aluehallintoviraston päätös ei kuitenkaan mahdollistaisi poikkeamista muusta sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevasta lainsäädännöstä kuten ammattihenkilöitä tai asiakkaiden ja potilaiden oikeuksia koskevasta sääntelystä. Alueellisen päätöksenteon soveltamiskynnys olisi korkea ja päätöksenteko olisi mahdollista keskeisimpien palvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Tietyissä tilanteissa päätöksen voisi tehdä sosiaali- ja terveysministeriö. Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös päätöksestä suoraan aiheutuvien lisäkustannusten korvaamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joita noudattamalla erilaisia palveluja voidaan koronavirusepidemian aikana tarjota asiakkaille ja toimintaan osallistuville sillä tavoin turvallisesti, että uusien tartuntojen leviämistä voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti estää. Esityksessä myös ehdotetaan säädettäväksi kunnalle ja aluehallintovirastolle oikeus päättää toimista koronavirustaudin leviämisen estämiseksi opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Näitä toimia olisivat lasten ja oppilaiden riittävien etäisyyksien ylläpitoon, koronavirustaudin leviämisen estämiseen tähtäävien hygieniakäytänteiden edellyttämiseen sekä tilojen ja pintojen puhdistamiseen liittyvät toimet. Eduskunta hyväksyi perusopetuslain (521/2020) väliaikaisen muutoksen poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä. Esiitetty uusi tartuntatautilakiin lisättävä säännös ei vaikuttaisi lähi- ja etäopetusjärjestelyihin, jotka edelleen toteutettaisiin tartuntatautilain 58 §:n sekä mainitun perusopetuslain nojalla.

Muiden kuin ravitsemisliikkeiden asiakastiloja koskevia velvoitteita tai rajoituksia ei ole tähän mennessä sisällytetty tartuntatautilakiin tai muuhun lainsäädäntöön. Voimassaolevan tartuntatautilain 58 §:n mukaan kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi päättää toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä. Elinkeinonharjoittajat ovat omaehtoisesti ja viranomaisuuksia noudattaen toteuttaneet useita toimenpiteitä, joilla on pyritty asiakaspalvelutilanteiden turvallisuuteen. Käsisidesien laajamittainen tarjoaminen asiakkaiden käyttöön, suojaleksien asentaminen vähittäiskaupan asiakaspalvelutiskeille ja kassoille, turvavälejä osoittavat merkinnät ja muistutukset ovat esimerkkejä toimenpiteistä, joihin elinkeinonharjoittajat ovat omaehtoisesti ja laajamittaisesti ryhtyneet.

Hallituksen esityksessä edellä kuvatulla tavalla nykyinen tautitilanne ja tautitilanteen kehittyminen vaatii omaehtoisten toimenpiteiden lisäksi kohdennettujen viranomais toimien mahdollisuuden sisällyttämistä tartuntatautilakiin. Ehdotuksena on, että yleiset hygieniatoimenpiteet olisivat velvoittavia kaikissa asiakastiloissa. Alueellisen tautitilanteen niin vaatiessa toissijaisena keinona yleisten hygieniavaatimusten noudattamiseen kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jossa se edellyttää elinkeinonharjoittajaa ryhtymään toimenpiteisiin, joilla estetään lähikontaktit asiakastiloissa. Elinkeinonharjoittaja voisi itse toteuttaa omaan toimintaansa parhaiten sopivan tavan järjestää toimintansa siten, että asiakkaiden välinen lähikontakti olisi tosiasiallisesti mahdollista välttää. Toimet voisivat liittyä erilaisiin tilajärjestelyihin, aikataulujen porrastamiseen tai vaihtoehtoisesti myös asiakasmäärien rajoittamiseen. Alueellisen päätöksen velvoitteen asettamisesta voisi tehdä, kun tautitilanne alueella olisi sillä tavoin heikentynyt, että toiminnan järjestäminen kyseisellä tavalla olisi koronavirustaudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vastaavista hygieniavaatimuksista poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi myös henkilöliikenteessä. Jos näillä hygieniakäytänteillä ei voitaisi estää epidemian leviämistä, ehdotetaan säädettäväksi viranomaispäätöksellä toteutettavasta matkustajamäärien rajoittamisesta. Liikenteen terveysturvallisuutta koskeva liikenteen palveluntarjoajiin kohdistuva valtakunnallinen päätöksenteko keskitetään Liikenne- ja viestintävirastolle. Virasto toimii liikenne- ja viestintäalan lupa-, rekisteri- ja valvontaviranomaisena ja se vastaa myös alan määräysten ja ohjeiden antamisesta. Virastolla on liikenteen toimivaltaisena viranomaisena tiedossa ne toimijat, joihin velvoitteet kohdistuisivat sekä riittävä asiantuntemus arvioida liikennemäärien pohjalta keskeisten liikennekäytävien ja reittien sekä alueellisten joukkoliikenneviranomaisien kautta saavutettavissa olevaa terveysturvallisuustoimien vaikuttavuutta. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntäisi kuitenkin päätöksissään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen arvioita tartuntojen ilmaantumisesta, esiintymisestä ja tarttuvuudesta samoin kuin alueellisia terveysturvallisuustoimia kuten kuntaa ja aluehallintovirastoa valvontatoimissa.

Esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen velvoitteiden ulottamista myös muuhun kuin elinkeinotoimintana järjestettyyn toimintaan, johon osallistuu ihmisiä. Ehdotettava sääntely koskisi siis myös muun muassa yhdistysten piirissä järjestettyä kuten urheiluseurojen sekä julkisten tilojen kuten kuntien kirjastojen tai uimahallien toimintaa. Tartuntatautien torjunnan näkökulmasta ei ole merkitystä sillä, missä muodossa sellainen ihmisten yhteen kokoontuminen, jossa on mahdollisuus tartuntojen leviämiseksi, tapahtuu. Sääntelyä ei kuitenkaan voitaisi soveltaa yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan eikä uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen, eikä myöskään julkisen vallan käyttönä pidettävään toimintaan.

Viimesijaisena keinona esityksessä ehdotetaan, että kunta tai aluehallintovirasto voisi sulkea asiakkaiden tai osallistujien käyttöön tarkoitetun elinkeino- tai muun toiminnan tilan määräajaksi osittain tai kokonaan. Mahdollisuus kieltää asiakkaiden tai osallistujien ottaminen tiettyyn tilaan voisi koskea ainoastaan toimintoja, joissa olisi erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämiseksi tilojen pintojen välityksellä. Toimialat, joita tällainen päätös voisi koskea, luettelaisiin lain liitteessä. Niitä olisivat muun muassa esittävien taiteiden esittämiseen sekä urheilun seuraamiseen tarkoitetut katsomot, nähtävyydet ja teemapuistot sekä liikunta- ja urheilutilat.

Edellä mainitussa päätöksessään kunta tai aluehallintovirasto edellyttäisi elinkeinonharjoittajaa tai muuta toimijaa laatimaan kirjallisen suunnitelman siitä, miten se toteuttaa laissa säädettyt velvoitteet. Suunnitelma olisi pyynnöstä esitettävä viranomaisille. Kunta ja aluehallintoviranomaiset valvoisivat velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista. Jos velvoitteita ja rajoituksia ei noudatettaisi, viranomaiset voisivat antaa elinkeinonharjoittajalle määräyksen tilanteen korjaamiseksi. Jos puutteita ei korjattaisi asetetussa määräajassa tai velvoitteita rikottaisiin olennaisesti valvova viranomainen voisi määrätä elinkeino- tai muun toiminnan välittömästi keskeytettäväksi ja asiakas- tai osallistujatilan pidettäväksi suljettuna enintään yhden kuukauden ajan.

Lakiin ehdotetaan lisäksi lisättäväksi säännökset edellä kuvattujen velvoitteiden ja päätösten valvonnasta. Näiden noudattamista valvoisivat kunta ja aluehallintovirasto sekä henkilöliikennettä koskien myös Liikenne- ja viestintävirasto. Laissa säädettäisiin tarkastusten tekemisestä sekä määräyksistä ja pakkoineista, kun toiminnassa havaitaan epäkohtia tai puutteita. Poliisilla olisi toimivalta estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus tai yleinen kokous.

Edellä kuvatut säännösehdotukset olisivat määräajaisesti voimassa olevia, nimenomaan covid 19-epidemian hallintaan tarkoitettuja toimenpiteitä. Tämän lisäksi tartuntatautilain pisyvinä muutoksina esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi myös tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä mukaan lukien poliisin tiedonsaantioikeus karanteeni- ja eristämispäätösten valvontaa varten, työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaoloa koskevia säännöksiä sekä karanteenia ja eristämistä koskevaa sääntelyä. Eristäminen olisi jatkossa mahdollista myös muuhun paikkaan kuin terveydenhuollon toimintayksikköön. Lisäksi esityksessä ehdotetaan virka-apusääntelyn täydentämistä erityisesti Rajavartiolaitoksen osalta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Toimialakohtaiset taloudelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen

Ehdotetussa 9 a §:ssa säädettäisiin aluehallintovirastojen ja sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksista tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjiä tai järjestämistä vastuullisille palveluja tuottavia tahoja velvoittavia päätöksiä koronaepidemian vallitessa. Päätökset voivat kohdistua järjestäjä- tai tuottajatahoihin tai näiden toimintayksiköihin. Pykälän nojalla aluehallintovirastot tai sosiaali- ja terveysministeriö voisivat esimerkiksi velvoittaa kunnan tai muun järjestämistä vastuullisen järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja toisen järjestämistä vastuullisen tahon asukkaille. Näitä toimivaltuuksia olisi tarkoitus soveltaa vain välttämättömissä tilanteissa, jos on ilmeistä, että poikkeuksellinen epidemia olennaisesti heikentää palvelujärjestelmän toimintakykyä.

Toimivaltuuksien soveltamisella voitaisiin osaltaan pyrkiä hillitsemään koronaepidemian alueellista leviämistä väestössä sekä varmistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta poikkeuksellisessa tilanteessa. Esimerkiksi päätökset, jotka keskittävät potilaiden hoitoa tietylle sairaalalle tai terveysasemalle, voivat sekä hillitä epidemian leviämistä, että tukea palvelujärjestelmän toimintaa yleisesti. Nykysääntelyssä kunnat ja sairaanhoitopiirit voivat ilman erillistä määräystäkin muuttaa toimintaansa lainsäädännön puitteissa parhaaksi katsomallaan tavalla. Tämä toimintatapa on myös tartuntatauti-tilanteissa ensisijainen. Uuden säädöksen tarkoituksena olisi varmistaa palvelujärjestelmän toiminta niissä tilanteissa, joissa muut keinot eivät olisi käytettävissä tai mahdollisia tai määräysten antaminen olisi muutoin kokonaistilanne arvioituna välttämätöntä. Uusi säädös antaisi mahdollisuuden poiketa määräaikaaisesti ja tarkasti rajatusti niin sanotuista normaalisäädöksistä.

Jos aluehallintovirastot tai sosiaali- ja terveysministeriö soveltavat toimivaltuuksiaan, päätöksillä voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia järjestämistä vastuullisiin ja mahdollisesti niihin sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköihin, joita velvoittava päätös koskisi. Kustannukset voisivat liittyä esimerkiksi henkilöstöön, pienlaittehankintoihin ja suojavarusteisiin. Rekrytoitava henkilöstö olisi monilta osin erikoistunutta, ja henkilöstön rajallisuus saattaa aiheuttaa haasteita. Erityisiä haasteita hoitohenkilökunnan rekrytoinnille aiheutuisi, jos koronavirus laajasti leviäisi hoitohenkilökunnan keskuuteen. Aluehallintovirasto tai sosiaali- ja terveysministeriö voisikin yksittäisiä toimintayksiköitä koskevissa päätöksissään kohdistaa päätökset ensisijaisesti niihin toimintayksiköihin, joissa tarvittava kapasiteetti, resurssit ja puitteet tehtäville muutoksille olisivat jo valmiiksi saatavilla. Näin meneteltäessä välittömiä kertaluonteisia kustannuksia esimerkiksi tarvittavaan hoitolaitteistoon, vuodepaikkoihin ja hoitohenkilökuntaan ei välttämättä aiheutuisi.

Kustannusten lisäksi aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveysministeriön päätösten kohteille voi aiheutua tulonmenetyksiä, jos toimintaa joudutaan muuttamaan tavanomaisesta. Esimerkiksi sovittujen leikkaus- ja vastaanottoaikojen peruuntuminen voi tarkoittaa merkittäviä tulonmenetyksiä sairaanhoitopiireille ja potilaiden ruuhkaa tulevaisuudessa, kun sairaanhoitopiirit purkavat hoitojonojaan.

Aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveysministeriön päätöksistä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä vastuullisille tahoille. Yksityiset palveluntuottajat olisivat oikeutettuja hakemaan korvauksia yksinomaan päätöksistä aiheutuviin kustannuksiin palveluja järjestäviltä tahoilta. Valtio voisi korvata päätöksistä johtuneita kustannuksia järjestämistä vastuullisille tahoille.

Laissa esitetty toimivaltuus on muotoiltu sovellettavaksi viimesijaisesti poikkeuksellisessa tilanteessa. Todennäköisin vaihtoehto on, että edellä kuvatut mahdolliset vaikutukset eivät realisoidu ainakaan suuressa mittakaavassa. Vaikutuksia ei pystytä täysin ennakoimaan, koska ne ovat riippuvaisia koronapandemian etenemisestä.

Henkilöliikenne ja siihen liittyvät tilat

Lain 58 e §:ssä ehdotetut vaatimukset henkilöliikennettä koskevista toimenpiteistä vastaisivat pitkälti nykyisiä voimassaolevien suositusten mukaisia toimia hygieniatason ylläpitämisestä, matkustajien tiedottamisesta ja riittävän matkustusväljyyden järjestämisestä, eikä näiden edellyttäminen pakollisena merkittävästi lisääisi vaatimusten taloudellisia vaikutuksia. Sen sijaan erityisesti 58 f §:n soveltaminen koskien matkustajamäärän väliaikaista rajoittamista aiheuttaisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia niin joukkoliikenneviranomaisille, palveluita tarjoaville yrityksille kuin kotitalouksille.

Erityisesti 58 f §:n mahdollistama paikkamääräsääntely aiheuttaisi kahden tyyppisiä vaikutuksia. Paikkamäärien sääntely vähentäisi potentiaalista lipputuloa, mikä aiheuttaa sekä menetettyjä tuloja yrityksille ja toimivaltaisille viranomaisille, että aiheuttaisi paineita reittiverkoston karsimisille. Lisäksi paikkamäärien sääntely yhdistettynä viranomaisten mahdolliseen edellytykseen ylläpitää joukkoliikenteen palvelutasoa voisi aiheuttaa tarpeita kapasiteetin väliaikaiselle kasvattamiselle, josta seuraisi merkittäviä lisäyksiä joukkoliikennepalveluiden tuotantokustannuksiin.

On mahdollista, että turvavälien sääntelyllä ja paikkamäärien rajoituksilla kasvatetaan tarvetta henkilöliikenteessä tarvittavan kaluston määräästä, joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset edellyttäisivät henkilöliikenteen palvelutason ylläpitämistä korkealla tasolla. Tästä voisi seurata välittömiä kustannusvaikutuksia henkilöliikenteen tuotannosta vastaaville tahoille. Yksittäisen linja-auton opeointi maksaa vuositasolla noin 200 000–300 000 euroa. Pelkästään Helsingin seudulla operoi noin 1 000 linja-autoa, joten kapasiteetin kasvattaminen voisi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikutuksia toimivaltaisille joukkoliikenneviranomaisille. Markkinaehtoisessa liikenteessä, jossa päätökset koronaepidemian torjuntatoimenpiteistä on tehtävä nopeasti sen hetkinen tartuntatautilanne huomioon ottaen, on kyseinen tarve kapasiteetin kasvattamisesta kuitenkin epätodennäköistä.

Junaliikenteessä ruuhka-aikoina käytössä on jo kaikki olemassa oleva kalusto, joten 58 f §:n mukainen kapasiteetin puolittaminen tarkoittaa väistämättä merkittäviä tulonmenetyksiä operaattoreille sekä bruttosopimuksilla ostaville toimivaltaisille viranomaisille. Lain vaikutukset riippuvat viranomaisten päätöksistä, erityisesti päätöksistä ylläpitää joukkoliikenteen palvelutasoa, minkä vuoksi ne ovat vaikeasti ennakoitavia.

Kulttuurin toimiala

Kulttuuritapahtumien rajoittamisella ja kulttuurikäytössä olevien tilojen asiakasmäärien rajoittamisella voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Ehdotetussa 58 d §:ssä kunnille ja aluehallintovirastolle annettaisiin tautitilanteeseen liittyvien kriteerien täytyessä toimivaltuus tehdä päätöksiä asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Nämä päätökset tarkoittaisivat, että toiminta asiakkaille tarkoitetuissa tiloissa olisi järjestettävä siten, että asiakkaiden ja seurueiden olisi mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Säännös soveltuisi myös sellaisiin sisä- tai ulkotiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli 10 henkilöä samanaikaisesti. Tällainen sääntely mahdollistaisi aiempaa joustavammin erilaisten kulttuuritoimintojen erityispiirteiden huomioon ottamisen myös sellaisessa tilanteessa, jossa rajoituksia joudutaan käyttämään mutta taloudelliset vaikutukset kulttuurin toimialalle eivät olisi niin mittavia kuin keväällä 2020 rajoitustoimenpiteiden seurauksena. Ehdotetun 58 h §:n mukaan vastaavanlainen lähikontaktiin perustuva toiminnan rajoittaminen olisi mahdollista myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa.

Liikunnan ja urheilun toimiala

Valtion liikuntaneuvoston 17.6.2020 julkaiseman selvityksen mukaan kuntien keskeiset liikunta palvelut ovat olleet pääosin keskeytetty tai suljettu keväällä 2020 (pois lukien ulkoilu- ja luontoliikuntapaikat). Manner-Suomen kuntien liikuntapalveluille aiheutuneet tulonmenetykset maaliskuulta 2020 olivat arviolta yhteensä 22–23 M€. Merkittävimmät koronan vaikutukset kuntien liikuntapalveluihin nähdään todennäköisesti vasta myöhemmin kuntatalouden yleisen heikentymisen myötä, jolloin moni kunta voi joutua leikkaamaan liikuntapalveluistaan. Esityksessä ehdotetut väliaikaiset muutokset mahdollistaisivat liikunta- ja urheilutoiminnan jatkamisen rajoitusten mukaisesti, minkä voidaan arvioida pienentävän mahdollisia tulevia tulonmenetyksiä verrattuna toimintojen sulkemiseen kokonaan.

4.2.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Jos viranomainen käyttää ehdotettuja 9 a §:n mukaisia toimivaltuuksia, sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamisella voi olla välittömiä seurauksia kotitalouksille. Esimerkiksi terveysaseman muuttaminen koronaterveysasemaksi vaatisi terveysaseman asiakkaiden siirtymistä asioimaan toisella terveysasemalla. Erityisesti ikäihmisille hoitopaikkojen siirtämistä koskevat päätökset voisivat aiheuttaa merkittävää haittaa sekä kuormitusta, sillä heillä ei ole mahdollisuuksia tai valmiuksia ottaa käyttöön muun muassa erilaisia etävastaanottoa koskevia toimintatapoja. Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamista koskevilla aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveysministeriön päätöksillä pyrittäisiin kuitenkin turvaamaan väestön sosiaali- ja terveystalouden vakavassa koronaepidemiassa sekä huolehtia potilasturvallisuudesta. Näin ollen kokonaisuuden kannalta voi olla perusteltua, että esimerkiksi keskitetyllä koronaterveysasemalla voidaan paremmin ehkäistä koronaepidemian leviäminen eri terveysasemien välillä ja vähentää tartuntariskiä hoitohenkilökunnan, potilaiden ja asiakkaiden välillä.

Koronaepidemian leviäminen valtakunnallisesti erittäin laajalle voisi heikentää kotiin tarjottavien palveluiden saatavuutta kotihoidon, perhetyön tai kotikuntoutuksen osalta palvelun järjestäjien asettaessa sosiaali- tai terveystalouden tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen, eli priorisoidessa tarjottuja palveluja 9 a §:n 2 kohdan nojalla. Erityisesti kiireettömien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen saatavuus saattaisi heikentyä. Koska kunnan on aina järjestettävä alueensa asukkaiden kotisairaanhoidon, saattaisi potilaan aiemmin kotona vastaanottama palvelu, kuten kotihoito (kotipalvelun ja kotisairaanhoidon yhdistelmä) hetkellisesti heikentyä johtuen hoitohenkilökunnan riittämättömyydestä, jos koronaepidemiasta aiheutuvien henkilöstövajausten takia palveluiden antamista olisi keskitettävä sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitospalveluihin ja asiakas tai potilas siirrettäisiin väliaikaisesti asumispalveluyksikköön (9 a §:n 1 mom. 4 kohta). Pykälän 9 a §:n toimivaltuudet antaisivat aluehallintovirastoille tai sosiaali- ja terveysministeriölle tehdä päätöksiä, jotka ohjaisivat tai rajoittaisivat palvelunjärjestäjien tekemää priorisointia. Näillä päätöksillä voitaisiin osaltaan varmistaa, että lakisääteisten palvelujen saatavuus ei vaarannu.

Elinkeinoiminnassa käytettävien tilojen asiakasetäisyyksien rajoitukset vaikuttavat kuluttajien mahdollisuuksiin asioida fyysisissä liiketiloissa. Toisaalta rajoituksilla vähennetään tartuntariskiä, mikä voi lisätä kuluttajien luottamusta fyysiseen asiointiin. Esityksellä vahvistetaan riskiryhmään kuuluvien mahdollisuutta asioida fyysisissä elinkeinonharjoittajan tiloissa. Toisaalta rajoitukset voivat aiheuttaa jonkin verran jonottamista liiketiloihin.

Pykälissä 58 e esitetyt menettelyt ja 58 f esitetyt toimivaltuudet edesauttavat kotitalouksien turvallista henkilöliikenteen käyttöä mahdollisessa laajamittaisessa epidemiatilanteessa. Kotitalouksien kannalta riskinä on erityisesti markkinaehtoisen liikenteen osalta tapahtuvat liikenteen supistukset sekä korotukset lippujen hinnoissa. Matkustajakapasiteetin vähentyminen voi vähentää kotitalouksien tekemien matkojen määrää ja täten vaikuttaa negatiivisesti kotitalouksien saavutettavissa olevien palveluiden määrään. Matkustajamäärien rajoittaminen ja henkilöliikenteeseen kohdistuvat rajoitustoimenpiteet kohdistuen joukkoliikenteeseen saattavat aiheuttaa kotitalouksille vaikeuksia päästää palvelujen piiriin ja vaikeuttaa työmatkaliikennettä.

4.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle 9 a §:ssä ehdotettu toimivalta voisi koskea sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisiä palveluntuottajia, jos velvoittava päätös koskee palveluntuottajaa tai tämän toimiyksikköä, taikka jos järjestämävastuullinen taho ulottaa päätöksessä saamansa velvoitteet sopimustuottajiinsa. Jälkimmäisessä tapauksessa järjestämävastuullinen taho sekä palveluntuottaja voisivat sopia menettelyistä. Jos päätös kuitenkin koskisi yksityistä palveluntuottajaa tai tämän toimintayksikköä, toiminnan muuttamisella saattaisi päätöksestä riippuen olla merkittäviä vaikutuksia palveluntuottajalle ja palveluntuottajalta palveluja ostaville muille tahoille. Muutosprosessi ja uusi toiminta saattavat aiheuttaa lisäkustannuksia, joiden suuruus riippuu osaltaan siitä, kuinka paljon toimintaa joudutaan muuttamaan. Toiminnan muuttaminen saattaa vaatia aikaisemman toiminnan lakkauttamista, josta voi aiheutua tulonmenetyksiä. Näiden tulonmenetysten vaikutus voi olla pitkäaikainen, jos toiminnan lakkauttaminen johtaa sopimusten purkamiseen.

Lähtökohtana on kuitenkin se, ettei aiempaa toimintaa tarvitsisi lakkauttaa eikä toiminnan muuttaminen saisi johtaa sopimusten purkamiseen. Sosiaalihuollon toimintayksiköissä asuvilla asiakkailla on oikeus luottaa palvelujen jatkuvuuteen samassa yksikössä poikkeuksellisista olosuhteista huolimatta. Esimerkiksi yksiköstä toiseen siirtämisistä ei saa toiminnan muuttuessaan toteuttaa asiakkaita kuulematta. Yksityinen palveluntuottaja olisi kuitenkin oikeutettu hakemaan korvausta menetyksilleen joltakin niistä palvelunjärjestäjistä, jonka kanssa palveluntuottajalla on sopimus.

Koronan hillitsemiseen liittyvät torjuntatoimenpiteet sekä varautumistoimenpiteet voivat kasvattaa jonkin verran hallinnollisia kustannuksia eri organisaatioissa. Lisäkustannukset voivat liittyä esimerkiksi tarvittavan hoitohenkilökunnan rekrytointiin ja kouluttamiseen sekä erilaisten hygieniaoheiden, terveystieteiden tai toimintaohjeiden laadintaan sekä niiden jalkauttamiseen organisaatioihin.

Muu elinkeinotoiminta

Ehdotettavia tartuntatautilain määräaikaista säännöksiä sovellettaisiin moniin eri toimialoihin. Näitä olisivat muun muassa vähittäiskauppa, elokuvateatterit, tapahtumat, kulttuuritoiminta, kylpylät, pariturikampaamot, kauneudenhoito sekä erilaiset vuokrauspalvelut. Näillä toimialoilla toimii Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan arviolta yli 50 000 yritystä, joiden liikevaihto on yhteensä yli 62 miljoonaa euroa. Henkilöstöä näissä yrityksissä on kokoajaksi muunnettuna lähes 190 000. Suurin yksittäinen toimiala on vähittäiskauppa.

Yleiset hygieniasäännökset koskisivat laajasti asiakastiloja ja niiden käyttöä. Näin olleen niiden vaikutus kohdistuisi koko edellä mainittuun yritysjoukkoon. Lakiehdotus ei suoraan määritä, miten suureen yritysjoukkoon sen mahdollistamia voimakkaampia tilojen käyttöä koskevia rajoituksia tulaisiin soveltamaan. Päätöksen tekee kunta tai aluehallintoviranomainen alueellisen tartuntatautilanteen ja eri toimialoja koskevien kriteereiden mukaisesti Terveystieteiden ja Hyvinvointitieteiden asiantuntemusta hyödyntäen.

Elinkeinonharjoittajat ovat jo nykyisin ottaneet laajasti asiakastiloissa käyttöön hygieniatoimenpiteitä, kuten mahdollistaneet käsien puhdistamisen ja ryhtyneet toimenpiteisiin etäisyyksien ylläpitämiseksi. Ehdotuksessa esitetään yleisten hygieniatoimenpiteiden käyttöönotto velvoittavana. Muutos tulee aiheuttamaan kustannuksia yrityksille, mutta niiden arvioidaan olevan suhteellisen rajattuja.

Lähikontaktien estäminen ja tätä kautta asiakasmäärien rajoittaminen vaikuttaisi taloudellisesti suhteellisesti enemmän pienille toimipaikoihin kuin suuriin yrityksiin. Tyypillisesti fyysiseen asiointiin perustuvassa liiketoiminnassa yrityksillä on jonkin verran kiinteitä kuluja, jotka eivät ole suoraan verrannollisia asiakaspaikkojen määrään. Täten pienillä toimipaikoilla kannattavuuden edellytys on usein korkeampi käyttöaste kuin suuremmilla toimipaikoilla. Asiakasmäärän rajoittaminen aiheuttaisi täten suhteessa suuremman iskun pienten yritysten kannattavuuteen kuin suurten yritysten.

Elinkeinonharjoittamista rajoittavien pykälien tavoitteena on merkittävien tartuntaketjujen synnyn ehkäisy ja tilojen käytön rajoitusten ulkopuolelle jäisivät tilat, joissa tavanomaisesti oleskelee enintään [10] henkilöä. Tämä olisi tartuntojen ehkäisyn kannalta perusteltua, sillä pienillä asiakasmäärillä potentiaalisten tartunnanaiheuttajien lukumäärä jää pienemmäksi kuin suurilla asiakasmäärillä.

Ehdotuksen mukaan 58 d §:n 1–2 tarkoitetuista tiloista vastaavaan elinkeinonharjoittajan tulisi laatia suunnitelma sisätilojen käyttöä koskevien velvoitteiden ja rajoitusten toteuttamisesta. Suunnitelman laatimisesta koituu jokaiselle sitä soveltavalle yritykselle jonkin verran hallinnollista taakkaa. Suunnitelman laadinta ei ole olennaisesti helpompaa pienissä kuin suurissakaan toimipaikoissa, joten sen suhteellinen kuormittavuus kohdistuu eniten pieniin yrityksiin. Tästä syystä velvollisuus ei koskisi elinkeinonharjoittajaa, jonka asiakastiloissa oleskelee tavanomaisesti enintään [10] henkilöä.

Etukäteen ei ole mielekästä esittää arvioita, miten moneen yritykseen ja millä alueilla aluehallintovirastot tulisivat lakiesityksen 58 d §:n mukaisia rajoitteita soveltamaan tautitilanteen niin vaatiessa. Mielekkäämpää onkin tarkastella potentiaalista vaikutusta yksittäisen rajoitteita soveltavan elinkeinonharjoittajan kannalta. Aluehallintovirasto voi määrätä rajoitteiden piirissä olevan elinkeinonharjoittajan väliaikaisesti, että tilojen käytön edellytyksenä on se, että asiakkaiden ja seurueiden on mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Käytännössä tämä voi tarkoittaa henkilömäärän rajoittamista asiakastiloissa ja niiden eri osissa.

Rajoituksista taloudellisesti suurin merkitys on tyypillisen elinkeinonharjoittajan tapauksessa tilojen asiakasmäärään vaikuttavat velvoitteet. Tällaisella rajoituksella voi toiminnan luonteesta riippuen olla hyvinkin suuria taloudellisia vaikutuksia ja ne voivat jopa paikoin merkittävästi heikentää kyseisen yrityksen kannattavuutta. Vaikka asiakasmäärien rajoittamisen aiheuttamia tulonmenetyksiä onkin osittain mahdollista kompensoida henkilöstöä lomauttamalla ja vähentämällä tarvikkehankintoja, voivat rajoitukset kiinteiden kulujen vuoksi johtaa toiminnan kannattavuuden väliaikaiseen heikkenemiseen. Ääritapauksissa rajoitukset voivat johtaa siihen, ettei liikkeen aukipito ole lainkaan kannattavaa, joskin useimmiten liikkeen kiinnipitämisestä aiheutuu myös suuria tappioita. Joka tapauksessa rajoitukset voivat johtaa siihen, että liiketoiminta muuttuu tappiolliseksi siksi aikaa, kun rajoitukset ovat voimassa.

Taloudellisesti jossain määrin pienempi vaikutus on velvollisuudella laatia suunnitelma sisätilojen käytöstä, sekä tilojen siivouksella ja käsienpuhdistusmahdollisuuden tarjoamisella. Lisäsiivouksen hankkiminen ostopalveluna aiheuttaa yrityksille kustannuksia, jotka riippuvat tilojen koosta. Suunnitelman laatiminen aiheuttavat yrityksille hallinnollista taakkaa. Työ- ja elinkeinoministeriön sääntelytaakkalaskurin mukaan esimerkiksi 5 tuntia yrittäjän työaikaan suunnitelman laatimiseen vastaa rahallisesti hieman yli 300 euron kustannusta yritykselle.

Edellä esitetyt velvoitteet eivät kuitenkaan ole täysmääräisesti pelkkää sääntelytaakkaa, sillä mikäli rajoituksia täytyisi alueellisesti ottaa käyttöön uuden tartuntatautiepidemian puhjetessa, olisi näiden toimenpiteiden toteuttaminen osin myös yritysten omassa taloudellisessa intressissä. Niiden voidaan arvioida lisäävän asiakkaiden luottamusta liikkeessä asiointiin, ja siten turvata asiakasvirtojen jatkuvuus myös epidemian aikana. On kuitenkin todennäköistä, etteivät yritykset ilman lain velvoitetta järjestäisi toimintaansa lähikontaktit estävällä tavalla ja rajoittaisi näin asiakasmääriä. Täten velvoitteesta koituvien kustannusten voidaan katsoa suurimmaksi osaksi olevan sääntelytaakkaa. Merkittävimmät taakkavaikutukset eivät kuitenkaan koskisi sellaisia elinkeinonharjoittajia, joiden liiketilassa asioi enintään 10 henkeä kerrallaan. Tämä lieventää kustannuksia erityisesti pienimpien yritysten osalta.

Yksittäisen yrityksen asiointiturvallisuuden lisäksi asetettavilla velvoitteilla on vaikutuksia yrityksissä asiointiin yleisesti; kuluttajat seuraavat tautitilanteen kehitystä ja voivat alkaa välttää fyysistä asiointia, mikäli katsovat riskit liian korkeiksi. Näin näyttää tapahtuneen koronakriisin ensimmäisen aallon kohdalla, jolloin ihmisten kulutus väheni voimakkaasti myös niissä maissa, jotka eivät asettaneet sitovia rajoituksia elinkeinotoiminnalle. Täten taloudellisilta kustannuksiltaan kohtuulliset rajoitukset yrityksille voivat edesauttaa asiakasvirtojen säilymistä, mikäli ne luovat asiakkaalle uskoa turvallisuudesta. Yritykset eivät kuitenkaan todennäköisesti ottaisi näitä rajoituksia käyttöön täysimääräisinä omaehtoisesti, sillä tartuntatilanteen säilyminen hyvänä auttaa kaikkia yrityksiä, ei vain yksittäistä yrittäjää. Siksi on nähtävissä, että koronatartuntojen ehkäisyllä on laajasti koko yrityskehitystä koskevia myönteisiä taloudellisia ulkoisvaikutuksia. Rajoitusten lopullinen taloudellinen vaikutus yritysten näkökulmasta muodostuu asiakasvirtojen säilymisen myönteisen vaikutuksesta ja rajoitusten aiheuttamien kustannuksesta.

Liikunnan ja urheilun toimialalle esityksessä ehdotetut väliaikaiset muutokset mahdollistaisivat liikunta- ja urheilutoiminnan jatkamisen rajoitusten mukaisesti, minkä voidaan arvioida pienentävän mahdollisia tulevia tulonmenetyksiä verrattuna toimintojen sulkemiseen kokonaan. Tämä koskee sekä elinkeinonharjoittajina että ei-kaupallisina toimijoina toimivia liikunta- ja urheilupalvelujen sekä tapahtumien järjestäjiä.

Lakiehdotuksen 58 g §:ssä ehdotettu elinkeinotoiminnassa käytettävien tilojen kokonaan sulkeminen tarkoittaa käytännössä yksittäisen elinkeinonharjoittajan toiminnan kieltämistä, millä olisi merkittävät taloudelliset vaikutukset rajoitusten kohteeksi joutuville yritykselle.

Rajoitukset voisivat vaikuttaa yritysten mahdollisuuksiin jatkaa toimintaansa nykyisessä tilanteessa, jossa yritysten talous on jo kevään ja käynnissä olevan epidemian johdosta kärsinyt merkittävästi. Uudet toiminnan sulkemisen mahdollistavat säännökset aiheuttaisivat lisää epävarmuutta yritysten toimintaympäristölle ja seurauksena olisi todennäköisesti yritysten konkurssseja. Elinkeinoiminnan tilojen käytön kieltämisen taloudelliset vaikutukset yrityksille riippuisivat paitsi rajoitusten ajallisesta kestosta, mutta myös siitä, miten nopeasti kuluttajien luottamus palaisi ennalleen rajoitusten poistuttua.

Yritykselle koituvien taloudellisten vaikutusten tarkempaa arviointia hankaloittaa se, että tässä vaiheessa ei ole mahdollista esittää perusteltua arviota siitä, millä alueilla ja kuinka laajasti asiakastilojen sulkeminen kokonaan olisi tautitilannetta koskevien kriteerien perusteella ottavissa käyttöön.

Henkilöliikenne

Erityisesti 58 f §:n mahdollistama tarjontakapasiteetin rajoittaminen vaikuttaa merkittävästi liikennepalveluita tarjoavien yritysten liiketoimintaedellytyksiin. Matkustajapaikkamäärien rajoitusten myötä potentiaalinen liikennöinnistä saatava tulovirta pienentyy merkittävästi, vaikka henkilöliikennelippujen hinnat joustaisivat. Samanaikaisesti henkilöliikennepalvelun tuotantokustannuksissa ei tapahdu muutosta, minkä vuoksi yritysten tuotantokatteet romahtaisivat. Markkinaehtoisen liikenteen osalta tämä tarkoittaisi palvelutarjonnan supistamista. Pelkästään linja-autoliikenteen kokonaisliikenvaihto on vuositasolla noin miljardi euroa⁴, joten kapasiteettirajoitusten vaikutukset henkilöliikennepalveluiden tuotantoon voivat nousta vuositasolla erittäin merkittäviksi. Alueellisesti yritysten toimintamahdollisuudet eroavat toisistaan ja riippuen siitä, liikennöidäänkö kaupunki- vai haja-asutusalueella, matkustajamäärärajoitusten vaikutukset yritysten toimintaedellytyksiin voivat merkittävästi erota toisistaan.

Markkinaehtoisesti henkilöliikennepalveluita tarjoavat yritykset reagoisivat rajoituksiin todennäköisesti tarjontaa karsimalla, koska ne voivat näin vähentää tappioita. Yritykset joutuisivat joka tapauksessa kuitenkin kattamaan kiinteät kustannukset, joita ovat muun muassa toimitilojen vuokra sekä kaluston kiinteät kustannukset, minkä vuoksi tappioiden syntyminen on näiden kustannusten osalta väistämätöntä. Toimivaltaisten viranomaisten ostama liikenne toteutetaan pääsääntöisesti brutto- ja nettosopimusmalleilla. Nettosopimuksin henkilöliikennepalvelua tuottavilla yrityksillä on riski joutua tuottamaan tappiollista liikennettä. Bruttosopimusmalleissa toimivaltainen viranomaiskantaa kysyntään liittyvät riskit, joten 58 f §:n mukaiset kapasiteettirajoitukset eivät vaikuta bruttosopimuksella liikennöiviin yrityksiin.

Esitys ei estäisi matkustajien oikeutta vaatia liikenne- tai kuljetuspalvelun tarjoajalta korvausta maksamansa lipun hinnasta, jos matka peruuntuu Liikenne- ja viestintäviraston tekemän matkustajamäärien rajoittamista koskevan päätöksen vuoksi.

Komission ohjeessa (C (2020) 1830) todetaan muun muassa, että covid-19 -pandemia voidaan rinnastaa asetusten ylivoimaista estettä koskevaan tilanteeseen. Lentoliikenteen osalta tämä tarkoittaa sitä, että lentoyhtiön ei tarvitse maksaa matkustajille lennon peruutusta tai viivästystä koskevia vakiokorvauksia. Rautatieliikennettä koskeva asetusta ei sisällä lainkaan sääntelyä ylivoimaisestä esteestä, minkä vuoksi rautatieyritys on velvollinen korvaamaan asetuksen mukaiset korvaukset matkustajalle. Toisin kuin lentoliikenteessä, rautatieliikenteessä kyseinen korvaus ei kuitenkaan ole vakiomuotoinen, vaan se määräytyy lipun hinnan mukaan, minkä vuoksi korvaussummat ovat huomattavasti maltillisemmat. Vesiliikennettä ja pitkän matkan linja-autoliikennettä koskeviin asetuksiin sisältyy ylivoimaista estettä koskeva säännös, joten näidenkään liikennemuotojen osalta erillistä korvausta matkan peruuntumisesta tai viivästyisestä ei tarvitse maksaa. Komission ohjeiden mukaan covid-19 -pandemia ei poista vastuuta korvata matkustajalle tämän maksamaa lipun hintaa takaisin liikenne- tai kuljetusyritykseltä, oli kyseessä sitten lento-, rautatie-, laiva- tai linja-auto alan yritys.

⁴ Tilastokeskus, yritystilastot.

4.2.4 Vaikutukset julkiseen talouteen

Kuntatalous

Aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamista koskevan toimivallan soveltamisen kustannukset kohdentuisivat pääasiallisesti kuntiin, koska palvelunjärjestäjät vastaisivat myös palveluntuottajille aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista ja menetyksistä. Tartuntatautilain mukaan valtio voisi osallistua näihin kustannuksiin. Kunnille esitettyjen valvonta- ja ohjaustehtävien arvioidaan olevan toteutettavissa organisoimalla nykyisiä toimintoja eikä uusista tehtävistä siten arvioida aiheutuvan kustannuksia. Tätä arviota tullaan tarkentamaan valmistelun edetessä.

Valtiontalous

Valtion menot kasvaisivat esityksen aiheuttamien tehtävien lisääntymisen johdosta aluehallintovirastoille, Liikenne- ja viestintävirastolle, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä poliisille osoitettavien määrärahojen takia. Osoitettavat määrärahat olisivat yhteensä [x miljoonaa euroa vuodelle 2020 ja x miljoonaa euroa vuodelle 2021]. Esityksestä ei aiheudu pysyviä lisäyksiä valtion menoihin. Esitettyjen toimivaltuuksien soveltaminen saattaisi aiheuttaa kustannuksia valtionhallinnon sosiaali- ja terveydenhuoltoa järjestäville tahoille ja toisaalta saattaisi aiheuttaa tarvetta harkita kuntataloutta tasapainottavia toimia. Arvio valtiontalouteen kohdistuvista määrärahatarpeista tullaan tarkentamaan valmistelun edetessä.

Henkilöliikenne ja siihen liittyvät tilat

Toimivaltaisten viranomaisten operoinnin kokonaiskustannukset kaikkien liikennemuotojen osalta neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla ovat noin 650 miljoonaa euroa vuodessa, josta Helsingin seudun liikenteen osuus on noin 500 miljoonaa euroa⁵. Lipputulot kattavat noin 50 prosenttia operointikustannuksista, joten käyttäjämäärien muutokset vaikuttavat merkittävästi toimivaltaisten viranomaisten talouteen.

Pykälän 58 e vaikutukset julkiseen talouteen olisivat maltilliset. Lisäkustannukset aiheutuisivat toimivaltaisille viranomaisille kasvavasta henkilöstömäärästä riittävän hygieniatason sekä toimintaohjeiden viestintään liittyvistä kustannuksista. Toisaalta pykälän käyttöönotto voisi parantaa matkustajien luottamusta joukkoliikenteeseen ja näin ollen myös lisätä lipputuloja.

Laajamittaisempia vaikutuksia toimivaltaisille viranomaisille aiheutuisi kuitenkin 58 f §:n käyttöönotosta. Vaikutukset kapasiteettirajoituksesta toimivaltaisille joukkoliikenneviranomaisille sekä muille julkisyhteisölle syntyvät kahden mekanismin kautta. Jo pelkkä kysyntävaikutus henkilöliikenteen käytölle aiheuttaa merkittäviä tulonmenetyksiä.

4.2.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kunnat

⁵ HSL, Nysse, Föli, tilinpäätökset, Traficom(2017) Julkisen liikenteen tilasto.

Esitys lisää jonkin verran kuntien viranomaistehtäviä. Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta tehtävän päätöksen yhteydessä olisi annettava ohjeistusta tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi. Kunnille esitettäisiin määräaikaista mahdollisuutta päättää asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamisesta. Lisäksi kunnille esitettäisiin määräaikaista mahdollisuutta päättää muiden kuin elinkeinotoiminnan tilojen järjestelyistä ja käytön väliaikaisesta rajoittamisesta. Kunnille esitettäisiin myös säädettäväksi pysyvästi useista valvonta- ja tarkastustehtävistä, sekä keinoista varmistaa useiden päätösten toteutumisesta määräyksin ja pakkokeinoin. Edellä mainittujen viranomaisvastuiden aiheuttama hallinnollinen taakka riippuu kuitenkin esityksen perusteella annettujen toimivaltuuksien soveltamisen laajuudesta, joka puolestaan riippuu epidemiatilanteen kehittymisestä. Yksinomaan tämän esityksen aiheuttamien tehtävien muutosten arvioidaan olevan toteutettavissa kuntien nykyisten resurssien puitteissa, hyödyntäen soveltuvin osin esimerkiksi nykyisiä tartuntatautien, terveydensuojelun ja elintarvikevalvonnan rakenteita. Tätä arviota tullaan tarkentamaan valmistelun edetessä.

Aluehallintovirastot

Esitys lisäisi aluehallintovirastojen vastuuta ja tehtäviä. Aluehallintovirastoille tehtäväksi tulisi päätöksenteko ja valvonta koskien sosiaali- ja terveystalouden toimintayksiköiden muuttamista ja tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamista sekä usean kunnan aluetta koskevat päätökset toimenpiteistä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuksessa, elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa tarkoitettujen tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamisesta ja käytön kieltämisestä tartuntataudin leviämisen estämiseksi samoin kuin näihin päätöksiin liittyvät valvonta- ja tarkastustehtävät. Lisäksi aluehallintovirasto voisi äkillisen vakavan terveysvaaran kärsillä ollessa antaa samassa kulkuneuvossa tai vastaavassa rajatussa tilassa oleskelevia ihmisiä koskevan määräyksen karanteenin noudattamisesta enintään kolmeksi päiväksi.

Säädösmuutoksista aiheutuu aluehallintovirastojen näkökulmasta merkittävästi lisääntyvä tarve velvoittavaan ohjaukseen, päätöksiä koskevaan neuvontaan, laadullisesti uusien ja lukumääräisesti kasvavien muutoksenhakukelpoisten hallinnollisten päätösten (ml. määräykset) tekoon sekä eri viranomaisten tehtävien yhteensovittamiseen.

Uusien aluehallintovirastoille tulevien tehtävien hoitaminen nykyisessä ja huonontuvassa tautitilanteessa tarkoittaisi esityksen mukaisella voimaantuloaikataululla käytännössä sitä, että aluehallintovirastojen olisi priorisoitava tehtäviään ja niiden kiireellisyyttä. Aluehallintovirastojen olisi ja suunnattava resurssia muista tehtävistä esityksen mukaisten tehtävien hoitamiseen. Tämä syntyvä resurssivaiva näissä muissa tehtävissä (esim. kanteluiden käsittely, sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta) olisi korvattava aluehallintovirastoille, jotta nämä kansalaisten oikeusturvan kannalta olennaiset tehtävät voitaisiin hoitaa lainsäädännössä edellytetyn mukaisesti. Aluehallintovirastoille uusista tehtävistä aiheutuva resurssitarve on vuositasolla arviolta vähintään 10 henkilötyövuotta. Tästä arviolta noin kuuden henkilötyövuoden mukainen tarve koskee aluehallintoylilääkäritasoista resurssia ja neljä henkilötyövuoden mukainen tarve ylitarkastajatason resurssia. Resurssitarve on kokonaisuudessaan määräaikainen. Aluehallintoylilääkärin henkilötyövuoden kustannus aluehallintovirastoissa on keskimäärin noin 160.000 euroa palkka, lomarahat, työnantajamaksut ja yhteiskustannukset huomioiden. Ylitarkastajan henkilötyövuoden keskimääräinen kustannus on vastaavalla kaavalla noin 105.000 euroa. Näillä perusteilla ja olettaen, että määräaikaiset tehtävät tulevat voimaan joulukuun 2020 alusta ja ovat voimassa heinäkuun 2021 loppuun, on tarvittavaa lisäresurssia vastaava kertaluonteinen lisämääräraha tarve 919 000 euroa.

Edellä esitettyyn vaikutusarviointiin sisältyy epävarmuutta. Erityisen merkittävä tekijä on, annettaisiinko esityksen mukaisia rajoituspäätöksiä yleisinä normiluonteisina päätöksinä esimerkiksi jotakin maantieteellistä aluetta tai elinkeinoa tai toimialaa koskien vai annettaisiinko päätöksiä määrättyä toimintayksikköä, elinkeinonharjoittajaa, muuta toimijaa tai henkilöä koskien. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksikköjen toiminnan muuttamista koskevat aluehallintoviraston päätökset olisivat todennäköisesti tilanteesta riippuen joko yksikkökohtaisia tai normiluonteisia, mutta elinkeinonharjoittajien osalta päätösten antamisen käytäntöä on vaikeampaa ennakoida. Vaikutusarviointi on tehty tässä vaiheessa sillä olettamalla, että normiluonteiset päätökset olisivat varsin laajastikin mahdollisia.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Jos 9 a §:ssa ehdotettu sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttamista koskeva päätös olisi tarpeen tehdä valtakunnallisesti, päätöksen tekisi sosiaali- ja terveysministeriö. Näin varmistettaisiin erityinen tarve keskitetysti ohjata palvelujärjestelmää koronaepidemian torjunnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön varautumistarpeita tämän toteuttamiseen arvioidaan tarkemmin valmistelun edetessä.

Liikenne- ja viestintävirasto

Liikenne- ja viestintävirasto on arvioinut, että esityksessä ehdotetut tehtävät edellyttäisivät virastolta arviolta viiden henkilötyövuoden lisätyöpanosta, joka olisi arviolta noin 650 000 euroa. Virastolle säädettäisiin uudenlaisia asiantuntijatehtäviä, jotka edellyttävät terveydenalan osaamista ja joiden asianmukainen hoitaminen vaatisi lisäresursseja. Todennäköisesti tartuntatautilain määräaikaisista muutoksista huolimatta viraston olisi pysyvästi kartutettava asiantuntemustaan liikenteen terveysturvallisuuden alasta sekä tavoista, joilla voidaan estää tartuntatautien leviämistä henkilöliikenteessä. Ehkäisytoimenpiteiden toteuttamistavat voivat vaihdella liikennemuodoittain, joten tarvitaan myös liikennemuotokohtaista asiantuntemusta terveysturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi covid-19 –pandemian seurauksena tartuntatauteihin liittyvä niin kansallinen kuin kansainvälinen viranomaisyhteistyö tulee todennäköisesti tulevaisuudessa lisääntymään.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Esitys lisäisi jonkin verran Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviä tartuntatautilain tarkoittamana tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena. Laitoksen olisi seurattava kuntien ja aluehallintovirastojen asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytön väliaikaista rajoittamista, asiakkaille tarkoitettujen tilojen väliaikaista asiakkailta sulkemista sekä muuhun kuin elinkeinotoimintaan käytettävien toimintaan osallistuvilla tarkoitettujen tilojen väliaikaista osallistujilta sulkemista koskevien toimivaltuuksien olemassaolon edellyttämiä kriteereitä, jotka liittyvät tartuntojen ilmaantuvuuteen ja tautiryppäiden ilmenemiseen. Laitoksen olisi lisäksi seurattava kunnan ja aluehallintoviraston oppilaitoksia ja varhaiskasvatusta koskevien toimivaltuuksien voimassaoloa koskevia kriteereitä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen olisi mahdollista tehdä esityksiä Liikenne- ja viestintävirastolle siitä, että tämän tulisi soveltaa toimivaltuuttaan tehdä päätöksiä matkustajamäärien rajoittamisesta. Pääosa laitokselle esitettävistä uusista vastuista olisi määräaikaisia. Tämän hetken arvion mukaan esityksestä aiheutuisi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle viiden asiantuntijan työpanosta vastaava määräaikainen resurssitarve. Tästä tarpeesta kahden täysiaikaisen henkilön työpanos vastaisi ylläkäritäsoista resurssia ja kaksi epidemiologian asiantuntijan resurssia. Lisäksi seurantajärjestelmien kehitys

edellyttäisi yhtä tietojärjestelmäasiantuntijaa. Näiden tehtävien yhteenlasketut palkka- sekä sivu- ja yleiskulut joulukuun 2020 alusta heinäkuun 2021 loppuun olisivat arviolta 300 000 euroa. Esityksestä aiheutuvia Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen resurssitarpeita tullaan arvioimaan tarkemmin valmistelu edetessä.

Poliisi

Virka-avun antaminen tapahtuu poliisin käytössä olevan resurssin mukaan. Tartuntatautilain tai poliisilain 9 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyn valvontavirkatehtävän perusteella annettava virka-apu olisi maksullista. Siinä virka-avun antamisesta aiheutuvat taloudelliset kustannukset siis kuitattaisiin virka-avun pyytäjältä omakustannusarvon mukaisesti. Yhden poliisipartion, jossa on kaksi poliisimiestä, omakustannusarvo jokaiselta alkavalta puolelta tunnulta on 82,50 euroa.

Säännösluonnoksen mukainen osallistujamäärien valvonta edellyttäisi alustavasti arvioituna 15 henkilötyövuoden resursointia. Resurssivaikutusta on arvioitu niiden tietojen perusteella, joita poliisille kertyi tehostetusta ravitsemisliikevalvonnasta keväällä 2020 pandemian niin sanotun ensimmäisen aallon aikana. Kyse olisi kuitenkin vain poliisin nykyistä kattavamman valvonnan ulottamisesta erilaisiin tilaisuuksiin. Edellä mainittuun arvioon ei siten sisälly kustannusarviota mahdollisista poliisille aiheutuvista uusista tehtävistä, kuten esimerkiksi tilaisuuksien rajoittamisesta ennalta tai mahdollisen sanktiouhkaisten tehosteiden tutkinta- tai muista selvitystehtävistä aiheutuvia kuluja. Valvonnasta aiheutuvat uudet tehtävät ovat vielä osittain epätarkkoja, mutta mikäli niitä tulisi poliisille, edellyttäisi osallistujamäärien valvonta ainakin 15–28 henkilötyövuoden resurssia. Arvio on tehty valvontaan käytettävän työmäärän sekä valvonnasta aiheutuvien lisätehtävien edellyttämän ajan perusteella.

Tartuntatautilaissa ehdotettavat poliisin uudet valvontatehtävät tarkoittaisivat aluehallintovirastojen antamien kokoontumisrajoituspäätösten valvontaa muilta kuin terveysturvallisuutta ja hygieniaa koskevilta osin.

Lisäksi uusina tehtävinä poliisille tulisivat yleisiä kokouksia ja yleisötilaisuuksia vastaavien muiden tilaisuuksien tai kokoontumisten valvonta. Tällaisista tilaisuuksista ja kokoontumisista ei ilmoitettaisi poliisille etukäteen. Tilaisuuden ja kokoontumiset tulisivat poliisin tietoon yleensä ilmoituksen tai muun vastaavan tiedon kautta, kuitenkin yllättäen, joka edellyttää poliisilta varautumista. Uudet valvontatehtävät edellyttäisivät resursointia, jolla turvataan poliisin perustehtävien hoitaminen ja kokoontumisrajoitusten valvonta kaikissa poliisilaitoksissa. Tämä tarkoittaisi poliisissa ainakin 38–57 henkilötyövuoden resursointia. Käytännössä resursointi tarkoittaa sitä, minkälaisella resurssilla poliisissa pitää varautua, jos poliisin tulee estää, keskeyttää tai päättää tilaisuus, kokoontuminen tai muu vastaava tapahtuma niin sanotusti perustilanteissa. Näistä ainakin osassa poliisi voi kohdata vastarintaa. Laajempi vastarinta taas voi tarkoittaa sitä, että yksittäinen tilaisuus tai kokoontuminen voi edellyttää jopa 40–60 poliisimiehen käyttämistä.

Poliisin kulut olisivat yllä olevalla tavalla laskettuna osallistujamäärien ja kokoontumisten valvonnassa yhteensä 53–85 htv:ta ja euroiksi muutettuna noin 3,7 miljoonaa euroa – 5,95 miljoonaa euroa (53 x 70 000 tai 85 x 70 000). Laskelmassa htv-hintana käytetään 70 000 euroa, joka sisältää palkka- ja henkilösivukulut sekä muut kehyslaskennan perusteena olevat kulut, mukaan lukien nykyiset työmarkkinakerroksen mukaiset VES korotukset.

4.2.6 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen

Koronaepidemian aiheuttamien tosiasiallisten vaikutusten arvioiminen kaikille eri yhteiskunnan sektoreille on mahdotonta arvioida tyhjentävästi, mutta on ilmeistä, että koronaepidemian levitessä valtakunnallisesti on sillä merkittäviä vaikutuksia muun muassa ihmisten elinoloihin, hyvinvointiin ja asumiseen. Tällaisia konkreettisia asumiseen liitettäviä vaikutuksia voisi aiheutua esimerkiksi kotihoidon piirissä olevien potilaiden väliaikaisesta siirtämisestä asumispalveluyksikköön, jos palveluja ei sellaisenaan voida tarjota potilaan kotiin henkilöstön laajamittaisten sairastumisten tai muiden syiden johdosta (9 a §:n 1 mom. 4 kohta).

Työllisyys

Elinkeinonharjoittamisen tiloihin kohdistuvilla rajoitustoimilla voi olla vaikutuksia työllisyyteen yritysten kustannusten kasvun kautta. Toisaalta, kuten yritysvaikutusten arviossa on todettu, rajoitustoimet voivat myös vahvistaa asiakkaiden luottamusta liiketiloissa asioimiseen pandemia-aikana, mikä voi vastaavasti tukea työllisyyttä. Esityksen lopulliset vaikutukset työllisyyteen ovatkin hyvin epävarmoja ja riippuvat ennen kaikkea asetettavien rajoitteiden tehokkuudesta ja oikeasuhtaisuudesta sekä koronaepidemian levinneisyydestä ja laajuudesta.

Henkilöliikenne ja siihen liittyvät tilat

Pykälehdotuksista 58 e ja 58 f soveltamisesta johtuva kustannuslisäys, eli hinnan nousu henkilöliikenteessä vähentäisi lyhyellä aikavälillä matkojen kysyntää liikennejärjestelmässä sekä lisäisi julkiselle henkilöliikenteelle vaihtoehtoisten kulkumuotojen kysyntää. Osa henkilöliikenteellä tehtävistä matkoista voi nousseiden matkakustannuksen vuoksi jäädä tekemättä kokonaan.

Lyhyellä aikavälillä välttämättömiä matkoja voidaan kuitenkin tehdä kilpailevilla kulkumuodoilla. Pitkillä matkoilla ne rajoittuvat henkilöautolla tehtävien matkojen kasvuun, mikä voi aiheuttaa ajoitaista kasvua tieverkon liikennemäärissä. Lyhyillä matkoilla matkat voivat korvautua myös kävelen tai pyörällä tehtävillä matkoilla, mistä voi seurata kasvavaa painetta erityisesti kaupunkiseutujen kevyen liikenteen infrastruktuurille. Liikenteen kokonaiskysyntä voi pysyä epidemian aikana matalalla tasolla, mihin viittaa muun muassa voimakas kysynnän vähentyminen myös tieliikenteessä heti poikkeustilanteen toteamisen jälkeen. Onkin mahdollista, että liikenteen kysyntä palautuu entiselle tasolle vasta epidemian päättyttyä.

Pitkällä aikavälillä epidemia voi vaikuttaa liikennejärjestelmään pysyvien liikkumistottoumusten sekä talousjärjestelmän muutosten kautta. Lisääntyvä etätö sekä ihmisten ja yritysten käyttäytymismuutokset voivat vähentää liikenteen kokonaiskysyntää, josta voi seurata ylikapasiteettia nykyiselle järjestelmälle. Erityisesti ihmisten kokemana pelko mahdollisista tartunnoista joukkoliikennevälineissä voi vaikuttaa negatiivisesti joukkoliikenteen käyttöön. Joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset sekä markkinaehtoiset palvelutuottajat voivatkin joutua sopeuttamaan toimintaansa myös epidemian päättymisen jälkeen. Pienentynyt joukkoliikenteen kysyntä voi kasvattaa niin yksityisautoilun kuin kävelyn ja pyöräilyn kysyntää. Erityisesti kasvava yksityisautoilu voi aiheuttaa haasteita kestävä-

yhdyskuntarakenteen kehittymiselle pitkällä aikavälillä. Muun muassa Helsingin seudulla joukkoliikenteen osuus moottoroiduista matkoista on noin 44 %⁶ ja ilman sitä nykyisen kaltainen yhdyskuntarakenne ei pysty toimimaan ilman merkittäviä haitallisia vaikutuksia, kuten ruuhkautumista tieverkolla.

Liikunnan ja urheilun toimiala

Esityksessä ehdotetut väliaikaiset muutokset mahdollistaisivat liikunta- ja urheilutoiminnan jatkamisen rajoitusten mukaisesti, minkä voidaan arvioida pienentävän mahdollisia yritysten tulevia tulonmenetyksiä verrattuna toimintojen sulkemiseen kokonaan. Tämä koskee sekä elinkeinonharjoittajina että ei-kaupallisina toimijoina toimivia liikunta- ja urheilupalvelujen ja tapahtumien järjestäjiä. Kaiken kaikkiaan järjestöjen talouteen liittyvät vaikutukset ovat nähtävissä vasta syksyllä 2020.

4.2.7 Vaikutukset kansalaisten asemaan ja sosiaaliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa säädellään useilla laeilla ja asetuksilla. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus riittäviin sosiaali- ja terveystalouteen. Asiakkaalla ja potilaalla on oikeus hyvään hoitoon ja kohteluun julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa, jossa hänen ihmisarvoaan, vakaumustaan ja yksityisyyttään on kunnioitettava. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystaloutien tärkeys- ja kiireellisyysjärjestystä koskevat 9 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset päätökset saattaisivat kuitenkin heikentää tiettyyn väestöryhmään kuuluvien henkilöiden palveluita ja elinoloja hetkellisesti. Esitetyn 9 a §:n 3 momentin mukaan aluehallintovirastoille sekä sosiaali- ja terveysministeriölle esitettyjen toimivaltuuksien soveltaminen eivät saisi vaarantaa asiakkaiden ja potilaiden oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveystalouteen taikka vaarantaa asiakas- ja potilasturvallisuutta. Esitettyjen toimivaltuuksien nojalla tehtävien päätösten tulisi siis kokonaisuuden kannalta olla väestön terveyden suojelemisen ja väestön riittäviin sosiaali- ja terveystaloutien turvaamisen kannalta perusteltuja.

Sosiaali- ja terveystaloutien toiminnan muuttamista koskevat 9 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiset päätökset voisivat osaltaan heikentää ikäihmisten, lasten, nuorten tai vammaisten arjen toimivuutta, jos sosiaali- ja terveystaloutta annettaisiin eri toimintayksiköissä missä niihin on totuttu, kuten ennen kotona saatu kotihoidon palvelu siirrettäisiin sosiaalihuollon toimintayksikköön vakavassa epidemiatilanteessa. Ikääntyneet, jotka eivät ole kotihoidon piirissä tai käyttävät kotipalveluja harvoin, saattaisivat alkaa välttää terveyskeskuksessa asiointia, vaikka se olisi tarpeellista. Keuhkokuumeen havaittiin, että erilaiset suojaamisohjeistukset saattoivat lisätä ikääntyneiden kynnystä hakeutua kiireellisten palvelujen piiriin.⁷

Jos puolestaan päivystyskäynnit lisääntyisivät erityisesti kotihoidon asiakkailla voisi se tarkoittaa suurempaa riskiä epidemian leviämiseen osastoilla ja laitoksissa, sillä iäkkäät tarvitsevat enemmän kuljetuspalveluja sekä käyntejä vuode- ja kuntoutusosastoilla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän muuttamista koskevien päätösten tekeminen voisi aiheuttaa myös paljon puhelimitse annettavan neuvonnan tarvetta koskien päätösten käytännön vaikutuksia. Tiedotuksen ja neuvonnan näkökulmasta korostuisi erityisesti niiden ihmisten tilanne, jotka eivät ole palvelujen piirissä ja joilla on riski jäädä kokonaan syrjään neuvonnasta ja ohjauksesta. Mahdollisuudet digitaalisten palvelujen käyttöön vaihtelevat väestössä paljon, ja erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten kohdalla on riski jäädä näiden palvelujen ulkopuolelle.

⁶ HSL:n julkaisu 9/2019: Liikkumistottumukset Helsingin seudulla 2018.

⁷ Raportti 8/2020, COVID-19-epidemian vaikutukset väestön palvelutarpeisiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen.

Karanteeni ja eristäminen voi johtaa arjen toimintakyvyn nopeaan laskuun, mikäli esimerkiksi korvaavasta liikunnasta tai muusta vastaavasta ei huolehdita. Karanteenin ja eristämisen ajanakin on huolehdittava myös sosiaalisten suhteiden ja mahdollisuuksien mukaan karanteeniin tai eristykseen joutuneen henkilön muiden palvelujen jatkuvuudesta (muun muassa kuntoutus, henkilökohtainen apu). Tartuntatautilain mukainen karanteeni ja eristäminen kajoavat myös väistämättä lapsen perus- ja ihmisoikeutena suojattuun vapauteen. Niiden sääntelyn on siten varmistettava, että lapsen perus- ja ihmisoikeudet turvataan, että eri oikeushyviä punnitaan huolellisesti, ja että päätöksenteko ja niiden käytännöllinen toteuttaminen ovat myös menettelyllisesti kestäviä ja lapsen edun periaatteen mukaisia.

Tartuntatautilain mukainen karanteeni ja eristäminen saavat olla vain viimeisiä ja välttämättömiä keinoja, eli lievempien keinojen pitää olla osoittautunut tehottomiksi ja vapauden rajoittamisen pitää olla välttämätön vallitsevissa olosuhteissa. Nämä näkökohdat ovat korostetun tärkeää huomioida karanteenin tai eristämisen toteuttamisessa ulkopuolelta lukittavassa tilassa, mikä merkitsee huomattavan pitkälle menevää puuttumista kyseessä olevaan perus- ja ihmisoikeuteen. Lapsen eristäminen erilleen hänestä huolta pitävistä aikuisista ja mahdollisesti muista lapsista on erittäin kajoava toimenpide. Olennaista on välttää mielivaltaisen vapauden rajoittamisen mahdollistaminen.

Suostumuksen antamisen arvioinnissa ja varmistamisessa tulee huomioida lapsen itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelussa on todettu, että henkilö ei lähtökohtaisesti voi antaa suostumustaan perusoikeuksiensa rajoittamiseen. Suostumus ei saa eikä voi miltään osin madaltaa kynnystä vapauden rajoittamisen toteuttamiseen; pikemminkin suostumuksen mahdollisuus osoittaa, että lievempiä keinoja olisi todennäköisesti voitu käyttää jolloin vapauden rajoittaminen ei olisi lainkaan sallittu keino. Henkilöllä ei myöskään ole välttämättä aitoa mahdollisuutta harkita suostumuksen antamista, etenkin mikäli hän on alaikäinen, asuu laitoksessa tai hänellä on toimintakykyyn vaikuttava vamma tai sairaus. Nämä tekijät tulee ottaa huomioon karanteeni- tai eristämispäätöstä tehtäessä. Alaikäisen karanteeniin tai eristämiseen liittyvässä päätöksenteossa ja lapsen mielipiteen selvittämisessä on huomioitava lapsen ikä ja kehitystaso sekä päätöstä, sen toimeenpanoa ja seurauksia koskevan tiedon antaminen lapselle ymmärrettävällä tavalla. Vammaisten henkilöiden osalta tulee huomioida mahdollinen tarve tuettuun päätöksentekoon sekä tarve vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttämiseen.

Pykälien 58 e ja 58 f soveltaminen voi heikentää henkilöliikenteen palvelutarjoajien toimintaedellytyksiä sekä aiheuttaa niin pitkällä kuin lyhyellä aikavälillä reittiverkoston karsiutumista. Tämä voi haitata erityisesti joukkoliikenteestä riippuvien väestöryhmien matkojen tekemistä. Nykyiseen joukkoliikennetarjontaan nojautuvat lasten ja nuorten opiskeluihin sekä matalapalkkaisiin työpaikkoihin liittyvät matkat ovat erityisen herkkiä joukkoliikenteen palvelutarjontaan liittyviin häiriöihin. Myös ajokortittomien, vanhusten, vammaisten sekä muiden erityistarpeita vaativien käyttäjien matkustusmahdollisuudet voivat heikentyä. Riippuen alueesta ja siitä, onko kyse kaupunkialueen vai haja-asutusalueen liikenteestä, erityisesti matkustajamäärärajoitusten vaikutukset kansalaisten joukkoliikennepalvelujen saatavuuteen voivat merkittävästi erota toisistaan.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

- Täydennetään lausuntokierroksen aikana.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

- Täydennetään lausuntokierroksen aikana.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälän 5 kohdan eristämistä koskevaa määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan eristämipaikkana mainittu terveydenhuollon toimintayksikkö. Eristämipaikoista säänneltäisiin yksikohtaisesti ehdotetussa 63 §:n 3 momentissa. Myöskään Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälisessä terveyssäännöstössä (2005) eristämistä koskevassa 1 artiklan (Määritelmät) 1 alakohdassa eristämisen määritelmässä ei mainita eristämipaikkaa. Määritelmää ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että henkilön hoitamisen lisäksi vaihtoehdoksi tulisi henkilön terveydentilan seuranta, koska kaikki eritykseen määrätty henkilöt eivät välttämättä tarvitse hoitoa tartuntataudin vuoksi. Esimerkiksi koronavirustautiin sairastuneista suuri osa ei tarvitse hoitoa sairaalassa, vaan terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat seurata sairastuneen terveydentilaa tämän ollessa kotona tai muussa vastaavassa paikassa.

9 a §. Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen. Uudessa 9 a §:ssä säädettäisiin aluehallintovirastojen toimialueillaan ja sosiaali- ja terveysministeriön koko maata koskevasta toimivallasta tehdä päätöksiä, joiden tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjaaminen poikkeuksellisen epidemian levittyä tai uhatessa levitä sosiaali- ja terveysterveyspalvelujärjestelmän toimivuuteen merkittävästi vaikuttavalla tavalla. Poikkeuksellisella epidemialla tarkoitetaan lain 3 §:n 7 kohdan mukaan Maailman terveysjärjestön julistamaa pandemiaa sekä muuta tartuntatauti-epidemiaa, joka aiheuttaa merkittävän uhan kansanterveydelle ja terveydenhuollon palvelujen riittävyydelle. WHO julisti covid-19-epidemian pandemiaksi 11.3.2020.

Kyseessä olisi viimesijainen velvoittavan ohjauksen mahdollistava säännös, joka tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveysterveyspalvelujärjestelmän omin toimin taikka toimivaltaisten viranomaisten säännönmukaisella ohjauksella ei muutoin olisi oikea-aikaisesti ja kattavasti mahdollista varmistaa välttämätöntä palvelutoimintaa.

Säännöstä sovellettaessa tulee olla ilmeistä, että poikkeuksellinen epidemia heikentää palvelujärjestelmän toimintakykyä tai on perusteltu epäily, että tällainen tilanne on syntymässä. Esimerkiksi palveluiden vähäinen pandemiasta johtuva tai muu normaalina pidettävä ruuhkautuminen taikka jonojen syntyminen ei sellaisenaan täyttäisi soveltamiskriteeriä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston päätös voitaisiin kohdistaa kuntaan, kuntayhtymään, muuhun sosiaali- ja terveysterveyspalveluita lakiin perustuvan velvollisuuden nojalla järjestävään tai niitä järjestämistä vastuussa olevalle tuottavaan tahoon. Muu järjestävä taho käytännössä viittäisi valtion ja sen sosiaali- ja terveysterveysterveyspalveluja järjestäviin ja tuottaviin yksiköihin, eli esimerkiksi Vankiterveydenhuollon yksikköön, valtion mielisairaaloihin ja valtion koulukoteihin. Näiden yksiköiden osallistumisesta tartuntatautien torjuntatyöhön säädetään myös lain 10 §:ssä.

Tahoilla, jotka tuottavat sosiaali- ja terveyspalveluja julkisessa järjestämismallissa olevalle, tarkoitetaan yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) tarkoitettuja palveluntuottajia, joilta kunta, kuntayhtymä tai muu järjestämismallissa oleva taho hankkii palveluja sopimuksiin tai lainsäädäntöön perustuen. Lainsäädäntöön perustuva tuottamisvastuu on korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (695/2019) säädetyn mukaisesti Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöllä. Erityisesti sosiaalihuollon palveluiden tuottamiseen osallistuu merkittävä määrä yksityisiä palveluntuottajia. Osassa kuntia kaikki sosiaalihuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut tuottaa yksityinen sektori. Lisäksi esimerkiksi lastensuojelulaitospalveluista yksityiset palveluntuottajat tuottavat noin 80 %. On myös kuntia, jotka ovat hankkineet järjestämismallilleen kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut hyvin laajasti yksityiseltä toimijalta. Tällöin kyse on julkisen järjestämismallin piiriin kuuluvien palveluiden tuottamisesta osana julkista palvelujärjestelmää. On siten perusteltua, että velvoitteet voitaisiin kohdistaa sekä julkisiin järjestäjiin ja tuottajiin että edellä mainittuihin yksityisiin tuottajiin, jotta voidaan varmistaa väestön sosiaali- ja terveyspalvelut tilanteessa, jossa palvelujärjestelmän toimivuus on heikentynyt palveluiden saatavuuden olennaisesti vaarantavalla tavalla.

Aluehallintovirastojen toimivalta velvoittaa mainitut toimijat antamaan palveluja tai muuten ohjata palveluiden antamista ei koskisi vain tartuntataudin hoitoon liittyvää terveydenhuoltoa tai tartuntataudin leviämistä suoraan johtuvaa tarvetta sosiaali- tai terveyspalveluille. Toimivaltuuksien perusteella voisi tehdä myös päätöksiä, jotka yleisemmin johtuvat tarpeesta ohjata sosiaali- ja terveydenhuoltoa johtuen tartuntataudin leviämistä, sen hoidosta ja ennaltaehkäisystä taikka lieventää esimerkiksi sairastumisista johtuvien henkilöstövajeiden kielteisiä vaikutuksia laajemmin muihinkin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta velvoittaa edellä mainitut tahot antamaan päätöksessä määritellyille potilas- tai asiakasryhmille sosiaali- ja terveyspalveluja riippumatta siitä, mitä laissa tai lain nojalla muutoin säädetään tai määrätään kyseisen tahon järjestämismallista tai palvelujen tuottamisesta sekä riippumatta siitä, miten järjestämismallissa oleva on palveluiden tuottamisen järjestänyt tai mitä järjestämisestä tai tuottamisesta on sovittu. Kohdan nojalla voitaisiin esimerkiksi velvoittaa tietty kunta tai kuntayhtymä antamaan palvelua toisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämismallin piirissä oleville asiakkaille tai potilaille. Päätös voitaisiin tehdä esimerkiksi silloin, kun tietyn kuntayhtymän tehohoidon hoitopaikat ovat täynnä tai täyttymässä, ja potilaita on siirrettävä muiden kuntayhtymien erikoissairaanhoidon yksiköihin. Päätöksen voisi tehdä, jos kunnat tai kuntayhtymät eivät itse pysty tarpeeksi nopeasti keskenään sopimaan toisen kunnan tai kuntayhtymän järjestämismallille kuuluvien potilaiden hoidosta.

Kohdan nojalla voisi tehdä päätöksen myös esimerkiksi silloin, kun tehostetun palveluasumisen paikat ovat täynnä tietyllä alueella, mutta johtuen esimerkiksi kunnan oman henkilöstön sairaspotilaiden kanta ei pysty lisäämään asumispalvelukapasiteettia oman palvelutuotantonsa kautta tai ostamalla lisäkapasiteettia yksityisiltä palveluntuottajilta. Päätös voitaisiin tehdä myös tilanteessa, jossa julkisen järjestäjän ja yksityisen palveluntuottajan välinen sopimus ei kata lisäpaikkoja, mutta kunta ja yksityinen palveluntuottaja eivät pääse sopimukseen kapasiteetin lisäyksen ehdoista. Käytännössä oletettavaa on, että yksityisen palveluntuottajan kanssa on sovittavissa lisäpalveluiden ostamisesta ja pykälän luonteesta johtuen asiasta sopiminen ilman velvoittavia päätöksiä onkin ensisijaista. Päätökset tehtäisiin kohdistuen ne tiettyyn potilas- tai asiakasryhmään tai sen osaan, eivätkä ne siis kohdistuisi esimerkiksi tiettyihin nimettyihin henkilöihin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin toimivallasta velvoittaa toimintayksikkö asettamaan antamansa sosiaali- ja terveystalvet päätöksen mukaiseen tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen ottaen huomioon, mitä palveluiden antamisesta muualla lainsäädännössä säädetään. Erityisesti terveydenhuollossa joudutaan yleensäkin osana normaalia toimintaa suunnittelemaan ja priorisoimaan palveluiden antamista hoidon tarpeen kiireellisyyden ja hoidon vaikuttavuuden mukaisesti niiden voimavarojen puitteissa, jotka kulloinkin ovat käytettävissä. Terveydenhuollossa suunnitteluun vaikuttaa terveydenhuoltolain (1326/2010) hoitoon pääsemisen enimmäisaikaa koskeva sääntely. Toimivaltuuden nojalla aluehallintovirasto voisi antaa määräyksen priorisoinnista, kun esimerkiksi henkilöstövajeen takia ei väliaikaisesti ole mahdollista hoitaa kaikkia potilaita, jotka ovat hoitojonossa. Pykälän mukaan päätös voitaisiin tehdä ottaen huomioon, mitä palveluiden antamisesta muualla lainsäädännössä säädetään. Tämä tarkoittaisi sitä, ettei kohdan nojalla voisi poiketa muista lainsäädännöstä tulevista velvoitteista. Täten päätöksellä ei voisi myöntää oikeutta esimerkiksi poiketa terveydenhuoltolain hoitotakuuta koskevasta sääntelystä. Sosiaalihuollon palveluiden osalta tärkeys- ja kiireellisyyspäätös voisi koskea esimerkiksi tilanteita, joissa asiakkaiden lisääntyneen määrän, epidemian aiheuttaman hoidon ja avun tarpeen kasvun tai tavanomaista suurempien henkilöstövajeiden takia kaikkea normaaliolosuhteisiin liittyvää toimintaa ei ole mahdollista hoitaa. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään, että asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 3 §:n mukaan jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Näin ollen tällaiset priorisointipäätökset eivät saisi vaarantaa asiakkaan ja potilaan oikeuksien toteutumista ja siksi ne on tarkoitettu viimesijaisiksi ja lyhytaikaisiksi toimiksi. Sosiaalihuollon osalta säännös ei oikeuttaisi luopumaan sosiaalihuoltolaissa säädetyistä palvelutarpeen arvioinnin aloittamisen määräajoista.

Terveydenhuoltolaissa säädetään kiireellisestä hoidosta ja sosiaalihuoltolaissa kiireellisessä tapauksessa annettavista sosiaalipalveluista. Terveydenhuoltolain mukaan kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaisairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Sosiaalihuoltolaissa säädetään henkilön oikeudesta saada kiireellisessä tapauksessa hänen yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Näiden palveluiden luonteesta johtuen 2 kohdassa tarkoitettu päätös voi käytännössä koskea vain kiireetöntä hoitoa ja muita sosiaalihuollon palveluita kuin kiireellisessä tapauksessa annettavia sosiaalipalveluita.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla aluehallintovirasto voisi velvoittaa terveydenhuollon palveluja järjestävän tai tuottavan tahon muuttamaan toimintayksikön toimintaa siten, että toimintayksikössä lisätään hoitopaikkoja tai hoidetaan muita potilaita kuin yksikössä tavanomaisesti hoidetaan. Toimivaltuuden nojalla voitaisiin velvoittaa terveydenhuollon toimintayksikkö muuttamaan toimintaansa esimerkiksi siten, että sinne keskitetään tietyn alueen tartuntatautipotilaiden hoito, taikka että yksikkö, jossa ei aiemmin ole hoidettu tartuntatautipotilaita, velvoitetaan ottamaan vastaan tartuntatautipotilaita, koska muissa toimintayksiköissä ei ole enää riittävää kapasiteettia potilaiden hoitoon. Kohdan soveltaminen ei rajautuisi vain tartuntatautipotilaiden hoitoon liittyviin järjestelyihin, vaan sen nojalla voisi esimerkiksi tehdä päätöksen, kun tartuntatautipotilaiden hoidon toteuttaminen vaikuttaa laajemmin terveydenhuollon hoitopaikkojen ja muun kapasiteetin saatavuuteen ja on tarve järjestellä muiden potilaiden hoitopaikkojen saatavuutta tai sijoittumista.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla aluehallintovirasto voisi velvoittaa antamaan laitoshoidossa tai asumispalveluyksikössä palvelua sellaisille asiakkaille, joiden kotihoito, kotisairaanhoido tai kotisairaalahoido taikka muut sosiaalihuollon palvelut muutoin toteutetaan muualla kuin sosiaalihuollon toimintayksikössä. Kotisairaanhoidolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain 25 §:n mukaan hoito- ja palvelusuunnitelman mukaista tai tilapäistä potilaan asuinpaikassa, kotona tai siihen verrattavassa paikassa moniammatillisesti toteutettua terveyden ja sairaanhoidon palvelua. Kotisairaalahoido on määräaikaista, tehostettua kotisairaanhoidoa. Kotihoito on sosiaalihuoltolain 20 §:n mukaan kotipalvelun ja kotisairaanhoidon tehtävien muodostama kokonaisuus. Kotipalvelu on sosiaalihuollon palvelu. Sillä tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista (sosiaalihuoltolaki 19 §). Toimivaltuuden tarkoituksena on mahdollistaa se, että jos esimerkiksi tavanomaista suurempien, epidemiasta aiheutuvien henkilöstöväajausten takia on keskitettävä palveluiden antamista sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitousyksiköihin, voidaan yksikkö velvoittaa antamaan väliaikaisesti palvelua myös sellaisille asiakkaille, joiden palvelut yleensä toteutetaan kotona tai muuten sosiaalihuollon toimintayksikön ulkopuolella. Tällöin asiakas tai potilas esimerkiksi siirrettäisiin väliaikaisesti asumispalveluyksikköön. Tällaisten siirtojen kohdalla olisi tärkeää huolehtia esimerkiksi siitä, ettei yksikköön tai sen tartuntatautivapaalle osastolle siirretä sellaisia asiakkaita, joilla on tartuntataudin oireita tai jotka ovat altistuneet taudille, ettei tauti lähde leviämään yksikössä. Edellä mainitusta poiketen voidaan myös perustaa yksiköitä, jotka huolehtivat karanteeniin tai eristykseen määrätystä potilaista.

Tämän säännöksen perusteella ei voi siirtää henkilöä kodistaan sosiaalihuollon asumispalveluyksikköön tahdonvastaisesti. Sosiaalihuollon asiakkaiden osalta tulee noudattaa muussa lainsäädännössä säädettyjä kuulemis-, päätöksenteko- ja muita hallinnollisia menettelyjä ennen siirron toteuttamista. Mahdollinen siirto ei saisi nostaa asiakkaan sosiaalipalvelusta maksaman sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisen asiakasmaksun määrää, ellei myöhemmin käy ilmi, että asiakkaan edun mukaista on toteuttaa hänen hoitonsa ja huolenpitonsa kyseisessä yksikössä myös jatkossa. Tällainen tilanne olisi esillä, jos asumisyksikköön tulleen henkilön tilanne heikkenee siinä määrin, ettei esimerkiksi kotiuttaminen kotihoidon piiriin enää onnistu, vaan hän jää tehostettuun palveluasumiseen. Kun arviointi palvelutarpeen muuttumisesta on tehty, voitaisiin tehdä uusi, palveluasumista koskeva asiakasmaksupäätös. Uutta asiakasmaksupäätöstä ei kuitenkaan voisi tehdä takautuvasti.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan päätöksessä voitaisiin velvoittaa asumispalvelu- tai laitoshoidon toimintayksikkö osallistumaan potilaiden terveydenhuollon toteuttamiseen. Toimivaltuuden tarkoituksena olisi erityisesti estää terveydenhuollon toimintayksiköiden kuormittumista, joka syntäisi, jos potilaita siirrettäisiin suuressa määrin sosiaalihuollon toimintayksiköistä terveydenhuollon toimintayksiköihin ja alueen tartuntatautilanteen johdosta terveydenhuollon toimintayksiköiden kapasiteetti tarvittaisiin vaikeimmin sairastuneiden tartuntatautipotilaiden ja muiden potilaiden hoitoon. Potilaita voitaisiin hoitaa sosiaalihuollon yksikössä, jos se potilaiden oireiden ja tarvittavien hoitotoimenpiteiden sekä riittävän ja asianmukaisen henkilöstön varmistamisen kannalta on mahdollista. Potilaan hoidosta on kuitenkin vastuussa lääkäri, ja järjestelyissä olisi huolehdittava riittävän lääkäripäivystyksen ja –konsultoinnin saatavuudesta. Sairaalahoido on kuitenkin järjestettävä aina, kun lääketieteelliset perusteet ja tilanne sitä edellyttävät. Hoitoa voitaisiin toteuttaa sosiaalihuollon yksiköissä myös kotisairaanhoidon, kotisairaalan ja liikkuvan sairaanhoitohenkilöstön sekä ensihoidon tuella.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan päätöksessä voitaisiin vastaavasti velvoittaa terveydenhuollon toimintayksikkö osallistumaan potilaiden sosiaalihuollon toteuttamiseen. Toimivaltuuden tarkoituksena olisi erityisesti vastata mahdolliseen henkilöstövajaseeseen, joka saattaisi syntyä esimerkiksi tietyn sosiaalihuollon toimintayksikön henkilöstöön kohdistuvien karanteeni- ja eristämistoimien vuoksi. Sosiaalihuollon toteuttaminen tapahtuisi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tuella. Osallistuminen sosiaalihuollon toteuttamiseen tarkoittaisi käytännössä esimerkiksi työskentelyä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asumispalveluissa, joissa on jo normaalistikin terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lisäksi toimivaltuuden nojalla voitaisiin velvoittaa terveydenhuoltoa antamaan sosiaalihuollolle tarvittavaa ohjausta sekä matalan kynnyksen tukea ja konsultointia tartuntatautiasioissa. Tällaiseen voi olla tarve esimerkiksi siten, että terveydenhuolto tarjoaa sosiaalihuollon yksikössä työskenteleville tietoa koronavirustaudin ja sen hoidon erityispiirteistä.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin mukaisia toimivaltuuksia voisi käyttää ainoastaan välttämättömyysperusteen täytyessä, kun toimia tarvitaan turvaamaan ihmisten oikeus elämään, terveyden suojelemiseksi taikka välttämättömän huolenpidon tai riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Sääntelyssä tarkoitetaan tilannetta, jossa tartuntataudin leviäminen tai leviämisen uhka vaikuttaa merkittävästi sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmään ja kuntien, kuntayhtymien ja muiden järjestämistä vastuussa olevien tahojen omat toimenpiteet eivät ole riittäviä tilanteen hallinnassa. Tällainen tilanne olisi, kun koronavirustauti olisi levinnyt laajasti tietyllä alueella tai valtakunnallisesti, ja julkinen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä ei enää pystyisi vastaamaan asiakkaiden ja potilaiden tarpeisiin riittävällä tavalla tai olisi merkittävä uhka tällaisen tilanteen syntymiseen, jollei alueellisia tai valtakunnallisia päätöksiä tehtäisi.

Ensisijaista olisi aina se, että palvelujärjestelmä pystyisi itse käytettävissään olevin keinoin ja valtuuksin muuttamaan toimintaansa tarpeen mukaisesti sekä tekemään sopimuksin tarvittavia yhteistyöjärjestelyjä keskenään ja yksityisten tuottajien kanssa. Ensisijaista olisi myös se, että ohjaavat viranomaiset kuten Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, aluehallintovirastot sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö tukisivat palvelujen järjestäjiä tässä työssä tavanomaisen ohjauksen keinoin. Ehdotettuja velvoittavia toimivaltuuksia voitaisiin käyttää vain, jos nämä keinot eivät olisi riittäviä tai oikea-aikaisia tarkoituksen saavuttamisen kannalta. Välttämättömyysedellytystä tulisi arvioida suhteessa toimivaltuuden luonteeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan päätös ei saa vaarantaa asiakkaiden ja potilaiden oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eikä asiakas- ja potilasturvallisuutta taikka kohtuuttomasti heikentää sen toimintayksikön toimintaa, jota päätös koskee. Päätöksillä ei voitaisi poiketa siitä, mitä lainsäädännössä muuten säädetään esimerkiksi palveluiden tuottamisesta, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden velvollisuuksista eikä sääntely vaikuttaisi sosiaali- ja terveyspalvelujen valvontaa koskevaan sääntelyyn. Päätöksen nojalla voitaisiin kuitenkin oikeuttaa antamaan tilapäisesti palveluja, jotka muutoin edellyttäisivät yksityiseltä palveluntuottajalta luvan muutoshakemusta tai kokonaan uutta lupahakemusta aluehallintovirastoon tai Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon. Tämäkään ei kuitenkaan merkitse mahdollisuutta poiketa esimerkiksi yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa säädetystä velvoitteesta, jonka mukaan palvelujen tuottajalla tulee olla toiminnan edellyttämä, asianmukaisen koulutuksen saanut henkilökunta.

Yksikön toimintaan, joihinkin toimintayksikössä tuotettaviin palveluihin tai yksikön osaan kohdistuvalla päätöksellä voisi olla merkittävä vaikutus koko yksikön toiminnan kannalta. Siksi päätöstä tehtäessä olisi erityisesti otettava huomioon yksikön tosiasiallinen mahdollisuus muuttaa toimintaansa,

toimintayksikössä jo olevien asiakkaiden ja potilaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja hoidon toteutuminen sekä yksikössä normaaliolosuhteissa annettavat sosiaali- tai terveyspalvelut. Käytännössä tämä merkitsisi velvoitetta selvittää yksikön tilannetta, tilanteen kiireellisyyden sallimalla tavalla. Velvoitteella ottaa huomioon yksikön mahdollisuus muuttaa toimintaansa tarkoitettai-siin erityisesti yksikön käytössä olevien hoito- ja asiakaspaikkojen, hoitolaitteiston ja muiden materiaalien resurssien sekä henkilöstön osaamisen ja riittävyyden kartoittamista. Kuitenkaan tällaisia asioita koskevat puutteet eivät merkitsisi sitä, ettei päätöstä voisi tehdä, vaan päätöksellä voitaisiin nimenomaan velvoittaa tietynlaisen toiminnan toteuttamiseen tulevaisuudessa, mihin mennessä toiminna edellytysten tulisi olla kunnossa.

Pykälän 4 momentti mahdollista isi sen, että pykälässä tarkoitetun päätöksen tekisikin sosiaali- ja terveysministeriö aluehallintoviraston sijasta. Ministeriö voisi tehdä päätöksen, jos se tarvitaan koko Suomea koskien tai esillä on muuten erityinen tarve ohjata palvelujärjestelmää keskitetysti. Jos tartuntatauti on esimerkiksi levinnyt laajasti joka puolelle Suomea ja tietyn palvelun järjestämisen ta-voista tarvitaan yhtenäinen linjaus, voisi päätöksen tehdä sosiaali- ja terveysministeriö. Lisäksi mi-nisteriö voisi tehdä päätöksen esimerkiksi silloin, jos sillä on erityisen keskeinen strateginen merkitys tartuntatautilanteen hallinnassa. Tällainen tilanne voisi olla, jos esimerkiksi valtakunnallisen teho-hoitopaikkojen kokonaistilannetta on välttämätöntä ohjata keskitetysti. Käytännössä ministeriön har-kitessa päätöksen tekemistä on perusteltua, että se ottaa yhteyttä aluehallintovirastoihin tilanteen koordinoimiseksi ja päällekkäisten päätösten tekemisen välttämiseksi.

Pykälän 5 momentin mukaan päätöksen voisi antaa enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan. Ehdotettu kolmen kuukauden enimmäiskesto perustuu siihen, että esimerkiksi vain kuukaudeksi ker-rallaan annettavat päätökset eivät välttämättä mahdollista velvoitteen toteuttamista silloin, kun jon-kun järjestäjän tai tuottajan on muutettava toimintaansa merkittäväällä tavalla. Hieman pidemmälle ajalle annetut päätökset myös turvaisivat vakautta palvelujärjestelmän ohjaamisessa ja antaisivat toi-mijoille ennakoitavuutta niihin kohdistuvien velvoitteiden sisällöstä. Päätöksen voisi uudistaa kolmen kuukauden tai päätöksessä määrätyn lyhyemmän muun kestoajan jälkeen. Mahdollisuutta uudistaa annettu päätös ei rajattaisi enimmäismäärää koskevalla sääntelyllä, koska toimivaltuuksilla pyrittäi-siin viime kädessä turvaamaan ihmisten hengen ja terveyden kannalta välttämättömät palvelut. Tar-koitus kuitenkin on, että päätöksiä tehtäisiin siten, että ne ovat voimassa mahdollisimman lyhyen aikaa, ja ensisijainen tavoite on tilanteen hallinta ilman velvoittaviin päätöksiin turvautumista. Lisäksi jo annettujen päätösten voimassaolon välttämättömyyttä tulisi jatkuvasti arvioida varsinkin, jos pää-tös on annettu kolmen kuukauden ajaksi, ja päätös tulisi kumota, kun välttämättömyysperuste ei enää täyttyisi.

Pykälän nojalla tehdyt päätökset olisivat hallintopäätöksiä. Siten niistä voisi tartuntatautilain 90 §:n nojalla hakea muutosta. Päätöksiin sovellettaisiin hallintolakia. Päätökset koskisivat laajaa asian-osaisjoukkoa, jolloin hallintola in 55 §:n 2 momentissa ja 62 §:ssä säädetyllä tavalla ne voitaisiin läh-tökohtaisesti antaa tiedoksi yleistiedoksiäntona. Mahdollisesti rajattua asianosa ispiiriä koskeva pää-tös tulisi antaa tavallisena tiedoksiäntona. Asianosa isen kuulemisesta säädetään hallintola in 34 §:ssä. Pykälän 4 kohdan mukaan asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos kuuleminen saattaa vaa-rantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle. Täl-lainen tilanne voi olla esillä, jos päätös on tartuntatautilanteen takia tehtävä kiireellisesti.

24 §. *Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi.* Py-kälän 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tahoksi, jolla on oikeus saada momenteissa määritettyjä tietoja. Voimassa olevan säännöksen mukaan vain

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on oikeus saada pykälän 2 ja 3 momenteissa mainittuja tietoja. Kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voisi siten saada epidemian havaitsemiseen, syyn selvittämiseen ja tartunnan jäljittämiseen tarvittavat tiedot sekä mainitussa tarkoituksessa käsitellä tartuntatautiin sairastuneiden ja muiden henkilöiden niille antamia tietoja. Koronavirusepidemian aikana on tullut esille tilanteita, joissa kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri olisi tarvinnut tietoja 2 ja 3 momentissa mainituilta tahoilta. Kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri on joutunut pyytämään sairaanhoitopiiriä hankkimaan tartunnan jäljittämiseksi tarvittavat tiedot, mikä on viivästyttänyt tartunnan jäljittämistä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan vakiintuneeseen tietojen luovuttamissääntelyn sääntelytapaan liitettävä muutos siten, että momentissa säädettäisiin oikeudesta saada momentissa yksilöityjen tarkoitusten kannalta välttämättömät tiedot. Voimassa olevassa säännöksessä säädetään oikeudesta saada tarpeelliset tiedot.

Pykälän 3 momentin käsitteistöä ehdotetaan täsmennettäväksi. Voimassa olevassa säännöksessä säädetään matkanjärjestäjältä, majoituksen tarjoajalta, ilma-aluksen tai muun aluksen omistajalta, haltijalta tai käyttäjältä saatavista matkustajana ollutta henkilöä koskevista momentissa yksilöidyistä tiedoista. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus myös liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetun kuljetus- ja liikennepalvelun palveluntarjoajaan. Täsmennys vastaisi ehdotettujen 58 e ja 58 f §:n käsitteistöä. Sääntely ei muodostaisi velvoitetta kerätä näitä tietoja, mutta tiedot olisi luovutettava siltä osin kuin ne ovat kyseisen tahon saatavilla.

Lisäksi 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tartuntatautien torjunnasta vastaaville viranomaisille, kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisille sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle sellaiset epidemian selvitystä tehdessään saamansa tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainituille viranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Tämä nopeuttaisi momentissa mainittujen viranomaisten tietojen saantia silloin, kun epidemian selvitys on tehty kunnassa.

57 §. Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen. Pykälän otsikosta ja 1 momentista muutettaisiin sana päivähoito sanaksi varhaiskasvatus. Vastaava muutos ehdotetaan 92 §:ään. Päivähoito-termistä on luovuttu uuden varhaiskasvatuslain (540/2018) myötä.

Pykälän 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri tahoksi, joka voi tehdä päätöksen työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta. Näin ollen myös pykälän 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa päätöksen muun kuin yleisvaarallisen tartuntataudin osalta voisi tehdä virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri. Käytännössä on tullut esille tilanteita, jolloin potilas on ollut lääkärin vastaanotolla tai hoidettavana erikoissairanhoidossa esimerkiksi koronavirustaudin tai tuberkuloosin takia, ja on tullut tarve tehdä työstä poissaolopäätös samalla tai sairaalahoidon jälkeiseksi ajaksi. Voimassa olevan säännöksen mukaan vain kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri on voinut tehdä kyseessä olevan päätöksen, mikä on johtanut jopa päätöksen tekemättä jättämiseen.

Lisäksi 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolosta päätöksen tehneen lääkärin on annettava henkilölle sekä häntä hoitavalle

riittävän etäisyyden ylläpitämisestä. Päätöksessä olisi otettava huomioon varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa olevien lasten ja opiskelijoiden ikä ja kehitystaso sekä muut toiminnan ominaispiirteet. Varhaiskasvatuksessa riittävän etäisyyden ylläpitämisen vaatimus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi niin, että lapsiryhmiä ei sekoiteta tai yhdistetä keskenään. Alakouluissa väljyyden vaatimus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi niin, että opetusryhmät pidettäisiin erillään koko koulupäivän ajan. Jos opetusryhmien erillään pitäminen esimerkiksi yläkouluissa olisi mahdotonta, tulisi panostaa esimerkiksi hygieniaan sekä pyrkiä porrastamaan opetusta mahdollisuuksien mukaan. Etäisyyden ylläpitämisen vaatimus voitaisiin toteuttaa myös rytmittämällä ja porrastamalla opetusta sekä ulkotiloja hyödyntämällä siten, että samassa tilassa olisi mahdollisimman vähän henkilöitä. Ehdotettu sääntely ei kuitenkaan koskisi opetustoimen lainsäädännön mukaisia ryhmäkokoja, eikä ehdotetun sääntelyn nojalla kunta tai aluehallintovirasto voisi määrätä etäopetukseen siirtymisestä. Ehdotettu sääntely ei mahdollista isi poikkeamista esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilömitoituksesta väljyyden saavuttamiseksi.

Koronavirus voi tarttua myös kosketuksen kautta pinnoilta. Momentin 2 kohdassa ehdotetaan, että kunta voisi päättää lasten ja opiskelijoiden koronavirustaudin leviämistä estävistä hygieniakäytännöistä, kuten käsien puhdistamisesta. Momentin 3 kohdan mukaan kunta voisi päättää toimenpiteistä tilojen ja pintojen puhdistamiseksi säännöllisesti koronavirustaudin leviämisen estämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella. Aluehallintovirastot voisivat tehdä edellä mainitut päätökset joko yhdessä tai virastokohtaisesti. Ehdotettu tartuntatautilain 57 a § ei mahdollista isi varhaiskasvatuksen tai oppilaitosten tilojen sulkemista eikä oppilaitosten siirtymistä etäopetukseen. Ehdotetun 57 a §:n nojalla annetun päätöksen noudattamisen ehtona ei myöskään voi olla edellä mainittujen tilojen sulkeminen. Edellä mainittujen tilojen sulkemisesta päättää kunta tai aluehallintovirasto voimassaolevan tartuntatautilain 58 §:n nojalla.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisi ja tukisi kuntia ja aluehallintovirastoja 7 §:n 2 momentin mukaisesti 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista päättämiseksi asetettavien kriteerien täyttymisen arvioinnissa.

58 c §. *Toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa.* Ehdotetussa määräaikaisessa pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä koronavirustaudin aiheuttaman poikkeuksellisen epidemian leviämisen ehkäisemiseksi, joista muun kuin ravitsemistoiminnan harjoittajan olisi huolehdittava. Pykälässä säädetyt toimenpiteet olisi kohdistettu covid-19-epidemian leviämisen ehkäisyyn. Pykälässä säädetyt velvoitteet koskisivat kaikkia elinkeinonharjoittajia, jotka toiminnassaan käyttävät asiakkaille tarkoitettuja tiloja ja vastaavat niistä, pois lukien 58 a §:ssä tarkoitettuja ravitsemisliikkeitä. Velvoitteet kohdistuvat elinkeinonharjoittajaan, joka vastaa tilojen käytöstä asianomaiseen toimintaan. Lisäksi sääntely koskisi myös muuta pykälässä säädettävät edellytykset täyttävää toimintaa kuten yhdistystoimintaa sekä julkisyhteisöjen kuten kuntien järjestämiä toimintaa. Sääntelyn tarkoituksena on estää koronavirustartuntojen leviämistä, eikä tästä näkökulmasta merkitystä ole sillä, missä organisaatiomuodossa tai minkä tahon toimesta toimintaa, jossa fyysisiä lähikontakteja syntyy, harjoitetaan.

Pykälässä tarkoitettuina asiakastiloina pidettäisiin tiloja, joissa oleskelee tavanomaisesti vaihteleva määrä henkilöitä ja jotka ovat avoimia asiakkaille ja yleisölle tietynä aukioloaikana. Asiakastiloina pidettäisiin myös asiakastiloja, joiden käyttö on rajoitettu esimerkiksi jäsenyyteen tai muun sopimus-suhteen perusteella. Lain tarkoituksena on rajoittaa ja ehkäistä tartuntavaaraa tilanteissa, joissa useita esimerkiksi eri perhepiireihin kuuluvia ihmisiä kokoontuu keskenään verrattain läheiseen kontaktiin,

joka lisää riskiä tartunnalle. Tällaisina asiakastiloina pidettäisiin myös esimerkiksi kauppakeskusten yleisiä tiloja tai erilaisia odotustiloja. Ehdotettavaa sääntelyä ei toisaalta sovelleta toimintaan, jossa lainsäädäntöön perustuen palvelua annetaan jatkuvaluonteisesti tietyille suljetulle tai nimetyille henkilöryhmälle. Asiakastiloina ei näin ollen pidettäisi elinkeinonharjoittajan tiloja, joissa vakiintuneesti oleskelevat tietyt henkilöt esimerkiksi sosiaalipalveluita tarjoavien yksityisten palveluntuottajien tiloja. Tällöin kyse on jatkuvasti saman asiakaskunnan käytössä olevista tiloista. Ehdotettava sääntely olisi rinnakkaista mahdollisen tiettyä toimintamuotoa muutoin koskevan erityissääntelyn kanssa. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja varhaiskasvatuksessa on varsin yksityiskoh- taistakin sääntelyä toiminnalle asetettavista vaatimuksista ja edellytyksistä asiakas- ja potilasturval- lisuuden varmistamiseksi. Tällöin tulisi soveltaa kyseistä mahdollisesti tiukemmat vaatimukset toi- minnalle asettavaa erityissääntelyä.

Pykälässä säädetyt velvoitteet olisivat voimassa ja niitä sovellettaisiin koko väliaikaisen säännöksen voimassaoloajan. Velvoitteiden voidaan katsoa olevan sillä tavoin asiakkaiden ja toimintaan osallis- tuvien normaaliin terveysturvallisuuteen ja myös oikeutettuihin odotuksiin kuuluvia, että niiden aset- tamista toiminnanharjoittajalle lain voimassaolon ajaksi ei voida pitää kohtuuttomana. Noudattamalla kattavasti säädettäviä hygieniavelvoitteita on myös mahdollista välttää tiukempien rajoitteiden aset- tamista yhteiskunnassa. Näin ollen laajasti kaikille toimijoille asetettavat määräaikaiset melko pienin panoksin toteutettavissa olevat velvoitteet voivat osaltaan edesauttaa siinä, ettei toimintaan enemmän vaikuttavien ja kustannuksia enemmän aiheuttavien rajoitteiden asettaminen ole välttämätöntä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, joista asiakastiloista vastaavan elinkeinonharjoit- tajan tulisi huolehtia. Vaatimukset perustuvat tämän hetkiseen lääketieteelliseen tietoon koronaviruk- sen leviämisestä, jota on kuvattu tarkemmin yleisperusteluiden kappaleessa koronavirustaudin epide- miologinen ja lääketieteellinen tilannekuva (2.5) sekä leviämisen ehkäisyn välttämättömistä toimen- piteistä. Elinkeinonharjoittajan on huolehdittava momentin 1 kohdan mukaan, että asiakkailta on mahdollisuus käsien puhdistamiseen. Käsihygieniasta huolehtiminen on yksi keskeisimmistä epide- mian leviämisen ehkäisemiseksi käytössä olevista toimista. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että asiakkaille on annettava toimintaohjeet, jotka ohjeistavat riittävän etäisyyden ylläpitämiseen, käsien puhdistamiseen ja sisältävät muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä. Keskeisenä voidaan pitää muun ohella ohjeistusta siitä, että sairaana ei tule saapua asiakastiloihin. Toimintaoh- jeiden antaminen asiakkaille voidaan toteuttaa kunkin elinkeinonharjoittajan toimintaan parhaiten so- pivalla tavalla esimerkiksi kuulutuksin, kirjallisina ohjeina, tauluina, asiakkaiden käytöstä ohjaavina merkintöinä asiakastilassa tai muulla vastaavalla tehokkaalla tavalla. Momentin 3 kohdassa sääde- tään, että tilat ja pinnat tulee puhdistaa säännöllisesti sen lisäksi mitä muualla kyseistä elinkeinotoi- minnasta säädetään. Tiettyjen toimialojen, esimerkiksi kauneushoitoloiden ja tatuointistudioiden, hy- gieniamääräyksistä säädetään erikseen. Koronavirus voi tarttua kosketuksen kautta myös pinnoilta yleisperusteluissa kuvatulla tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan asiakkaiden oleskelu tulisi järjestää niin väljästi kuin se kyseisen elin- keinotoiminnan erityspiirteet huomioon ottaen olisi mahdollista ja mahdolliset asiakaspaikat tulisi sijoittaa vastaavasti riittävän etäälle toisistaan. Edellä yleisperusteluissa kuvatulla tavalla ihmisten fyysinen läheisyys luo edellytyksiä koronavirustartunnoille ja epidemian leviämiselle. Tästä syystä ruuhkat, jonot ja henkilöiden muu pakkautuminen asiakastiloissa tulisi pyrkiä estämään. Tarkoitus ei ole, että asiakkailta edellytettäisiin esimerkiksi enintään kahden metrin etäisyyden pitämistä toisiin asiakkaisiin, mutta elinkeinonharjoittajan tulisi järjestää olosuhteet sellaisiksi, että näin toimittaisiin. Aukiolosääntelyn kumoaminen vuonna 2018 ja elinkeinonharjoittajan mahdollisuus itse päättää au- kiolosta mahdollistaa osaltaan aukiolon suunnittelun väljyyden varmistamiseksi asiakkaiden ja seu- rueiden välillä.

Ihmisten välisen fyysisen etäisyyden ylläpitäminen kuuluu koronavirustartuntojen ehkäisyn tärkeimpiin keinoihin. Asiakkaille suunnattuja palveluja tarjoavassa elinkeinotoiminnassa kysymys on tartuntojen yleisen ehkäisemisen lisäksi siitä, että asiakkailla on oikeus edellyttää toisten asiakkaiden ylläpitävän fyysistä etäisyyttä ja toimivan muutoinkin asianmukaisten hygieniakäytänteiden mukaisesti sekä elinkeinonharjoittajan valvovan sitä. Elinkeinoharjoittajien tulisi voida edellyttää asiakailta toimintaohjeiden noudattamista ja tarvittaessa puuttua asiakkaan epäasialliseen käytökseen.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi elinkeinonharjoittajalta ja henkilöliikenteen palveluntarjoajalta edellytetyistä riittävästä järjestelyistä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi, joilla mahdollistetaan riittävän väljyyden ylläpito mahdollisissa ruuhkatilanteissa, kun matkustajat siirtyvät liikennevälineeseen tai poistuvat siitä. Samoin järjestelyillä pyrittäisiin siihen, että matkustajia, näiden saattajia ja muita henkilöliikenteen yhteydessä olevien tilojen palveluita käyttäviä asiakkaita ohjattaisiin liikkumaan riittävän väljästi ja lähikontaktit minimoiden. Järjestelyt, joilla ohjataan matkustajia, näiden saattajia ja muita asiakkaita henkilöliikenteen yhteydessä olevissa tiloissa, voisivat olla esimerkiksi erilaiset vain matkustajille osoitetut kulkukäytävät tai lattiateippauksilla rajatut alueet. Samoin henkilöliikenteen palveluntarjoajan edustaja voi ohjata matkustajia noudattamaan väljyyttä siirryttäessä liikennevälineeseen tai siitä poistuttaessa. Tässä momentissa mainittuina tiloina ei tarkoiteta avoimia henkilöliikenteen ulkotiloja, kuten yksittäisiä pysäkkikatoksia tai asemien ulkolaitureita, joissa väljyys ihmisen välillä on helpompi toteuttaa eikä ruuhkia synny. Jos kuitenkin niin sanottu ulkotila on hyvin umpinainen ja mahdollistaa ruuhkien syntyminen ja näin taudin leviämisen mahdollisten lähikontaktien kautta, tilan elinkeinonharjoittajan ja kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan olisi huolehdittava riittävästä järjestelyistä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä käsien puhdistamismahdollisuuden järjestämisestä, asiakkaille annettavien toimintaohjeiden antamisesta sekä tilojen ja pintojen puhdistamisesta sekä matkustajien ohjaamista koskevista järjestelyistä.

Pykälän 5 momentin nojalla voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä elinkeinonharjoittajan ja 58 e §:ssä tarkoitettujen liikenteen palveluntarjoajien 1-2 momentissa säädettyjen vaatimusten käytännön soveltamisesta henkilöliikenteen palveluiden järjestämiseen liittyvien, matkustajien, näiden saattajien tai muita oheispalveluja käyttävien asiakkaiden käyttöön tarkoitetuissa sisätiloissa. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää matkustajien ohjaamisen toteuttamisesta eri ajoneuvoihin ja liikennevälineisiin siten kuin niillä on mahdollista estää tartuntataudin leviämistä. Valtioneuvoston asetus laadittaisiin kansallisten ja kansainvälisten terveysviranomaisten tai liikennemuotoja koskevien erikseen kansainvälisesti sovittujen linjausten pohjalta.

Pykälän 6 momentin mukaan pykälän sääntelyä sovellettaisiin myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan mainitut edellytykset täyttävään toimintaan. Myös muissa toimintaan osallistuville avoimissa tiloissa kuin elinkeinotoiminnan asiakastiloissa olisi perusteltua noudattaa vastaavia hygieniakäytänteitä kuin elinkeinotoiminnassa. Kulloiseenkin toimintaan osallistuville tarkoitetuista tiloista vastaavan tai tiloissa toimivan tahon velvollisuutena olisi huolehtia siitä, että toiminnassa noudatettaisiin tässä pykälässä säädettyjä käsien puhdistamismahdollisuuden järjestämistä, toimintaohjeiden antamista, tilojen ja pintojen puhdistamista sekä ihmisten oleskelun järjestämistä sillä tavoin väljästi kuin se kyseisen toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista, koskevia velvoitteita. Käytännössä velvoite koskisi erilaisia yhteisöjä kuten yhdistyksiä, säätiöitä ja osuuskuntia, jotka järjestävät toimintaa,

jossa fyysisiä lähikontakteja syntyy. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta voidaan mainita urheiluseurojen toiminta. Lisäksi velvoite koskisi myös julkisia toiminnasta tai tietyistä tiloista vastaavia julkisia järjestäjiä kuten kuntia ja esimerkiksi liikuntapaikkojen kuten uimahallien toimintaa, silloin kun toiminnassa ei ole kyse julkisen vallan käytöstä.

Ehdotettava sääntely ei kuitenkaan koskisi yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaa toimintaa kuten häitä tai muita vastaavia yksityisiä juhlatilaisuuksia, eikä uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoituksena pidettävää toimintaa. Yksityis- ja perhe-elämän piirillä säännöksessä viitataan jokaiselle ihmiselle kuuluvaan sellaiseen henkilökohtaiseen elämänpäiriin, jossa yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä vapaana viranomaisten tai muiden ulkopuolisten aiheuttomalta puuttumiselta ja joka nauttii perustuslain 10 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattua yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Tällaisessa henkilökohtaisessa elämänpäirissä on keskeisesti kysymys perheen, suvun ja henkilön muun lähipiirin keskinäisistä suhteista ja toiminnasta tämän piirin sisällä tai puitteissa.

Uskonnollisella yhdyskunnalla viitataan uskonnonvapauslain (453/2003) 2 §:n määritelmään. Uskonnollisella yhdyskunnalla tarkoitetaan evankelis-luterilaista kirkkoa, ortodoksista kirkkokuntaa ja uskonnonvapauslain 2 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröityä uskonnollista yhdyskuntaa. Uskonnonharjoittamisella viitataan toimintaan, joka kuuluu uskonnonvapauden ydinalueeseen perustuslain 11 §:n sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklaa koskevan tulkintakäytännön mukaisesti. Uskonnonharjoittamiseen katsotaan tässä laissa kuuluvan esimerkiksi jumalanpalvelus (PeVL 7/2005 vp, s. 5) sekä muut uskonnolliset toimitukset ja tilaisuudet evankelis-luterilaيسissa kirkossa, ortodoksisissa kirkkokunnassa ja muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa. Uskonnonharjoittamiseen kuuluisi myös tällaisten yhteisöjen ja yhdistysten uskonnonharjoitukseen kiinteästi liittyvä opetus- ja julistus-toiminta, ellei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Avioliittoon vihkiminen on uskonnollisessa yhdyskunnassa osa uskonnon harjoittamisen oikeutta (PeVL 8/2008 vp, s. 2). Toisaalta esimerkiksi koulujen päättäjisperinteeseen kuuluvan suvivirren laulamista ei katsota uskonnonharjoittamiseksi (PeVM 10/2002 vp, s. 4 ja 7).

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi myös, ettei sääntelyä sovelleta julkisen vallan käyttönä pidettävään toimintaan. Soveltamisalan ulkopuolella olisi siis sellainen varsinainen viranomaistoiminta, jota on pidettävä julkisen vallan käyttämisenä. Julkisen vallan käyttönä ei kuitenkaan pidetä kaikkea julkisen hallintotehtävän hoitamista. Julkisen vallan käytöllä tarkoitetaan tässä toimintaa, jossa julkisen hallintotehtävän hoitamisessa käytetään lainsäädännön nojalla myös julkista valtaa.

Julkisen vallan käyttöön julkisoikeudellisena toimintana liittyy omat erityispiirteensä ja oikeussuojakeinonsa, eikä nyt ehdotettavaa sääntelyä ole tarkoituksenmukaista ulottaa siihen. Julkisen vallan käytön käsite kehittyy edelleen muun muassa oikeuskäytännössä ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä sekä oikeustieteessä. Julkisen vallan käytön käsitettä ei siten ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista tyhjentävästi määritellä tässä yhteydessä. Vaikka esimerkiksi tiettyyn palvelukonaisuuteen kuuluisi julkisen vallan käyttöä, pykälän sääntelyä sovellettaisiin palvelun niihin osiin, joiden ei katsota olevan julkisen vallan käyttöä.

Pykälän 7 momentin mukaan elinkeinotoiminnalla ei tässä pykälässä tarkoitettaisi varhaiskasvatustalain (540/2018) 9 luvussa tarkoitettua yksityisen palveluntuottajan järjestämää tai tuottamaa varhaiskasvatusta. Yksityisen palvelun tuottajan järjestämään tai tuottamaan varhaiskasvatukseen sovellettaisiin 57 a §:ää, jotta toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi olisivat riittävän yhdenmukaisia varhaiskasvatuksessa riippumatta siitä, onko varhaiskasvatustalain julkisen yhteisön vai yksityisen palveluntuottajan järjestämää tai tuottamaa varhaiskasvatusta.

58 d §. *Asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytön väliaikainen rajoittaminen koronavirustaudin leviämisen estämiseksi.* Pykälässä säädettäisiin kunnan ja aluehallintoviraston mahdollisuudesta päättää elinkeinotoiminnassa käytettävien asiakastilojen käytölle asetettavista väliaikaisista edellytyksistä tilanteessa, jossa alueen epidemiatilanne on vakava, pykälässä 58 c säädetyt toimenpiteet eivät ole riittäviä ja ihmisten välisten lähikontaktien rajoittaminen on välttämätöntä koronavirustaudin aiheuttaman poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Toisin kuin 58 c §:ssä säädetyt velvoitteet, jotka olisivat voimassa koko maassa sääntelyn voimassaoloajan, tässä pykälässä säädetyt velvoitteet olisivat viranomaispäätöksen mukaisesti voimassa alueellisesti rajatulla alueella ja enintään 3 kuukautta kerrallaan.

Pykälässä säädetty velvoite kohdistuisi samoin kuin 58 c § kaikkiin elinkeinonharjoittajiin, jotka vastaavat asiakkaille tarkoitetuista tiloista päätöksessä määritellyllä alueella. Velvoite kohdistuisi elinkeinonharjoittajaan, joka vastaa tilojen käytöstä asianomaiseen toimintaan. Näin ollen kaikkien alueella toimivien ja asiakkaille tarkoitetuista tiloista tai niiden käytöstä vastaavien elinkeinonharjoittajien, tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla varmistettaisiin tosiasiallinen mahdollisuus lähikontaktien välttämiseen ja estettäisiin näin tartuntataudin leviäminen. Velvoite toimenpiteisiin ei näin ollen rajautuisi tiettyyn toimialaan vaan se koskisi kaikkia toimialoja, joiden toiminnassa käytetään asiakastiloja kuten kaupat, museot, teatterit, elokuvateatterit, konserttisalit, liikuntaan tai urheiluun käytettävät tilat sekä muut asiakastilat. Pykälä ei soveltuisi 58 a §:ssä tarkoitettuun toimintaan eli ravitsemisliikkeiden toiminnasta säädetään erikseen lain 58 a ja 58 b §:ssä. Vastaavasti kuin 58 c § myös tämä säännös koskisi myös muuta pykälässä säädettävät edellytykset täyttävää toimintaa kuten yhdistystoimintaa sekä julkisyhteisöjen kuten kuntien järjestämää toimintaa. Soveltamisalaa on selostettu tarkemmin edellä 58 c §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tilanteessa, jossa on ilmeistä, etteivät 58 c §:ssä säädetyt toimenpiteet ole enää riittäviä, kunta voisi päättää lisävaatimuksista asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytölle. Ensisijaisesti koronavirustaudin leviämistä pyrittäisiin ehkäisemään 58 c §:n mukaisilla hygieniavaatimuksilla, mutta jos alueellinen tautitilanne huomioon ottaen on välttämätöntä ottaa käyttöön voimakkaampia asiakastilojen käyttöä koskevia velvoitteita, kunta voisi päättää asiasta. Aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jos se olisi tarpeen useamman kunnan alueella. Lain 8 §:n 3 momentin mukaan aluehallintovirasto tekee laissa säädetyt hallinnolliset päätökset käyttäen hyväksi sairaanhoitopiirin kuntayhtymän, erityisvastuualueen ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntemusta.

Tartuntatautilain 7 §:n mukaisesti tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena toimii Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, joka tukee asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä ja aluehallintovirastoja, ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjaa ja tukee tartuntatautien torjuntatyötä kunnissa, sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä.

THL:n vastuulla on asiantuntemuksensa nojalla arvioida alueen epidemiologisen tilanteen asettamaa tartuntatautiriskiä sekä ohjeistaa ja tukea muiden terveysviranomaisten toimintaa näiden riskien edellyttämissä erilaisissa toimenpiteissä ja niiden kriteereissä sekä vaihtoehdoissa. THL:n tulee tuottaa tietoa riskien vakavuudesta, luonteesta sekä arvioida tarpeet riskien torjumiseksi tarpeellisista tartuntatautilain mukaisista toimenpiteistä, samoin kuin näiden toimenpiteiden tilannekohtaisessa harkinnassa käytettävän lääketieteellisen harkinnan kriteereistä.

Sairaanhoitopiirin vastuulla on tartuntatautilain mukaisesti tarkentaa alueen epidemiologisen tilanteen kuvaa ja tehdä johtopäätökset siihen sekä THL:n tietoon ja ohjeistuksiin pohjaten.

Aluehallintoviraston ja kunnan harkintapohja määräytyy THL:n tuottaman tiedon ja ohjeistuksen mukaisesti, ottaen huomioon myös sairaanhoitopiirin tuottama tarkempi aluekuva ja alueen muut toimenpiteet. Päätökset on perusteltava alueen tarpeilla, ja niissä on kuvattava kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Koronavirustartuntojen leviämisen estämisen lisäksi tavoitteena olisi elinkeinonharjoittajan näkökulmasta hallinto-oikeudellinen lievimmän haitan periaatteen toteuttaminen ja elinkeinonharjoittajille enemmän velvoitteita asettavat keinot olisivat viimesijaisia.

Pykälän 1 momentin mukaan asiakastilojen käytön edellytyksenä olisi, että elinkeinonharjoittaja järjestäisi tilojen käytön niin, että asiakkaiden ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Velvoite kohdistuisi elinkeinonharjoittajaan, joka järjestää toimintaa kyseisessä tilassa, ei siis esimerkiksi pelkään tilaa vuokraavaan tahoon. Seurueella tarkoitettaisiin oman ilmoituksen mukaisesti ryhmää, joka saapuu asiakastilaan yhdessä ja joka myös muissa tilanteissa kyseisen asiakastilan ulkopuolella on lähikontaktissa toisiinsa. Elinkeinonharjoittajalla ei siis olisi velvoitetta selvittää mahdollista seurueeseen kuulumista, vaan asia todettaisiin asiakkaiden ja seurueen oman ilmoituksen mukaisesti. Elinkeinonharjoittajalle asetettava velvoite tarkoittaa siis tosiasiallista mahdollisuutta olla erillään muista asiakkaista ja seurueista. Käytännössä oleskelun järjestäminen vaatimuksen mukaisesti voisi vaatia erityisiä teknisiä tilajärjestelyitä kuten väliseinien, pleksien ja muiden vastaavien ihmisiä toisistaan erottavien tilaratkaisujen tekemistä, asiakaspaikojen uudelleen sijoittamista ja käytön rajoittamista, asiakaskulun ohjaamista tai viime kädessä myös asiakasmäärän rajoittamista, jos lähikontaktien välttäminen ei ole muilla tavoin mahdollista. Velvoitteen voisi toteuttaa myös esimerkiksi porrastamalla aikataulullisesti asiakkaiden saapumista tilaan tai oleskelua tilassa. Elinkeinonharjoittaja voisi toteuttaa toimenpiteet tavalla, joka soveltuu kunkin asiakastilan ominaisuuksiin kuten kokoon, mahdollisiin kiinteisiin rakenteisiin, asiakaspaikkojen sijaintiin ja asiakkaiden tavanomaiseen toimintaan tilassa. Tällä tavoin velvoitteen käytännön toteuttamisessa on mahdollista ottaa huomioon eri toimialojen ja yksittäisten elinkeinonharjoittajien tilanne. Elinkeinonharjoittajan on siis mahdollistettava omilla ratkaisuillaan uskottavalla tavalla lähikontaktien välttäminen ja tällä tavoin ohjattava asiakkaiden käyttäytymistä tilassa. Toisaalta sääntely mahdollistaa liikkumavaraa elinkeinonharjoittajalle toiminnan järjestämisessä kyseisen toiminnan erityispiirteet huomioon otavalla tavalla. Näin ollen perustuslaissa turvattuun elinkeinonvapauteen puuttuvan sääntelyn voidaan katsoa olevan oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään eli ihmisten terveyden suojeluun nähden.

Pykälän 2 momentin mukaan lähikontaktilla tarkoitettaisiin ihmisten sijoittautumista tavalla, joka käytössä olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin koronavirustaudin leviämiseksi. Koronavirus voi levitä ainakin pisara- ja kosketustartuntana. Tarkemmin koronaviruksen leviämisen tapoja kuvataan yleisperusteluiden kappaleessa koronavirustaudin epidemiologinen ja lääketieteellinen tilannekuva (2.8). Lähikontaktilla tarkoitettaisiin oleskelua kasvotusten tai samassa tilassa alle kahden metrin etäisyydellä yli 15 minuuttia tai fyysistä kontaktia. Lähikontaktin määritelmä perustuu Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ohjeistukseen ja tällä hetkellä käytössä olevaan tutkimustietoon koronaviruksen leviämisen tavoista.

Ehdotetun pykälän tarkoituksena on ehkäistä laajojen tartuntaketjujen muodostuminen, joiden hallitseminen on vaikeaa testata, jäljitä, eristää ja hoitaa –periaatteen mukaisella tavalla. Näin ollen velvoite ei koskisi asiakastiloja ja asiakaspalvelutilanteita, joissa on pieni rajattu määrä henkilöitä läsnä kuten kampaamopalvelua, jossa samassa tilassa alle kahden metrin etäisyydellä olisi läsnä ainoastaan asiakas ja kampaaja.

Pykälän 3 momentin mukaisesti velvoite soveltuisi 1 kohdan mukaan sisätiloihin, joissa jatkuvaluonteisessa toiminnassa tavanomaisesti oleskelee yli [10] henkilöä samanaikaisesti ja 2 kohdan mukaan sisätiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [10] henkilöä samanaikaisesti. Pykälässä tarkoitettuun henkilömäärään laskettaisiin mukaan kaikki tilassa oleskelevat henkilöt eli asiakkaat ja henkilökunta. Tilassa tavanomaisesti oleskelulla tarkoitettaisiin normaalia keskimääräistä henkilömäärää, jonka lyhytaikainen ja satunnainen ylittyminen ei vaikuttaisi soveltamiseen. Pykälän 1 momentissa säädetty velvoite voisi näin ollen koskea kunnan tai aluehallintoviraston päätöksen mukaisesti sisätiloissa tapahtuvaa elinkeinotoimintaa, jota voitaisiin harjoittaa sillä edellytyksellä, että 1 momentissa mainittua velvoitetta noudatettaisiin.

Pykälän 3 momentin 3 ja 4 kohdan mukaan pykälän 1 momentin mukainen velvoite soveltuisi jatkuvaluonteisessa toiminnassa sellaisiin rajattuihin ulkotiloihin, joissa tavanomaisesti oleskelee yli [50] henkilöä samanaikaisesti sekä rajatuissa ulkotiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [50] henkilöä samanaikaisesti. Tämän hetken käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti koronaviruksen leviäminen ulkotiloissa on vähäisempää kuin sisätiloissa. Tämän vuoksi henkilömäärä ulkotiloissa tapahtuvan toiminnan osalta on korkeampi. Koronavirus kuitenkin tarttuu lähikontaktissa myös ulkotiloissa ja siitä syystä velvoitteet toimenpiteistä lähikontaktien välttämiseksi ovat välttämättömiä myös ulkotiloissa tapahtuvan elinkeinonharjoittamisen osalta alueellisen tartuntatautilanteen niin vaatiessa. ...

Ehdotettava sääntely olisi rinnakkaista voimassaolevan lain 58 §:n sääntelyn kanssa. Mainitussa 58 §:ssä säädetään kunnan ja aluehallintoviraston mahdollisuudesta sulkea sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilat sekä kieltää yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien järjestäminen. Ehdotettavia säännöksiä sovellettaisiin aiemman sääntelyn lisäksi, jos epidemiatilanteen asettamat edellytykset vaativat päätösten ulottamista myös ehdotettavan sääntelyn kattamiin asioihin ja kohteisiin. Mainitun 58 §:n ja ehdotettavan säännösten soveltamisen perusedellytykset koronavirusepidemian torjumisessa olisivat yhteneväiset, jolloin voimassa olevaa 58 §:ää ja sen rinnakkaissäännöksiä voitaisiin lähtökohtaisesti soveltaa myös samanaikaisesti. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tartuntatautilanteen kriteereistä, joista vähintään toisen täyttyessä kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen ja edellyttää momentissa säädetyn velvoitteen toteuttamista. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin kriteeriksi se, että sairaanhoitopiirin alueella 14 päivän aikana todettujen uusien tartuntojen ilmaantuvuus 100.000 asukasta kohti olisi yli 10. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin kriteeriksi se, että kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella todettaisiin tautiryppäitä, joiden tartuntaketjua ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka näin aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseksi. Laissa säädettyjen kriteerien tavoitteena on antaa kunnille ja aluehallintovirastoille tukea aluekohtaiseen arviointiin tartuntatautilanteen vakavuudesta ja toimenpiteiden välttämättömyydestä. Lisäksi tavoitteena on antaa elinkeinonharjoittajille mahdollisuus seurata tartuntatautilanteen kehittymistä alueellaan ja arvioida mahdollisten viranomaispäätösten todennäköisyyttä.

Pykälän 5 momentissa viitattaisiin lain 7 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitää tartuntatautiin torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraisi näin ollen myös 4 momentissa tarkoitettujen kriteerien täyttymistä.

[Pykälän 6 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin 2 momentissa tarkoitettua lähikontaktin määritelmästä.]

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin, että kunnan ja aluehallintoviraston päätös 1 momentissa säädetyn velvoitteen asettamisesta voitaisiin tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan. Pykälän 1 momentissa säädetyn asiakastoiminnan järjestämistä koskevan edellytyksen toteuttaminen voi tarkoittaa käytännössä viime kädessä myös asiakasmäärän rajoittamista vaikuttaen näin elinkeinoharjoittajan toimintaan ja sen suunnitteluun merkittäväällä tavalla. Myös elinkeinoharjoittajan toiminnan ennakoitavuutta ja suunnittelua helpottaisi, että toimenpiteiden käyttöönottoa koskeva päätös voisi olla voimassa pidempään kuin esimerkiksi yhden kuukauden kerrallaan. Tällöin tilanteessa olisi myös paremmin mahdollista välttää lyhyellä aikavälillä tapahtuvista peruuntumisista aiheutuvaa kustannustaakkaa. Päätös tulisi kuitenkin kumota heti, kun se ei olisi enää välttämätön covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi.

Pykälän 8 momentin mukaan edellä mainittua 58 c §:n soveltamisalaa vastaavasti myös tässä pykälässä säädetty edellytys toiminnan järjestämisestä siten, että ihmisten välinen fyysinen lähikontakti voidaan välttää, olisi kohdistettavissa myös muuhun toimijaan kuin elinkeinoharjoittajaan. Perustelujen osalta viitataan edellä 58 c §:n 6 momentin yhteydessä todettuun.

Pykälän 9 momentissa säädettäisiin, että pykälää ei sovellettaisi varhaiskasvatuslain (540/2018) 9 luvussa tarkoitettuun yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan varhaiskasvatukseen. Yksityisen palvelun tuottajan järjestämään tai tuottamaan varhaiskasvatukseen sovellettaisiin 57 a §:ää jotta toimenpiteet yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi olisivat riittävän yhdenmukaisia varhaiskasvatuksessa riippumatta siitä, onko varhaiskasvatus julkisen yhteisön vai yksityisen palvelun järjestämää tai tuottamaa varhaiskasvatusta.

58 e §. *Henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet.*

Uudessa 58 e §:ssä säädettäisiin henkilöliikenteessä käytettävistä toimenpiteistä poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Henkilöliikennettä koskevista toimenpiteistä vastaisi liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoaja. Liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kuljetuspalvelulla tarkoitetaan henkilöiden tai tavaroiden kuljettamista ammattimaisesti ja 3 kohdan mukaan liikennepalvelulla tarkoitetaan julkista tai yksityistä liikenteeseen liittyvää palvelua ja palveluyhdistelmää, jota tarjotaan yleisölle tai yksityiseen käyttöön. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvalla palveluntarjoajalla tulisi olla toimipaikka Suomessa tai olla muuten Suomen oikeudenkäytön piirissä tai palveluntarjoajan liikennöimän palvelun lähtö- että saapumispaikka olisi oltava Suomessa tai kulkea Suomen kautta.

Uuden 58 e §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan palveluntarjoajan olisi huolehdittava liikennevälineen matkustajien käyttöön tarkoitettujen tilojen ja pintojen puhdistamisesta säännöllisesti riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä muista vastaavista käytänteistä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Liikennevälineellä tarkoitetaan liikenteen palveluista annetun lain 216 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista ajoneuvoa, ilma-alusta, alusta ja vesikulkuneuvoa, rautatieliikenteen kalustoa sekä näihin liittyviä laitteita. Matkustajan käyttöön tarkoitettavat tilat tarkoittavat edellä mainittujen liikennevälineiden sisätiloja. Työterveyslaitos on laatinut yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa ohjeistuksen siivoukseen covid-19 -tartuntojen ehkäisemiseksi. Siivousohjetta voidaan soveltaa myös yleiseen siivoukseen vähentämään tartuntatautien leviämistä. Usein kosketeltavat pinnat, kuten ovenkahvat, käsinohjat, pöytäpinnat, valokatkaisijat, vesihanat, tulisi puhdistaa huolellisesti ja usein. Tiloissa, joissa useat ihmiset koskettelevat pintoja, puhdistus tulisi tehdä vähin-

tään päivittäin. Jos on mahdollista, puhdistus tulisi suorittaa useamminkin esimerkiksi 2-4 tunnin välein varsinkin epidemian aikana. Liikennevälineissä puhdistukset tulisi suorittaa esimerkiksi vuorovälein. Muilla vastaavilla käytänteillä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että palveluntarjoajan olisi varattava liikennevälineeseen tarpeeksi muun muassa roskakoreja tai –pusseja matkustajien käyttöön ja vaihdettava näitä tarpeeksi usein, kun matkustajat käyttävä suositusten mukaisia kasvosuojaimia sekä muita vastaavia toimia. Lisäksi käytänteisiin sisältyy hyvän ilmanvaihdon varmistaminen liikennevälineessä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan palveluntarjoajan olisi huolehdittava matkustajille tarjottavasta mahdollisuudesta riittävän hygieniatason saavuttamiseen liikennevälineessä sekä toimintaohjeista tartuntataudin leviämisen estämiseksi, kuten kasvosuojusten käyttämisestä, riittävän väljyyden saavuttamisesta ja muista vastaavista käytänteistä. Palveluntarjoajan tulisi varmistaa, että sen liikennevälineissä olisi varattu riittävästi esille desinfiivia käsihuuhteita matkustajien käytettäväksi. Palveluntarjoajan tulisi kehottaa matkan alussa, sen aikana ja mahdollisen paluumatkan yhteydessä matkustajiaan pitämään matkustajien välillä riittävä väljyys ja käyttämään kasvomaskoja matkan aikana, jos palveluntarjoaja on katsonut niiden käytön suosittelun aiheelliseksi hygieniatason säilyttämiseksi ja tartuntataudin leviämisen estämiseksi, sekä muista mahdollisista toimenpiteistä tartuntariskin vähentämiseksi ja toimista, mikäli matkustaja saa COVID-19 tartuntaan sopivia oireita. Palveluntarjoaja voisi välittää tietoa esimerkiksi lipunosto ja –varausjärjestelmissään, opasteissaan, muissa ohjeissaan ja kuulutuksissaan.

Uuden 58 e §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista palveluntarjoajan velvoitteiden tarkemmasta sisällöstä, teknisestä toteuttamisesta ja tiedottamisen tavoista. Kuitenkaan matkustajamäärien rajoituksiin johtavia velvoitteiden tarkennuksia ei voida tässä asetuksella antaa, koska näistä säädetään jäljempänä 58 f §:ssä. Lain nojalla annettava valtioneuvoston asetus voitaisiin antaa liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä.

58 f §. *Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen ja muut keinot koronavirustaudin leviämisen estämiseksi*

Uudessa 58 f §:ssä säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston toimivallasta tehdä päätöksiä, joiden tarkoituksena olisi matkustajamäärien rajoittaminen liikennevälineissä. Matkustajamääriä voitaisiin rajoittaa vain, jos se olisi välttämätöntä poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Kyseessä olisi viimesijainen säännös, joka tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa muilla toimilla ei voitaisi varmistaa poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämistä liikenteessä. Näin ollen epidemian leviämistä ei voitaisi estää esimerkiksi 58 e §:n mukaisilla toimenpiteillä.

Pykälän 1 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto olisi toimivaltainen viranomaisen tekemään matkustajamäärien rajoitusta koskevan päätöksen. Liikenne- ja viestintäviraston päätöksessä saisi rajoittaa matkustajamäärää enintään puolella siitä määrästä, joka on sallittua ottaa liikennevälineeseen. Matkustajamäärien vähentämisellä tavoiteltaisiin nimenomaisesti lähikontaktien vähimmäistämistä. Matkustajamäärää saisi kuitenkin rajoittaa enintään puolella, jotta mahdollistettaisiin palveluntarjoajan elinkeinotoiminnan harjoittaminen.

Liikenne- ja viestintäviraston toimivaltuudesta tehdä päätös nimenomaisesti liikenteen palvelunharjoittajan elinkeinotoiminnan rajoittamisesta olisi välttämätöntä säätää liikenteen harjoittamisen toiminnan ainutlaatuisuuden vuoksi. Muusta elinkeinotoiminnasta poiketen kuljetuksille ja liikennöin-

nille on ominaista luonnollisten henkilöiden liikkuvuus. Liikkuvuuden ja matkustajavirtojen rajoittamisella tavoitellaan koronavirusepidemian hidastamista ja estämistä maanlaajuisesti. Palveluntarjoajalla olisi velvollisuus huolehtia, että lähikontakteja ei tapahtuisi matkustettaessa, vaan matkustaminen tapahtuisi väljästi ja riittävä etäisyys matkustajien välillä liikennevälineessä voitaisiin ylläpitää. Koronaviruksen tärkeimpiin ehkäisykeinoihin kuuluu fyysisen etäisyyden ylläpitäminen sekä lähikontaktien vähimmäistäminen. Tämän voisi tehdä esimerkiksi rajoittamalla istuinpaikkamääriä. Keskeistä olisi, että tungosta ja jonoja ei syntyisi liikennevälineeseen.

Pykälän 2 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi erityisestä syystä päättää, että 1 momentissa tarkoitettua matkustajamäärää rajoitettaisiin vähemmän kuin puolet. Erityistä syytä arvioitaessa Liikenne- ja viestintävirasto tulisi huomioida 1 kohdan mukaisesti se, että palveluntarjoajan liikennöinti tapahtuu pääosin alueella, jolla tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi ja että sekä matkan lähtö- että saapumisaika sekä välipysähdyspaikat, jossa tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi. Se, millä alueella tartuntojen esiintyminen on arvioitu matalaksi, perustuu toimivaltaisten terveysviranomaisten arvioihin.

Lisäksi 2 momentin 2 kohdan mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi päättää, että 1 momentissa tarkoitettua matkustajamäärää rajoitettaisiin vähemmän kuin puoleen, jos palveluntarjoaja edellyttäisi matkustajilta kasvosuojien käyttöä tai kykenisi rajoittamaan merkittävästi lähikontaktien muodostumisen liikennevälineessä olevien matkustajien välillä. Lähikontaktilla tarkoitetaan ihmisten sijoittumista tavalla, joka tämän hetkisen tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin koronavirustaudin leviämiseksi. Lähikontaktilla tarkoitetaan tilannetta, jossa tapahtuu yli 15 minuuttia kestävä kohtaaminen kasvojen alle kahden metrin etäisyydellä tai oleskellaan samassa suljetussa tilassa yli 15 minuuttia tai tapahtuu suora, fyysinen kontakti. Harkinnassaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi huomioida myös sen, että palveluntarjoaja pystyy huolehtimaan mahdollisten altistuneiden jäljittämiseksi tarvittavien tietojen saatavuudesta terveysviranomaisen käyttöön esimerkiksi henkilökohtaisen paikkavarauksen kautta tartuntatautilain 24 §:n 3 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi tehdä matkustajapaikkamäärien rajoitusta koskevan päätöksen enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätöksen kolmen kuukauden mittainen määräaika perustuisi siihen, että lyhyemmän määräajan sisällä toteutettavat matkustajamäärän rajoitukset eivät välttämättä mahdollistaisi veloitteiden tosiasiallista vaikuttavuutta poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi.

Pykälän 4 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto tekisi päätöksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen esityksestä, joka puolestaan perustuisi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemään epidemiologiseen arvioon taudin ilmaantumisesta, esiintymisestä ja tarttuvuudesta. Liikenne- ja viestintäviraston olisi päätöksessään otettava huomioon tartuntatautilain 58 d §:n 4 momentin nojalla annetun valtioneuvoston asetus, jossa säädetään alueista, joilla lähikontaktien rajoittamista sovelletaan.

Pykälän 5 momentin mukaan kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan olisi varmistettava tarvittaessa istuinpaikkamääriä rajoittamalla tai muilla selkeästi havaittavilla ja valvottavilla järjestelyillä, että asiakkaiden matkustaminen järjestetään rajoitettua matkustajamäärää vastaavasti. Istuinpaikkojen rajoittamisen voisi toteuttaa esimerkiksi erilaisilla merkinnöillä, joilla osoitettaisiin paikat, jotka eivät olisi matkustajien käytössä väljyyden varmistamiseksi. Paikkojen merkitsemiseen voisi käyttää esimerkiksi erilaisia huomiotarroja tai -teippauksia taikka huputuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin 1, 2 ja 5 momentissa tarkoitettujen matkustajamäärien rajoittamisesta eri liikennevälineissä ja rajoitusten teknisestä toteutuksesta. Lain nojalla annettava valtioneuvoston asetus voitaisiin antaa liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä.

58 g §. *Asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen väliaikainen sulkeminen asiakkailta ja muilta toimintaan osallistuvilta koronavirustaudin leviämisen estämiseksi.*

Viimesijaisena keinona tilanteessa, jossa koronavirustautitilanne olisi käytännössä edennyt edellä jaksossa 2.5.2 esitellyn hallituksen periaatepäätöksenä 3.9.2020 hyväksytyin toimintasuunnitelman mukaiseen covid-19-epidemian leviämisvaiheeseen, ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta väliaikaisesti sulkea elinkeinotoiminnan ja muun toiminnan tiloja asiakkailta ja muilta toimintaan osallistuvilta fyysisten lähikontaktien välttämiseksi ja epidemian leviämisen estämiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan säännöstä voitaisiin soveltaa vain, jos olisi ilmeistä, että edellä mainitun 58 d §:n mukaiset toimet toiminnan järjestämisestä lähikontaktin välttämisen mahdollistavalla tavalla, eivät riittäisi epidemian leviämisen estämiseksi. Ehdotettavan säännöksen soveltamiskynnys olisi korkea ja sitä voitaisiin soveltaa, jos tartuntatautilain mukaisten muiden toimenpiteiden ei voitaisi katsoa olevan riittäviä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi. Kyse on elinkeinovapautteen ja yhdistymisvapautteen puuttuvasta sääntelystä. Viranomaispäätöksin ei kuitenkaan kiellettäisi elinkeinotoiminnan harjoittamista tai yhdistyksen toimintaa sinänsä, vaan asiakastilojen tai toimintaan osallistuvien käyttöön tarkoitettujen tilojen käyttäminen nimenomaan tähän tarkoitukseen joko osittain tai kokonaan. Vaikka kyse ei olisikaan toiminnan harjoittamisen kiellosta, sen voidaan katsoa merkitsevän voimakasta puuttumista mahdollisuuteen harjoittaa kyseistä toimintaa. Asiakas- ja osallistujatilojen väliaikaiselle käyttökiellolle voidaan kuitenkin katsoa olevan hyväksyttävät perusteet, kun tavoitteena on ihmisten terveyden suojaaminen. Ottaen huomioon, että tilojen käyttötarkoitusta koskeva rajoituspäätös olisi mahdollista tehdä verrattain lyhyeksi aikaa ja että se olisi välittömästi kumottava, jos edellytyksiä sen voimassaololle ei enää olisi, sääntelyn voidaan katsoa olevan oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Kunta tai aluehallintovirasto voisi päätöksellään kieltää tilojen käytön asiakastyöhön osittain tai kokonaan. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi asiakasmäärän rajaamista suoraan hallintopäätöksellä johonkin tiettyyn osaan tyypillisestä määrästä. Jos se olisi epidemian leviämisen estämiseksi välttämättömää, asiakkaiden ottamisen asiakastilaan voisi kieltää määrääjäksi kokonaan. Velvoite kohdistuisi elinkeinonharjoittajaan, joka vastaa tilojen käytöstä asianomaiseen toimintaan.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin toimialat, joihin 1 momentin mukainen päätös voitaisiin kohdistaa. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus asiakastilojen sulkemiselle, joka merkitsee elinkeinotoiminnan ja –vapauden voimakasta rajoitusta. Rajoitus on voitava kohdentaa toimialoihin, joihin sisältyy merkittävä erityinen riski merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle. Toimialat ja toiminnot ovat sellaisia, jotka tiedossa olevan tutkimustiedon mukaan muodostavat riskin koronavirustaudin leviämiselle. Näitä ovat kulttuuri- ja viihdetoiminnan, urheilutoiminnan sekä huvi- ja virkistystoiminnan tai muun vastaavan elinkeinotoiminnan toimialoilla käytettävät asiakastilat, joissa on erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämiselle tilojen pintojen välityksellä. Koronavirustaudin leviämistapoja on kuvattu tarkemmin jaksossa 2.8. Näillä toimialoilla käytettävissä tiloissa suuri lukumäärä ihmisiä on käytännössä keskenään verrattain läheisessä kontaktissa, joka merkittävästi lisää riskiä tartunnalle. Toimialat lueteltaisiin tarkemmin lain

liitteessä. Liitteessä mainittuja tiloja ja toimintoja olisivat muun muassa elokuvateatterit, teatterit, konserttitalit ja muut esittävien taiteiden esittämiseen käytettävät tilat sekä festivaalit, huvi- ja teemapuistot, museot ja galleriat sekä kirjastot, liikuntaan tai urheiluun käytettävät sekä niiden seuraamiseen käytettävät tilat, mukaan lukien hiihto- ja laskettelukeskukset sekä uimahallit. Koska elinkeinon harjoittamisen ja eri toimialojen määritelmiä ei juurikaan ole lainsäädännössä, ei niihin ole mahdollista tukeutua. Harjoitettaessa elinkeinotoimintaa yritysmuodossa tai toiminimenä elinkeinonharjoittajan on aina ilmoitettava toimialansa kaupparekisteriin tilastokeskuksen toimialaluokituksen mukaisesti (TOL2008). Voimassa olevassa lainsäädännössä on tietyn elinkeinon harjoittamisen ja elinkeinon määritelmiä ainoastaan muutamista elinkeinosektoreista.

Pykälän 3 momentin mukaan päätös voisi koskea toimintaa, jossa asiakkaat tai osallistujat sijoittuvat tyypillisesti tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmaiteise, pisara- tai kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämislle.

Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin 58 d §:n 3 momentin sääntelyä vastaavasti tiloista, joihin päätöksen voisi kohdistaa. Perustelujen osalta viitataan edellä mainitussa kohdassa todettuun.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin alueelliseen tautitilanteeseen liittyvistä edellytyksistä 58 d §:n 4 momenttia vastaavasti. Ilmaantuvuusluku tartuntoja 100 000 asukasta kohden olisi kuitenkin korkeampi, koska tässä pykälässä säädetty asiakastilojen käyttöön kohdistettava kiello olisi mahdollinen vasta epidemian leviämislvaiheessa, jos muilla keinoin leviämisen estäminen ei enää olisi mahdollista.

Pykälän 6 momentissa olisi 58 d §:n 5 momenttia vastaava informatiivinen viittaus Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen epidemian seurantavelvoitteeseen.

Pykälän 7 momentin mukaan päätöksen voisi tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Verrattain lyhyt määräaika on perusteltu velvoitteen voimakkuuden vuoksi. Päätös olisi kumottava jo aiemmin, jos säädetyt edellytykset sen tekemislle eivät enää täytyisi.

Pykälän 8 momentin mukaan ehdotettavaa pääasiassa elinkeinotoimintaa koskevaa sääntelyä voitaisiin 58 c §:n 6 momenttia vastaavasti soveltaa myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan toimintaan. Perustelujen osalta viitataan tältä osin 58 c §:n 6 momentin perusteluissa todettuun.

58 h §. *Suunnitelma toimenpiteistä koronavirustaudin leviämisen estämislksi.* Pykälässä säädettäisiin eri toimijoiden velvoitteesta laatia kirjallinen suunnitelma uusissa määräaikaississa pykälissä säädettyjen tai viranomaispäätöksessä asetettujen velvoitteiden ja rajoitusten toteuttamisesta. Kirjalliset suunnitelmat olisivat konkreettinen työkalu sille, että toimijat voisivat pohtia ja suunnitella toimenpiteet asiakkaiden ja seurueiden välisten lähikontaktien välttämislksi asiakastiloissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 58 d §:ssä tarkoitettujen tiloista vastaavan velvoitteesta kirjallinen suunnitelma siitä, miten se omassa toiminnassaan toteuttaa asiakas- ja odotustilojen käyttöön liittyvät hygieniatoimenpiteet sekä lähikontaktien estämislseen tähtäävät ja viranomaispäätöksellä asetetut velvoitteet. Elinkeinonharjoittajan tulisi itse suunnitella konkreettiset toimenpiteet, joilla elinkeinonharjoittaja pystyy toteuttamaan velvoitteet omassa toiminnassaan. Velvollisuus suunnitelman laatimislksi todettaisiin alueellisessa päätöksessä, jolla asetetaan pykälässä säädetyt velvoitteet.

Elinkeinoiminnassa käytettävien asiakastilojen ja muiden vastaavien tilojen rakenteet, pinta-ala ja kiinteät asiakaspaikat sekä tilojen käyttöön liittyvät muut tekijät vaihtelevat suuresti. Toimitilojen käytön tapa vaihtelee myös saman toimialalla niin, että vastuu käytännön toteuttamistapojen suunnittelussa tulee olla kullakin elinkeinonharjoittajalla itsellään. Kirjallinen suunnitelman laatimisvelvollisuus tukee käytännön toteuttamistapojen suunnittelua ja helpottaa tartuntatautiviranomaisten valvontaa.

Pykälässä säädetty velvollisuus kirjallisen suunnitelman laatimisesta ei koskisi elinkeinonharjoittajaa, jonka asiakastiloissa oleskelee tavanomaisesti enintään [10] henkilöä samanaikaisesti eikä elinkeinonharjoittajaa, jonka järjestämään tapahtumaan olisi tarkoitus osallistua tai ennakoitaisiin osallistuvan enintään [10] henkilöä. Ehdotetun 58 d §:ssä säädetty velvoite ei koske edellä mainittuja elinkeinonharjoittajia eikä näin ollen myöskään suunnitelmaa vaadittaisi tehtäväksi. Ehdotetun 58 d §:n tavoitteena on ehkäistä laajojen tartuntaketjujen muodostuminen, joiden hallitseminen on vaikeaa testata, jäljitä, hoida –periaatteen mukaisella tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että edellä 58 c §:n 3 momentissa tarkoitetun elinkeinonharjoittajan ja kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan olisi yhteistyössä laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten ne toteuttaisivat mainitussa lainkohdassa tarkoitetut velvoitteet. Palveluntarjoajan olisi liitettävä suunnitelma osaksi liikenteen palveluista annetun lain 18, 58, 66 ja 129 §:ssä mukaista suunnitelmaa. Kirjallinen suunnitelma selventäisi samalla toiminnanharjoittajien välisten velvoitteiden jakautumista. Liikenteen palveluista annetun lain 18 §:ssä säädetään varautumisvelvoite suuremmille luvanvaraisen henkilö- ja tavaraliikenteen (maantieliikenteen) harjoittajille. Pienempi luvanvarainen maantieliikenteen harjoittaminen, kuten erityisesti taksiliikenne, ei kuitenkaan kuulu pykälän soveltamisalaan. Lain 58 §:ssä säädetään varautumisvelvollisuudesta rautatieliikenteessä ja 66 §:ssä kaupunkiraideliikenteessä. Lain 129 §:ssä säädetään varautumisvelvollisuudesta lentoliikenteessä. Tämän lisäksi ilmailulain (864/2014) 160 §:ssä säädetään varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin. Pykälän 3 momentin nojalla 1 momentissa tarkoitetun luvan tai hyväksynnän haltijan on laadittava valmiussuunnitelma, jonka laadinnassa sen on otettava huomioon lentoliikenteen erityispiirteet ja toimijoiden näkemykset.

Merenkulun lainsäädäntö ei sisällä merenkulun toimijoita koskevia varautumisvelvoitteita. Poikkeuksena ovat VTS-palveluntarjoaja ja luotsausyhtiöt. VTS-palveluntarjoajan varautumisen edellyttämästä valmiussuunnittelun järjestämisestä säädetään alusliikennepalvelulain 19 a §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella. Käsitteellä VTS (Vessel Traffic Service) tarkoitetaan alusliikennepalvelua, jolla alusliikennepalvelulain tarkoitetuissa alusliikenteen valvontaa ja ohjausta. Luotsauslain 4 §:n 2 momentin mukaan luotsausyhtiön pitää varautua hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö erikseen määrää.

Elinkeinoharjoittajan laatima suunnitelma tulisi 3 momentin mukaisesti esittää pyynnöstä valvontaviranomaisille eli kunnalle, aluehallintovirastolle ja Liikenne- ja viestintävirastolle. Suunnitelmaa voidaan hyödyntää viranomaisvalvonnassa.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä velvoitteiden ja rajoitusten toteuttamista koskevan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta.

59 a §. Valvonta. Pykälässä säädettäisiin valvonnasta. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston ja kunnan tehtävänä olisi valvoa 57 a ja 58 §:ssä, 58 c §:n 1, 2 ja 6 momentissa, 58 d ja 58 g §:ssä sekä 58 h §:n 1 momentissa säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten noudattamista. Aluehallintovirasto ja kunta molemmat valvoisivat siten edellä viitattujen pykälien mukaisten rajoitteiden

valvontaa. Siltä osin kuin kunta olisi tehnyt rajoittamista tai muuta velvoitetta koskevan päätöksen, valvoisi se itse päätöksen noudattamista. Jos taas aluehallintovirasto on tehnyt päätöksen, olisi sillä lähtökohtainen vastuu valvonnasta, mutta kunta paikallisena toimijana osallistuisi myös valvontaan erityisesti 59 b §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Koska aluehallintovirasto tai sosiaali- ja terveysministeriö tekisi 9 a §:n mukaisen päätöksen, ja päätös voisi kohdistua kuntaa tai kuntayhtymään, aluehallintovirasto valvoisi 9 a §:n mukaisten päätösten noudattamista. Tämän 9 a §:n mukaisen päätöksen valvonnan lisäksi aluehallintovirasto ja Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto valvoisivat normaalisti muun lainsäädännön nojalla sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä ja tuottamista, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä sekä potilaan ja asiakkaan oikeuksien toteutumista.

Toimivallasta antaa valvonnallisia määräyksiä ja pakkokeinoja säädettäisiin 59 c §:ssä. Ravitsemisliikkeitä koskevien rajoitteiden valvonnasta säädetään erikseen 58 b §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilöliikenteeseen, matkustajamäärien rajoitukseen sekä aseisiin, terminaaleihin ja muihin vastaaviin sisätiloihin kohdistuvien velvoitteiden ja rajoitteiden valvonnasta. Näitä valvoisivat Liikenne- ja viestintävirasto sekä osaltaan kunta.

Koska valvontatehtävä olisi jaettu usean viranomaisen kesken, pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellä mainittujen viranomaisten velvoitteesta tehdä yhteistyötä. Käytännössä tämä tarkoittaisi erityisesti 59 b §:ssä säädetyin tarkastustoiminnan koordinoitua ja muuta yhteydenpitoa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poliisin roolista yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten valvonnassa. Koska poliisi käytännössä liikkuu ihmisten joukossa, ja sillä on siten mahdollisuus välittömästi puuttua yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevien päätösten rikkomiseen, on perusteltua, että poliisilla on rooli valvonnassa. Poliisin toimivaltuuksista säädettäisiin 59 c §:ssä.

59 b §. Tarkastukset. Pykälässä säädettäisiin aluehallintoviraston, kunnan ja Liikenne- ja viestintäviraston toimivallasta tehdä tarkastuksia osana valvontatoimintaansa. Pykälän 2 momentissa olisi vaikiintuneen sääntelykäytännön mukaiset säännökset tarkastuksen suorittamisesta ja tarkastajan toimivaltuuksista.

Lisäksi 2 momentissa olisi rajaus, että tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Ottaen huomioon valvottavien velvoitteiden ja rajoitusten luonne, ennakoidaan ettei tarvetta ole suorittaa tarkastusta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Pykälän 3 momentissa säädetään tilanteesta, jossa kunnallinen viranomainen tekee tämän lain mukaista valvontaa osana muun lainsäädännön mukaista valvontaa. Jos viranomaisen suorittaa tarkastuksen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa muun lainsäädännön nojalla, merkitsisi sääntely käytännössä, ettei samassa yhteydessä voi valvoa tämän lain mukaista toimintaa.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös, jonka mukaan Liikenne- ja viestintäviraston valvoessa tämän lain mukaista toimintaa sovellettaisiin tarkastuksen suorittamiseen ja oikeuteen saada tietoja liikenteen palveluista annetun lain säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 1 ja 2 momenttia täydentäviä säännöksiä kunnan toimivallasta tehdä tarkastuksia. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisesti kunnan oikeudesta tehdä tarkastuksia. Olisi kunnan sisäiseen hallinnolliseen järjestäytymiseen kuuluva asia osoittaa tämän lain mukaisia valvonta- tarkastustoimivaltuuksia käyttävät toimielimet ja viranomaiset siltä osin kuin laissa ei erikseen muuta säädetä. Kunnan sisällä on eri toimijoita, joilla on tehtäviä tartuntatautien vastustamistyössä ja eri toimijoiden valvonnassa. Kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalla toimielimellä on toimivalta päättää eräistä rajoitteita 58 §:n perustella sekä ehdotetaan olevan toimivalta päättää eräistä rajoitteista 59 d ja 58 g §:n perusteella, ja tartuntatautilain 9 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntaan virkasuhteessa oleva tartuntataudeista vastaava lääkäri. Terveydensuojelulain (763/1994) 7 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluun kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (kunnan terveydensuojeluviranomainen). Elintarvikelain (23/2006) mukaan kunnan on huolehdittava alueellaan elintarvikevalvonnasta (kunnan elintarvikevalvonta). Kunnassa nämä tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (kunnan valvontaviranomainen). Laeissa säädetään myös mahdollisuudesta siirtää toimivaltaa viranhaltijalle. Erityisesti terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaiset kunnan viranomaiset valvovat samoja toimijoita, joita koskevat tässä laissa säädetyt velvoitteet ja rajoitukset. On siten resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen kannalta perusteltua, että nämä viranomaiset voivat suorittaa kunnan vastuulla olevaa tartuntatautilain mukaista valvontaa osana muuta valvontaansa.

Edellä selostetusta johtuen pykälän 4 momentissa ehdotetaan selvyiden vuoksi säädettäväksi, että kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan elintarvikeviranomainen voisivat tehdä tarkastuksen terveydensuojelulain tai elintarvikelain mukaisen valvontansa yhteydessä. Lisäksi kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi tehdä tarkastuksen aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä. Koska valvottavia kohteita olisi paljon ja aluehallintovirastojen ja Liikenne- ja viestintäviraston mahdollisuudet tehdä tarkastuksia rajalliset, tarkastustoiminnassa todennäköisesti joudutaan tukeutumaan merkittävästi kunnan tekemiin tarkastuksiin. Nykyisistä kunnallista viranomaisista kunnan terveydensuojeluviranomaisen arvioidaan olevan luontevin taho tekemään tällaisia tarkastuksia.

59 c §. Määräykset ja pakkokeinot. Pykälässä säädettäisiin toimivallasta antaa määräyksiä ja asettaa pakkokeinoja, jos velvoitteiden tai rajoitusten noudattamisessa havaittaisiin puutteita tai epäkohtia.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnalla olisi toimivalta antaa määräys puutteiden ja epäkohtien korjaamisesta, kun kyse on uusista tässä hallituksen esityksessä ehdotettavista, toimijoita suoraan lain nojalla velvoittavien säännösten rikkomisesta. Nämä koskisivat keskeisesti hygieniakäytänteitä ja velvoitetta antaa tiloissa oleskeleville tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä koskevat toimintaohjeet. Koska kunnan viranomaisilla on pelkästään valvottavien toimijoiden suuren määrän takia paremmat mahdollisuudet valvoa tällaisten velvoitteiden toteutumista alueellaan, ehdotetaan, että se olisi toimivalta antamaan epäkohtien ja puutteiden korjaamista koskevat määräykset.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan toimivaltuuksien selkeän jakautumisen takia säädettäväksi siitä, että se kunta, aluehallintovirasto tai Liikenne- ja viestintävirasto, joka on tehnyt lain nojalla erillisen päätöksen tiettyjen rajoitusten tai velvoitteiden asettamisesta, olisi toimivalta antamaan määräyksen puutteiden ja epäkohtien korjaamisesta. Ehdotettavissa pykälissä ja laissa jo olevassa 58 §:ssä säädetään sekä kunnalle että aluehallintovirastolle toimivalta tehdä rajoituksia ja velvoitteita koskevia päätöksiä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto on yksin toimivalta tekemään 58 f §:n mukaisen päätöksen matkustajamäärien rajoittamisesta.

Määräystä annettaessa olisi asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimivaltuuksista, jos puutteita ei ole korjattu asetetussa määräajassa tai jos velvoitteita on rikottu olennaisesti. Kunta, aluehallintovirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto voisi 1 ja 2 momentin mukaan määräytyvän toimivaltansa mukaisesti määrätä elinkeinotoiminnan välittömästi keskeytettäväksi ja pidettäväksi elinkeinotilan suljettuna asiakkailta enintään yhden kuukauden ajaksi, jos se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Säännöksen tarkoituksen kannalta kysymys olisi ennen kaikkea siitä, että viranomaiset voisivat reagoida tehokkaasti, jos tartuntataudin leviämistä estäviä säännöksiä rikotaan olennaisesti. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi asiakas- tai osallistujatungoksena näkyvät rajoitusten selkeät rikkomiset. Mahdollisuus puuttua tehokkaasti velvoitteiden ja rajoitusten vastaiseen toimintaan on tarpeen myös siksi, että sekä tiloissa oleskelevien asiakkaiden ja muiden henkilöiden että toiminnanharjoittajien tulee voida edellyttää kaikilta toiminnanharjoittajilta rajoitustoimien yhdenmukaista ja vastuullista noudattamista. Välttämättömyysarvioinnissa otettaisiin huomioon rikkeen laatu ja vaikutus tartuntataudin leviämisen ehkäisemisessä, eli arvioinnissa otettaisiin huomioon toiminnan luonne ja tarunnoille mahdollisesti altistuvien määrä. Lisäksi otettaisiin huomioon toiminnanharjoittajan aiempi toiminta, esimerkiksi selkeä piittaamattomuus jo aiemmin asetettujen korjauskehotusten noudattamisessa.

Mahdollisuus määrätä toiminta keskeytettäväksi ei koskisi kaikkien 59 a–59 c §:n valvontasääntelyn piirissä olevia toimijoita ja tiloja. Viranomaisella ei esimerkiksi olisi toimivaltaa määrätä opetusta oppilaitoksissa tai toimintaa varhaiskasvatuksessa keskeytettäväksi laiminlyöntien perusteella, koska tämä voisi olla ongelmallista oikeuden opetukseen ja varhaiskasvatukseen toteutumisen kannalta. Sen sijaan viranomaiset voisivat tarvittaessa tehdä 58 §:n nojalla sulkemista koskevan päätöksen, jota koskien perusopetuslaissa on täydentävää sääntelyä opetuksen vaihtoehtoisesta järjestämisestä. Siinänsä lienee hyvin epätodennäköistä, että kouluissa ja muissa oppilaitoksissa ei reagoitaisi viranomaisen aiempiin kehoituksiin korjata toimintaansa, ja keskeyttämistä koskevalle valvonnalliselle toimivaltuudelle ei todennäköisesti ole edes tarvetta. Siltä osin kuin kyse on yleisötilaisuuksista ja yleisökokouksista, pykälän 6 momentin mukaan toimivalta olisi poliisilla, koska aluehallintoviraston ja kunnan valvontatoiminta ei luonteensa puolesta sovellu välitöntä reaktiota vaativaan valvontaan esimerkiksi iltaisin ja viikonloppuisin.

Pykälän 3 momentin sääntely toimivallasta määrätä keskeyttämään toiminta tai sulkea tilat ei kattaisi 58 g §:n mukaisia päätöksiä eli päätöksiä sulkea väliaikaisesti tietyt tilat. Tämä johtuu näiden päätösten luonteesta, eli niissä itsessään edellytetään tilojen sulkemista. Jos päätöstä ei noudateta, voisi poliisi 7 momentin nojalla antaa virka-apua tällaisen päätöksen toimeenpanemiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin toimivallasta asettaa velvollisuuden täyttämiseen liittyvän päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin kunnan velvoitteesta ilmoittaa, jos se tarkastuksen yhteydessä tai muuten saa tietoonsa aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston asettaman velvoitteen tai rajoituksen merkityksellisestä rikkomisesta. Tällöin nämä viranomaiset voisivat arvioida, johtavatko tiedot tarpeeseen ohjata toimijaa tai asettaa 59 c §:n mukaisia määräyksiä tai pakkokeinoja.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin poliisin toimivallasta estää, keskeyttää tai päättää kielletty yleisötilaisuus tai yleinen kokous. Poliisilla olisi oikeus keskeyttää tai päättää tilaisuus tai kokoontuminen, jos osallistujien määrään kohdistuvaa rajoitusta ei noudatettaisi, eikä esimerkiksi osan henkilöistä paikalta poistamista katsottaisi riittäväksi toimenpiteeksi rajoituksen noudattamisessa. Poliisin yleisistä toimivaltuuksista, mukaan lukien väkijoukon hajottamisesta ja voimakeinojen käytöstä, säädetään poliisilain 2 luvussa. Näin ollen tartuntatautilain valvontasäännös olisi tietyiltä osin erityissäännös esimerkiksi suhteessa poliisilain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun väkijoukon hajottamista koskevaan sääntelyyn.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin poliisin virka-avusta aluehallintovirastolle, kunnalle ja Liikenne- ja viestintävirastolle. Poliisin muulle viranomaiselle antamasta virka-avusta on kysymys silloin, kun poliisi toisen viranomaisen pyynnöstä avustaa pyytävän viranomaisen toimivalta-alueeseen kuuluvan tehtävän suorittamisessa käyttämällä poliisin toimivaltuuksia. Erillisestä pyynnöstä poliisi voisi tarvittaessa antaa virka-apua aluehallintovirastolle, kunnalle ja Liikenne- ja viestintävirastolle kuuluvassa valvontatoiminnassa pykälässä eritellyllä tavalla. Lisäksi poliisi antaisi tarvittaessa pyynnöstä virka-apua tilaisuuden tai kokoontumisen keskeyttämisessä tai päättämisessä.

60 §. Karanteeni ja karanteenipaikka. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan karanteenipäätöksen tehneen on annettava henkilölle ja mahdollisesti muille henkilön huolenpidosta vastaaville henkilöille tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet. Tällä pyritään varmistamaan henkilön toimiminen siten, että ehkäistään tartunnan leviäminen muihin henkilöihin muuallakin kuin terveydenhuollon toimintayksikössä esimerkiksi kotona, sosiaalihuollon toimintayksikössä tai ala-ikäisten ryhmäkodissa. Samalla pyritään varmistamaan myös tarpeenmukainen hoitoon hakeutuminen oireiden mahdollisesti ilmaantuessa. Välttämättömät ohjeet voivat sisältää esimerkiksi ohjeita tapaamisten rajoittamisesta, hygieniasta ja tartunnan leviämistä ehkäisevien suojavarusteiden käytöstä. Sosiaalihuollon asiakasta koskeva tieto on annettava sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 17 §:n ja 20 §:n ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentin mukaisesti.

Henkilön huolenpidosta vastaavalla henkilöllä tarkoitetaan esimerkiksi perhehoitajia, jotka ovat toimeksiantosopimussuhteessa ja muita tosiasiallisesta huolenpidosta vastaavia henkilöitä esimerkiksi lastensuojelussa. Silloin kun henkilö elää arkeaan sosiaalihuollon yksikössä tai sen palvelujen piirissä, on tärkeää varmistaa viranomaisyhteistyöllä, että asianmukaiset toimet pystytään järjestämään. Alaikäisten osalta yhteistyö koulun kanssa on erittäin tärkeää lapsen sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseksi. Mikäli henkilöllä on oikeus esimerkiksi kuntoutuspalveluihin, tulee niiden turvallinen järjestämistapa selvittää, jottei potilaan toimintakyky tarpeettomasti heikkene tartuntataudin uhan vuoksi.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Siinä säännellään karanteenista henkilön tahdosta riippumatta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säännellään karanteenipaikasta. Voimassa olevassa laissa karanteenipaikasta on säännelty lain 68 §:n (Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana) 2 momentissa, mutta selvyuden vuoksi säännös siirrettäisiin samaan pykälään karanteenipäätöksen tekemisen kanssa. Säännöstä täsmennettäisiin samalla siten, että siihen lisättäisiin karanteenipaikaksi ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoava sosiaalihuollon toimintayksikkö, perhekoti ja turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus, koska esimerkiksi koronavirusepidemian aikana monissa

tapauksissa nämä ovat olleet henkilöiden karanteenipaikkana. Myös terveydenhuollon toimintayksikkö ehdotetaan lisättäväksi karanteenipaikaksi. Jos henkilölle ei olisi muuta sopivaa karanteenipaikkaa tai karanteeni tulisi toteuttaa 67 §:n mukaisesti ulkopuolelta lukittavassa tilassa tai 69 §:n nojalla olisi tarpeen rajoittaa henkilön tapaamisia, karanteeni voitaisiin toteuttaa myös terveydenhuollon toimintayksikössä. Muu päätöksen antajan hyväksymä paikka voi olla esimerkiksi alaikäisten ryhmäkoti, mikäli se on karanteeniin määrätyn asuinpaikka. Karanteenipaikkana voisi olla muu kuin henkilön koti tai muu asuinpaikka esimerkiksi silloin kun on kyse asunnottomasta henkilöstä, matkailijasta tai henkilön kotona asuu kyseessä olevan tartuntataudin riskiryhmään kuuluva henkilö.

Lapsen karanteenia ja karanteenipaikkaa koskeva päätös on tehtävä lapsikohtaista harkintaa käyttäen ja lapsen yksilöllinen tilanne huomioiden. Karanteenin toteuttamisessa tulee huomioida lapsen huollon ja hyvän kohtelun periaatteet siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään sekä turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen karanteenipaikasta riippumatta. Lapsen terveydentilaa tulee seurata jatkuvasti ja tarvittaessa saattaa lapsi terveydenhuollon palvelujen piiriin.

Sijaishuollossa olevan lapsen karanteenin toteuttaminen lapsen omassa sijaishuoltopaikassa tulee olla mahdollista, jos sen arvioidaan olevan lapsen edun mukainen ratkaisu. Tuttu sijaishuoltopaikka ja tutut aikuiset voivat tarjota lapselle lapsen edun kannalta perustellumman karanteenipaikan kuin esimerkiksi entuudestaan vieras terveydenhuollon toimintayksikkö. Lastensuojelulaitokseen tai perhekotiin sijoitetun lapsen oikeus mahdollisimman tavanomaiseen arkeen sijaishuoltopaikassa ja yhteydenpitoon läheisten kanssa tulee turvata myös karanteenin aikana. Myös tahdonvastaisen karanteenin toteuttaminen tulisi olla mahdollista lapsen omassa sijaishuoltopaikassa. Karanteenin toteuttaminen ja lapsen perus- ja ihmisoikeuksien rajaaminen tulee tapahtua tartuntatautilääkärin päätöksellä tartuntatautilain säädökset huomioiden ja terveydenhuollon viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti eikä sijaishuoltopaikoilla siten ole oikeutta tehdä karanteeniin liittyvää päätöstä.

Karanteenin aikainen rajoitustoimivalta perustuu tartuntatautilakiin ja karanteeni tulee toteuttaa tartuntatautilääkärin päätöksen mukaisesti. Tartuntatautilain nojalla tehty karanteenipäätös ei itsessään mahdollista lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden soveltamista, vaan niistä on aina päätettävä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti erikseen.

63 §. Eristäminen ja eristämisaika. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siitä poistettaisiin maininta eristämisaikasta ja siihen lisättäisiin päätöksen tehneen lääkärin ohjeiden antaminen henkilön huolenpidosta vastaavalle henkilölle eristettävän henkilön itsensä sekä häntä hoitavien työntekijöiden lisäksi. Lääkärin tulisi antaa momentissa mainituille henkilöille tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet. Välttämättömät ohjeet voivat sisältää esimerkiksi ohjeita tapaamisten rajoittamisesta, lääkkeiden käytöstä, hygieniasta ja tartunnan leviämistä ehkäisevien suojarusteiden käytöstä. Henkilön huolenpidosta vastaavalla henkilöllä tarkoitetaan esimerkiksi perhehoitajia, jotka ovat perhehoitolain (263/2015) mukaisessa toimeksiantosopimussuhteessa kuntaan ja muita eristykseen määrätyn henkilön tosiasiallisesta huolenpidosta vastaavia henkilöitä esimerkiksi lastensuojelussa. Silloin kun henkilö elää arkeaan ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä tai sen palvelujen piirissä, on tärkeää varmistaa viranomaisyhteistyöllä, että asianmukaiset toimet pystytään järjestämään. Alaikäisten osalta yhteistyö koulun kanssa on erittäin tärkeää lapsen sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseksi. Mikäli henkilöllä on oikeus esimerkiksi kuntoutuspalveluihin, tulee niiden turvallinen järjestämistapa selvittää, jottei potilaan toimintakyky tarpeettomasti heikkene tartuntataudin vuoksi.

Pykälän 2 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Sen mukaan 1 momentissa mainittu lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta. Lääkäri tekee kullekin henkilölle yksilöllisen päätöksen eristämisestä epidemiologisen ja lääketieteellisen arvioinnin perusteella

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säänneltäisiin eristämisaikasta. Pykälän 1 momentista siirrettäisiin tähän terveydenhuollon toimintayksikkö eristämisaikana. Eristämisaikaksi lisättäisiin ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoava sosiaalihuollon toimintayksikkö, perhekoti, turvapaikanhakoiden vastaanottokeskus sekä henkilön asunto tai muu päätöksen antajan hyväksymä ja osoittama paikka. Näin ollen sekä karanteeni- että eristämisaikat olisivat säännösten mukaan samat. Eristämisaikan valinta riippuu siitä, mikä on tauti ja kokonaistilanne huomioiden tarkoituksenmukaisin paikka. Koronavirusepidemian aikana on käynyt ilmi, että taudin vakavuudesta riippuen eristämisaikana voi olla sairaalan lisäksi myös henkilön koti tai muu asuinpaikka. Myös tällöin henkilön hoidosta huolehditaan asianmukaisesti ja hänelle annetaan tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet. Jos eristämisaikana ei voisi olla henkilön koti tai muu asuinpaikka esimerkiksi silloin, kun on kyse asunnottomasta henkilöstä, matkailijasta tai henkilön kotona asuissa kyseessä olevan tartuntataudin riskiryhmään kuuluva henkilö, eristämisaikaksi voitaisiin hyväksyä hänen ehdottamansa muu paikka tai hänelle voitaisiin osoittaa muu sopiva eristämisaikka.

67 §. *Karanteeni ja eristäminen ulkopuolelta lukittavassa tilassa.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siihen lisätään selvennyksenä, että pykälässä tarkoitettu karanteeni- tai eristämistilan oven ulkopuolelta lukitseminen on mahdollista vain silloin, kun karanteeni tai eristäminen tapahtuu terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa.

Tartunnan leviämisen estämiseksi on punnittava eri vaihtoehtoja ja perusteltava ennakkoon esimerkiksi sosiaalihuollon asiakkaan asiakirjoihin, mikäli esimerkiksi ovien lukitsemiseen päädytään. Ovien lukitseminen on viimesijainen toimenpide ja kaikissa tilanteissa on huolehdittava siitä, että henkilöillä on mahdollisuus hätätilanteessa poistua tilasta ja saada kontakti hoitohenkilökuntaan. Myös paloturvallisuusmääräykset ja henkilön psyykinen tila on huomioitava. Erityisesti alaikäisten lasten ja nuorten osalta on huomioitava se, ettei eristäminen saa tarkoittaa myös sulkemista pois ihmiskontakteista. Pienet lapset tarvitsevat aikuisen lähelleen erityisesti silloin, kun he ovat sairaina tai tilanne on muutoin poikkeava. Myös esimerkiksi dementoituneet henkilöt saattavat hätäntyä eristystilanteissa. Tilanne on pyrittävä selittämään asiakkaille, niin että he ymmärtävät, mistä on kysymys. Siten voidaan vähentää poikkeavan tilanteen aiheuttamaa henkistä painetta. Eristäminen ei tarkoita sitä, että eristyksessä olevien henkilöiden oikeus muihin heille myönnettyihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin automaattisesti lakkaisi, vaan asia pitää arvioida tapauskohtaisesti suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Lapsen eristämisen toteuttamisessa tulee huomioida lapsen huollon ja hyvän kohtelun periaatteet siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään sekä turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen eristämisaikasta riippumatta. Lastensuojelulaitokseen tai perhekotiin sijoitetun lapsen oikeus mahdollisimman tavanomaiseen arkeen sijaishuoltopaikassa ja yhteydenpitoon läheisten kanssa tulee turvata. Lapsen terveydentilaa tulee seurata jatkuvasti ja tarvittaessa saattaa lapsi terveydenhuollon palvelujen piiriin.

Sijaishuollossa olevan lapsen eristämisen toteuttaminen lapsen omassa sijaishuoltopaikassa tulee olla mahdollista, jos sen arvioidaan olevan lapsen edun mukainen ratkaisu. Tuttu sijaishuoltopaikka ja tutut aikuiset voivat tarjota lapselle lapsen edun kannalta perustellumman eristämipaikan kuin esimerkiksi entuudestaan vieras terveydenhuollon toimintayksikkö. Lastensuojelulaitokseen tai perhekotiin sijoitetun lapsen oikeus mahdollisimman tavanomaiseen arkeen sijaishuoltopaikassa ja yhteydenpitoon läheisten kanssa tulee turvata myös eristämisen aikana. Myös tahdonvastaisen eristämisen toteuttaminen tulisi olla mahdollista lapsen omassa sijaishuoltopaikassa, jos vaarallisen tartuntataudin leviämisen estäminen ei ole muutoin mahdollista. Eristämisen toteuttaminen ja lapsen perus- ja ihmisoikeuksien rajaaminen tulee tapahtua terveydenhuollon päätöksen ja terveydenhuollon viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti eikä sijaishuoltopaikoilla ole oikeutta tehdä tartuntatautilain mukaiseen eristämiseen liittyvää päätöstä. Eristämisen aikainen rajoitustoimivalta perustuu tartuntatautilakiin ja eristäminen tulee toteuttaa tartuntatautilääkärin päätöksen mukaisesti. Tartuntatautilain nojalla tehty eristämispäätös ei mahdollista lastensuojelun mukaisten rajoitustoimenpiteiden soveltamista.

Lastensuojelulaitoksessa tai perhekodissa sijaitseva eristämistila on merkittäväällä tavalla erilainen kuin esimerkiksi sairaalassa sijaitseva sairauden hoitamiseen tarkoitettu eristyshuone. Kaikilla sijaishuoltoon sijoitetuilla lapsilla tulee olla oma huone, mutta esimerkiksi saniteettitilat ovat usein jaettuina ja ne sijaitsevat sijaishuoltoyksikön yleisissä tiloissa. Eristämispäätöstä tehtäessä on huomioitava, että lapsen kokoaikainen erottaminen muista sijaishuoltopaikan lapsista voi olla käytännössä mahdollista. Ehdotetun muutoksen myötä lääkitystä saisi antaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Henkilöstön pätevyys eristyksen toteuttamiseen ja esimerkiksi välttämättömän lääkityksen antamiseen tulee arvioida tapauskohtaista päätöstä tehtäessä.

Nykyinen sääntely mahdollistaa tahdosta riippumattomaa karanteenia koskevan määräyksen antamisen. Karanteeni voidaan tartuntatautilain 67 §:n edellytyksin toteuttaa ulkopuolelta lukittavassa tilassa, jolloin keskeisin ero karanteenin ja eristämisen välillä on, että eristäminen mahdollistaa tarvittaessa tahdosta riippumattoman hoidon ja lääkityksen, koska vain sairastunut tarvitsee hoitoa ja lääkitystä. Tartuntatautilaki on mahdollistanut lukitsemisen, mutta sitä ei ole juuri lastensuojelun sijaishuollossa käytetty.

Lukitseminen tarkoittaa merkittävää puuttumista yksilön vapauteen, jolloin sitä koskevan päätöksen tulee olla yksilökohtaisesti tarkkaan harkittu ja perusteltu sekä muut toteuttamisvaihtoehdot poissuljettu. Lukitsemista käytettäisiin esimerkiksi silloin, jos henkilön käyttäytymisen, toiminnan tai toimintakyvyn puutteen (muistisairaudet) perusteella on ilmeistä, etteivät muut keinot ole riittäviä henkilön pitämiseen karanteenissa tai eristyksessä. Eristäminen ei ole sallittua perhehoidossa. Lapsen sulkeminen huoneeseen lukitun oven taakse on lähtökohtaisesti viimesijainen ja mahdollisimman lyhytkestoinen toimenpide, jonka aikana lapsella tulee olla mahdollisuus saada yhteys hänen turvallisuudestaan vastaavaan henkilökuntaan jatkuvasti.

68 §. Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi. Karanteeni ja eristäminen olisi toteutettava siten, että henkilöllä olisi oikeus pitää yhteyttä karanteeni- tai eristämipaikan ulkopuolelle tavalla, joka ei aiheuta tartuntavaaraa muille. Tämä pitää sisällään sen, että karanteenissa tai eristyksissä olevalle olisi pyrittävä tarjoamaan mahdollisuus turvalliseen tapaamiseen tämän läheisten kanssa. Tapaaminen ei saisi tällöinkään aiheuttaa tartuntavaaraa muille eikä vaaraa eristetyn henkilön terveydentilan heikkenemisestä.

Pykälän nykyisen 2 momentin karanteenipaikkaluettelo siirrettäisiin täydennettynä ehdotettuun 60 §:n 3 momenttiin. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin sairaanhoitopiirin kuntayhtymän lisäksi kunta tahoksi, jonka tulisi huolehtia, että käytettävissä on riittävä määrä karanteeniin ja eristämiseen sopivia tiloja ja tarvittavia suojavälineitä. Kuntien ja kuntayhtymien tulee yhdessä arvioida erilaisten karanteeni- ja eristämistilojen alueellisesti riittävä ja tarkoituksenmukainen määrä lääketieteellisen ja epidemiologiseen, eri skenaariot huomioivaan arvioon perustuen. Kunnat ovat jo nykyisin järjestäneet karanteenia varten sopivia tiloja henkilöille, joilla ei ole asuntoa karanteeniin ajaksi; esimerkiksi henkilöille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa.

Kun lapsi on määrätty karanteeniin tai eristettäväksi, on samalla päätettävä, miten lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehditaan. Toimenpiteiden toteuttamisessa tulee huomioida lapsen huollon ja hyvän kohtelun periaatteet siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään sekä turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen karanteeni- tai eristämipaikasta riippumatta. Lastensuojelulaitokseen tai perhekotiin sijoitetun lapsen oikeus mahdollisimman tavanomaiseen arkeen sijaishuoltopaikassa ja yhteydenpitoon läheisten kanssa tulee turvata. Lastensuojelulaitoksessa, jossa hoito- ja kasvatushenkilökunta tekee kolmivuorotyötä, on määrättävä, kenen laitoksen hoito- tai kasvatushenkilöstöön kuuluvan tehtävä tämä on. Jos lapsen eristäminen muista sijaishuoltopaikan lapsista on välttämätöntä tämän lain 63 §:n mukaisesti, tulee lapsen edun mukaisesta eristyksestä ja turvallisuudesta vastaavan henkilön valvoa lasta koko erillään pitämisen ajan olemalla hänen kanssaan samassa tilassa tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että hänellä on mahdollisuus saada yhteys eristettyyn lapseen. Myös lapsella on oltava mahdollisuus saada yhteys hänen turvallisuudestaan vastaavaan henkilöön. Lapsen olosuhteet eristämisen aikana on järjestettävä niin, että lapsi saa riittävän huolenpidon ja hoidon sekä mahdollisuuden keskustella hänen hyvinvoinnistaan ja turvallisuudestaan vastaavaan henkilön kanssa.

69 §. Tapaamisen rajoittaminen karanteenin ja eristämisen aikana. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään mahdollisuus rajoittaa potilaan ja asiakkaan oikeutta tavata muita kuin häntä hoitavia tai hänen huolenpidostaan vastaavia henkilöitä karanteenin ja eristämisen aikana terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Voimassa olevassa säännöksessä on mainittu vain terveydenhuollon toimintayksikkö. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi potilasta hoitavat ja asiakkaan huolenpidosta vastaavat henkilöt, koska henkilö voi olla karanteenissa tai eristyksessä muuallakin kuin terveydenhuollon toimintayksikössä.

Ikääntyneiden ympärivuorokautisissa asumisyksiköissä ja laitoksissa asuvilla henkilöillä on usein monia vastustuskykyä heikentäviä perussairauksia, minkä vuoksi yleisvaaralliset tartuntataudit muodostavat heidän hengelleen, terveydelleen ja toimintakyvyilleen erityisen riskin. Muissa sosiaalihuollon asumisyksiköissä voi olla riskiryhmiin kuuluvia henkilöitä, joiden terveyden turvaaminen edellyttää vierailujen rajoittamista asumisyksiköiden yhteisissä tiloissa. Tällöin yksiköiden tulee etsiä ratkaisuja siihen, miten niin riskiryhmien kuin muidenkin henkilöiden oikeus sosiaalisiin suhteisiin turvataan siten, ettei kenenkään terveyttä vaaranneta.

79 §. Valtion osallistuminen erityisiin kustannuksiin. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että valtion osallistuminen kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet henkilön määräämisestä karanteeniin, eristykseen tai pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin vuoksi, tulisi kyseeseen vain, jos kustannusten korvaaminen valtion varoista olisi erityisesti syystä tarkoituksenmukaista. Edellytyksenä säilyisi lisäksi edelleen

myös se, että henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu muutoin perittyä. Valtio voisi osallistua kustannuksiin esimerkiksi silloin, kun yksittäisen kunnan vastattavaksi koituvat kustannukset muodostuisivat merkittävän suuriksi. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi, jos eristykseen tai karanteeniin jouduttaisiin määräämään suuren lentokoneen kaikki matkustajat tai jos yksittäinen kunta joutuisi pitkään kestävässä epidemiatilanteessa tekemään pidemmällä aikavälillä merkittävän määrän yksittäisiä karanteeni- tai eristämispäätöksiä tai kunta joutuisi kustannuksellaan järjestämään merkittävän määrän karanteeni- ja eristyspaikkoja ja niihin ruuan. Sen sijaan valtion ei olisi tarpeen korvata esimerkiksi yhden yksittäisen henkilön lyhytaikaisen karanteenin tai eristyksen aiheuttamia kustannuksia, vaikka toimenpiteen määrännyt kunta ei saisikaan perittyä kustannuksia kyseessä olevan henkilön kotimaasta tai vakuutusyhtiöltä. Valtion osallistuessa kustannuksiin, kustannusten korvaamiseen soveltuisi valtionavustuslaki (688/2001).

79 a §. 9 a §:n mukaisista päätöksistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Lain 9 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi aluehallintoviraston ja sosiaali- ja terveysministeriön toimivallasta tehdä päätöksiä sosiaali- ja terveystyöpalveluiden toteuttamisesta lainsäädännön palveluiden järjestämistä koskeva sääntelyä poiketen. Lisäksi 9 a §:ssä säädettäisiin toimivallasta velvoittaa myös sellainen yksityinen palveluntuottaja, joka tuottaa julkiselle järjestämistä koskevalle taholle (eli käytännössä kunnalle, kuntayhtymälle tai valtion yksikölle) palveluja sopimuksen perusteella, tuottamaan palveluja sopimuksesta poikkeavalla tavalla. Uudessa 79 a §:ssä säädettäisiin 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen takia aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä toimintayksikössä on 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen takia hoidettavana toisen kunnan asukas. Tällöin sovellettaisiin viittaussäännöksen perusteella terveydenhuoltolain 58 §:ää. Kyseisen pykälän 1 momentin mukaan, jos terveydenhuollon toimintayksikössä on hoidettavana potilas, joka ei ole toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukas, on sen kunnan tai kuntayhtymän, jolla on vastuu hoidon järjestämisestä, korvattava hoidosta aiheutuneet kustannukset, jollei hoitokustannusten korvaamisesta muualla toisin säädetä. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, että korvauksen on perustuttava tuotteistukseen tai tuotehintaan, jolla terveydenhuollon toimintayksikkö seuraa omaa toimintaansa tai jolla kuntayhtymä laskuttaa jäsenkuntiaan. Korvauksesta vähennetään potilaan hoidosta suorittama asiakasmaksu ja muut palvelun tuottajan hoitoon liittyen saamat toimintatulot. Vuoden 1982 sosiaalihuoltolain (710/1982) 5 luvussa, jota sovelletaan vielä tältä osin uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) rinnalla, säädetään kuntien välisistä korvauksista eräissä tilanteissa, eli kiireellisissä tilanteissa annettavassa laitoshoidossa (42 §) ja kustannuksista, jos henkilö on sijoitettu pitkäaikaisesti perhehoitoon, laitoshoidon tai asumispalveluihin kotikuntansa ulkopuolella (42 a ja 42 b §). Näiden pykälien soveltamisen sijaan johdonmukaisempaa olisi, että 9 a §:n mukaisista päätöksistä aiheutuneiden kustannusten korvaamisessa sovellettaisiin sosiaalihuollon palveluidenkin osalta terveydenhuoltolain 58 §:ää vastaavaa sääntelyä. Näin ollen ehdotetaan, että terveydenhuoltolain 58 §:ssä säädettyjä periaatteita sovellettaisiin myös silloin, kun kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaalihuollon toimintayksikössä annetaan sosiaalihuollon palvelua toisen kunnan tai kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukkaalle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityiselle sosiaali- ja terveystyöpalveluiden tuottajalle aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Koska yksityiseen palvelutuotantoon kohdistetaan velvoitteita, olisi järjestämistä koskevalle taholle korvattava syntyneet kustannukset yksityiselle palveluntuottajalle. Siltä osin kuin kustannuksien syntyminen perustuu järjestämistä koskevalle taholle ja yksityisen palveluntuottajan sopimukseen, maksaa järjestämistä koskeva normaalisti näiden palveluiden suorittamisesta palveluntuottajalle keskinäisessä sopimuksessa sovitun mukaisesti. Säännöksen sanamuodon mukaan

järjestämismvastuussa olevan tahon olisi korvattava yksityiselle palveluntuottajalle 9 a §:n mukaisesta päätöksestä suoraan aiheutuneet ylimääräiset kustannukset ja muut taloudelliset menetykset. Jos esimerkiksi sosiaalihuollon yksikköön tulisi 9 a §:n mukaisen päätöksestä johtuen asiakkaita, joita sopimus ei koske, järjestämismvastuussa oleva taho korvaisi kustannukset palveluntuottajalle lainkohdan nojalla. Järjestämismvastuussa olevan korvattavaksi tulisi siten ensinnäkin palvelun tuottamiskustannukset, eli esimerkiksi lisääntyneet henkilökunnan palkkaus- ja koulutuskustannukset sekä laitteiden ja tarvikkeiden hankkimisesta ja tilajärjestelyistä aiheutuvat kustannukset. Tämän lisäksi korvattaisiin esimerkiksi palveluntuottajalta saamatta jäänyt voitto, jos palveluntuottaja voi osoittaa, että hän menetti asiakkaita tai potilaita päätöksen johdosta, sekä voimassa olevan sopimuksen täyttämättä jättämisestä seurannut sopimussakko.

Järjestämismvastuussa olevan maksamiin korvauksiin sovellettaisiin 79 §:n 1 momenttia. Säännöksen mukaan valtio voi osallistua tartuntatautien torjunnassa tarvittavan valmiuden ylläpitämisen ja terveydenhuollon erityistilanteiden hoidon kustannuksiin siten kuin terveydenhuoltola in 38 §:ssä säädetään. Terveydenhuoltola in mainitussa pykälässä säädetään, että valtio voi osallistua terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista. Näin ollen jos 9 a §:n nojalla syntyneiden päätösten nojalla syntyisi järjestämismvastuussa oleville merkittäviä lisäkustannuksia, voi valtio osallistua kustannusten rahoittamiseen. Vaikka 79 §:n säännös viittaa terveydenhuoltola in sääntelyyn, tällaisen sääntely tässä kontekstissa tulkinnallisesti kattaisi myös sosiaalihuoltosektorille syntyneiden kustannusten erillisen korvaamisen valtion varoista, koska tartuntataudista johtuvat vaikutukset sosiaalihuollon palveluiden toteutumiseen ovat myös terveydenhuollon erityistilanne. Valtio voi joka tapauksessa osoittaa kunnille lisärahoitusta tartuntatautilain sääntelystä riippumatta.

88 a §. Poliisin tiedonsaantioikeus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 88 a §, joka koskee poliisin tiedonsaantioikeutta kunnan ja sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavan lääkärin tekemistä karanteeni- ja eristämispäätöksistä. Tartuntatautilain mukainen karanteenipäätös on yksiselitteisesti henkilön terveydentilaa koskeva asia ja sitä koskee terveydenhuollon piirissä salassapitovelvollisuus. Henkilöllä itsellään ei ole velvollisuutta kertoa päätöksestä esitutkinnassa poliisille (itsekriminointisuoja). Myös henkilön perheenjäsenillä on oikeus kieltäytyä todistamasta. Terveydensuojelurikkomuksesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai enintään kolme kuukautta vankeutta, joten se ei luo poikkeusta vaitiolosääntöihin. Tämän vuoksi tartuntatautilakiin tulisi lisätä säännös, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto karanteeni- tai eristämispäätöksestä, jos se on välttämätöntä rikosla in (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä säädetyn terveydensuojelurikkomuksen tutkimiseksi. Tämä mahdollista isi ilman virka-apupyyntöä sen, että asia voisi edetä syyteharkintaan.

89 §. Virka-apu. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että virka-avun antajaksi lisätään Tulli. Tullin kanssa on tehty yhteistyötä esimerkiksi satamassa tarjoamalla Tullin satunnaistarkastuksien yhteydessä vapaaehtoista koronavirustaudin testausta matkustajille. Tulli voisi antaa tarvittaessa virka-apua myös lentokentillä.

Tullin osalta säännös olisi erityissäännös Tullin antamaa virka-apua koskevaan tullila in 100 § 1 momenttiin verrattuna. Sen mukaan Tulli voi käyttää vain laissa säädettyjä toimivaltuuksiaan virka-avun antamisessa. Tullille säädettyjen toimivaltuuksien käyttäminen edellyttää, että ne ovat tarpeen Tullille laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Esimerkiksi tullila in 18 §:n tarkoittaman henkilöntarkastuksen toimittaminen edellyttää, että kyse on sen tarkastamisesta, onko henkilöllä mukanaan tavaraa,

jonka tuonnin, viennin tai kauttakuljetuksen valvonta on säädetty Tullin tehtäväksi. Jotta Tulli voisi toimittaa henkilötarkastustyyppisen toimenpiteen esimerkiksi tarttuvan taudin ilmaisemiseen koulutetun koiran avulla, pykälässä säädettäisiin, että säännöksen tarkoittamassa tilanteessa henkilötarkastuksen toimittaminen ei edellytä sen toimittamista henkilön mukana olevan tavaran kuljetuksen valvomiseksi.

Säännös olisi erityissäännös tullilain 100 § 1 momenttiin verrattuna myös siltä osin, että siinä Tulli velvoitettaisiin antamaan virka-apua, jos siinä mainittu viranomainen tai lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää. Tullilain 100 § 1 momentti nimittäin jättäisi Tullille muun muassa Tullin muiden tärkeiden tehtävien hoitamisen mahdolliseen vaarantumiseen liittyvää harkintavaltaa.

Tartuntatautilain 89 §:kin tarkoittamissa tapauksissa Tullin antamasta virka-avusta päättäminen määräytyisi tullilain 100 §:n 2 momentin mukaisesti. Sen mukaan päätöksen virka-avusta tekee Tullissa virka-aputehtävän suorittamisesta vastaavan Tullin hallinnosta annetussa laissa (960/2012) tarkoitettuna Tullin yksikön päällikkö tai virka-aputehtävän suorittamisesta vastaavan toimintayksikön päällikkö. Esitutkintaa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun antamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu tullimies.

Pykälää ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että Rajavartiolaitoksen oikeutta antaa virka-apua laajennetaan nykyisestä. Rajavartiolaitokselle säädettäisiin oikeus antaa virka-apua valtion viranomaisien lisäksi tartuntatautiin torjunnasta vastaavalle kunnan toimielimelle, kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sekä sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Virka-avun antamisen edellytyksenä olisi jatkossakin se, että virka-avun antamisen ei katsota vaarantavan Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Virka-avun antamista koskevaan päätöksentekoon Rajavartiolaitoksessa sovellettaisiin edelleen rajavartiolain 77 §:n 3 momenttia ja Rajavartiolaitoksen toiminnan alueelliseen kohdentumiseen rajavartiolain 4 §:ää. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa Rajavartiolaitoksen virka-avun antamisen ainoastaan valtion viranomaisille. Viranomaisten resurssien tehokkaan käytön kannalta olisi perusteltua, että Rajavartiolaitos voisi poliisin, pelastusviranomaisten ja puolustusvoimien ohella antaa virka-apua myös kunnallisille viranomaisille.

Myös Rajavartiolaitokselle ehdotetaan oikeutta suorittaa henkilötarkastus samoin edellytyksin ja perustein kuin Tullille. Henkilötarkastuksesta päättämisen sekä tarkastuksen toteuttamisen ja kirjaimien osalta noudatettaisiin voimassa olevan rajavartiolain 28 a §:n säännöksiä rajavalvonnassa suoritettavasta henkilötarkastuksesta. Rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen ja rajatarkastusta suorittavan rajavartiomiehen sijasta pykälässä viitattaisiin virka-apuosaston johtajana toimivaan rajavartiomieheen ja virka-aputehtävää suorittavaan rajavartiomieheen.

91 §. Päätösten täytäntöönpano. Pykälään otettaisiin xx §:iä koskeva viittaus siihen, että siinä tarkoitettut päätökset voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

92 §. Käsitteilyn kiireellisyys. Pykälässä muutettaisiin sana päivähoito sanaksi varhaiskasvatus. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi 57 §:ään. Päivähoito-termistä on luovuttu uuden varhaiskasvatuslain myötä.

Poliisilaki

9 §. Väkijoukon hajottaminen. Pykälään lisättäisiin uusi määräaikainen 4 momentti. Kyseessä olisi informatiivinen viittaussäännös tartuntatautilain poliisin toimivaltuuksia koskevaan pykälään.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

9 Voimaantulo

- xx.11.2020.
- Väliaikaiset säännökset voimassa 30.6.2021 saakka.

10 Toimeenpano ja seuranta

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

- Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee ravitsemistoimintaa koskevat tartuntatautilain säännökset erikseen syyskuun aikana.
- Hallituksen esitys raideliikennelain ja liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 113/2020 vp) annettiin eduskunnalle 27.8.2020. Raideliikennelain 180 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että Liikenne- ja viestintävirastolle annettaisiin oikeus keskeyttää raideliikenne tai rajoittaa sitä vakavassa normaaliolojen häiriötilanteessa tai jos raideliikennejärjestelmän turvallisuus tai ihmishenki on uhattuna. Virastolla olisi oikeus myös vastaavilla perusteilla keskeyttää tai rajoittaa raide liikennettä uhkaava tai siihen vaikuttava toimenpide tai muu tapahtuma.
- Hallituksen esitys liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta, mukaan lukien lakiin tehtävät tekniset muutokset, on valmisteilla. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi neljä muutosta, joilla edistetään normaaliolojen häiriötilanteisiin ja muihin yhteiskunnan poikkeuksellisiin tilanteisiin varautumista. Lain 18 §:ään esitetyllä muutoksella laajennettaisiin henkilökuljetuspalveluja tarjoavien tieliikenteen luvanhaltijoiden varautumisvelvollisuutta. Lain 109 §:ään ehdotetulla muutoksella säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston mahdollisuudesta määräyksellä pidentää laivaväen kelpoisuustodistusten voimassaoloaikaa. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 173 a §, joka koskisi valtionrahoituksen käyttöä 173 §:ssä tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin vakavassa normaaliolojen häiriötilanteessa ja jonka perusteella toimivaltainen viranomainen voisi turvata julkista henkilöliikennettä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 179 a §, jossa säädettäisiin henkilöliikenteen kuljetuspalveluita tarjoavien ilmoitustajasta vakavissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja muissa yhteiskunnan poikkeuksellisissa tilanteissa. Lakiehdotus sisältää ehdotuksen lain lukujen numerojärjestyksen muuttamisesta juoksevaksi. Luonnos hallituksen esitykseksi on lausunnoilla 21.8.–11.9.2020. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuussa 2020.
- Hallituksen esitys liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutoksista, joka sisältää ehdotukset Liikenne- ja viestintäviraston toimivallaan laajentamisesta merenkulun ja ilmailun

toimialalla yleisvaarallisessa tartuntatautilanteessa. Luonnos hallituksen esitykseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyn 2020 aikana.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

– TÄYDENNETÄÄN LAUSUNTOKIERROKSEN AIKANA / JÄLKEEN.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erilaisista toimista koronavirusepidemian negatiivisten vaikutusten torjumiseksi. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on toisaalta estää tartuntojen leviämistä eli suojella ihmisten elämää ja terveyttä sekä toisaalta turvata sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän kantokyky, jotta ihmisten oikeus riittävään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveystalouteihin voi toteutua. Tavoitteiden saavuttamiseksi sääntelyllä puututaan erinäisiin ihmisoikeussopimuksissa ja perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin. Siksi esitystä on syytä arvioida perustuslain kannalta.

Vakavassa tartuntatautilanteessa julkinen valta joutuu punnitsemaan perusoikeuksia ja pyrkimään sellaiseen oikeustilaan, että kaikki perusoikeudet voivat toteutua mahdollisimman täysimääräisesti. Perusoikeuksien yleiset rajoitusperusteet ohjaavat rajoitusten laajuutta ja sisältöä. Olennaisia ovat vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta tavoiteltavaan päämäärään nähden sekä rajoitusten tarkkarajaisuus ja täsmällisyys sekä säätäminen lailla siltä osin kuin kyse on vapauksien rajoittamisesta. Ehdotettava sääntely mahdollistaa julkisen vallan tehtävän suojata koko väestön terveyttä toteuttamisen, mutta samalla tavoitteena on turvata sivistykselliset, sosiaaliset sekä elinkeinotoiminnanharjoittamiseen ja yhdistymisvapauteen liittyvät oikeudet mahdollisimman laajasti. Vaikka tehtyjen tutkimuspanostusten avulla tuotettua tietoa ja kansainvälistä tiedontuottoa on seurattava tiiviisti, tulevia päätöksiä joudutaan tekemään osin ennakoivasti ja parhaan mahdollisen asiantuntija-arvion varassa.

Suojattavat oikeushyvät

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen artiklassa 12 määrätään oikeudesta terveyteen ja sen suojeluun. Yleissopimuksen tulkintaa ohjaavan yleiskommentin perusteella oikeus terveyteen velvoittaa julkista valtaa vaarallisten tartuntatautiin torjuntaan sekä erityisesti väestötasoisin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä terveydenhuollon riittävän kapasiteetin ylläpitämiseen ja turvaamiseen samoin kuin erityisessä riskissä olevien ryhmien suojeluun.

Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on suojata seuraavien perustuslaissa turvattujen oikeushyvien toteutumista: perustuslain PL 7.1 §:n mukainen jokaisen oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen turvallisuuteen, 16 §:n mukaiset sivistykselliset oikeudet, 19.1 §:n mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä 19.3 §:n mukainen oikeus riittäviin sosiaali- ja terveystalouteihin ja julkiselle valalle asetettuun velvoitteeseen edistää väestön terveyttä. Lisäksi perustuslain 20.2 §:n mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön ja yleissäännöksenä 22 §:n mukainen velvoite julkiselle valalle on turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Elämän ja terveyden suojaaminen sekä oikeus riittäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin

Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on turvata perustuslain 7 §:n mukaista oikeutta elämään ja perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momentin mukaisten julkiselle vallalle asetettujen velvoitteiden välttämättömään huolenpitoon, riittäviin sosiaali- ja terveystalouteen sekä edistää väestön terveyttä.

...

Sivistykselliset oikeudet sekä varhaiskasvatusta ja oppilaitoksia koskeva ehdotettu sääntely

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen mukanaan tuomista eduista. YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (TSS-sopimus, SopS 6/1976) 15 artiklassa taataan jokaiselle oikeus ottaa osaa kulttuurielämään. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS, SopS 60/1991) 31 artiklassa turvataan tämä oikeus erikseen lapselle, YK:n vammaissopimuksen (SopS 27/2016) 30 artiklassa vammaiselle henkilölle ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan (ESP, SopS 80/2002) 23 artiklassa vanhuksille.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa sopimusvaltion turvaamaan lapsille oikeuden suojeluun ja huolenpitoon (3 artiklan 2 kohta), oikeuden elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (artikla 6) sekä oikeuden saada näkemyksensä huomioonotetuksi ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon (artikla 12). Lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattujen lasten oikeuksien tulee toteutua koko lapsiväestön ja jokaisen lapsen elämässä. Sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti myös sääntelyn soveltamisessa.

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Koronavirusepidemian kaltaisessa tilanteessa myös perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuusvaatimus korostuu. Perusopetusoikeus on luonteeltaan subjektiivinen (HE 309/1993 vp, s. 19), mikä tarkoittaa välittömästi toteutettavaa yksilöllistä oikeutta. Lisäämällä tartuntatautilakiin velvoite hygieniakäytäntöiden toteuttamisesta (ehdotettu 57 a §) pyritään varmistamaan perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen ja muun opetuksen turvallinen järjestäminen.

Sääntely toteuttaa osaltaan myös perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaista oikeutta muuhun kuin perusopetukseen ja itsensä kehittämiseen. Perustuslain 16 §:n 2 momentin säännös kattaa muun kuin 1 momentissa tarkoitetun perusopetuksen, toisin sanoen toisen asteen koulutukseen aina yliopistoissa annettavaan ylimpään opetukseen ja aikuiskoulutukseen (HE 309/1993 vp, s. 64). Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Perustuslain 22 § velvoittaa julkisen vallan turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan tällä turvaamisvelvollisuudella viitataan muodollisen oikeusturvan lisäksi perusoikeuksien aineelliseen turvaamiseen, jota julkinen valta voi toteuttaa esimerkiksi säätämällä perusoikeuksien käyttämistä turvaavaa ja täsmentävää lainsäädäntöä sekä kohdentamalla taloudellisia voimavarojaan. Säännös ei siten määritä keinoja, joita julkisen vallan tulee perusoikeuksien turvaamiseksi käyttää.

Edellä todetun perusteella julkisen vallan on turvattava muun muassa kirjastojen, museoiden ja taidelaitosten palvelujen saatavuus lainsäädännöllä ja taloudellisia voimavaroja kohdentaen.

Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslakivaliokunnan (PeVL 17/2018 vp) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäminen toteuttaa perustuslain 16 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle asetettua velvollisuutta turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Varhaiskasvatusta koskevaa sääntelyä on ensisijaisesti arvioitava perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna sosiaalipalveluna.

Elinkeinovapauden rajoituksesta

Esityksessä säädettäväksi ehdotetut elinkeinotoiminnassa käytettyjen muiden kuin ravitsemisliikkeiden asiakastiloihin kohdistuvat velvoitteet ja rajoitukset merkitsevät puuttumista perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Lisäksi ehdotuksilla voidaan katsoa olevan vaikutuksia perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Säädettäväksi ehdotettavien rajoitusten tavoitteena on väestön terveyden suojeleminen ja sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen tartuntatautilain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuna poikkeuksellisen epidemian oloissa. Rajoitusten tarkoituksena on siis valtiosääntöisesti turvata perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla julkisen vallan toimesta perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattu jokaisen oikeus elämään, perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädetty jokaisen oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä 19 §:n 3 momentissa säädetty julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunta on kevään 2020 poikkeusolojen aikana todennut, että terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen nyt meneillään olevan koronavirusepidemian aikaan on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, mikä oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia (PeVM 2/2020 vp s. 5; PeVL 7/2020 vp s. 3).

Koronavirusepidemia on edelleen maailmanlaajuisesti laajalle levinnyt ja myös Suomessa on välttämätöntä varautua mahdolliseen epidemian kiihtymiseen ja leviämiseen, vaikka tautitilanne on tällä hetkellä rauhallinen, eivätkä poikkeusolot enää vallitse. Valtaosa väestöstä ei ole saanut virustartuntaa ja on edelleen altis koronavirustaudille sekä sen vakavillekin seurauksille. Tilanne on edelleen riskialtis.

Esityksessä esitettyjä elinkeinotoimintaan, elinkeinovapauden ja omaisuudensuojaan kohdistuvia määräaikaista rajoituksia katsotaan voitavan säätää edellä kuvatuissa olosuhteissa perusoikeusrajoituksina ja niiden katsotaan täyttävän perusoikeuksien yleiset ja erityiset rajoittamisedellytykset. Sääntösten on määrä olla voimassa väliaikaisesti [30.6.2021] saakka ja niiden sisältö on kohdistettu nimenomaan koronavirustaudin aiheuttaman poikkeuksellisen epidemian leviämisen ehkäisemiseen. Vastaavien velvoitteiden ja toimivaltuuksien säätämistä pysyvinä ei pidetä tällä hetkellä tässä valmisteluajataulussa mahdollisena. Pysyvien muutosten valmistelussa myöhemmin tulee arvioida myös muita tartuntatauteja koskevaa sääntelyä sekä peilata tartuntatautilainsäädäntöä muun muassa valmiuslainsäädäntöön.

Asiakastilojen yleiset hygieniakäytänteet ja vaatimukset perustuvat tutkimustietoon koronaviruksen leviämistavoista ja virustaudin leviämisen tehokkaasta ehkäisemisestä. Näitä ovat tehostettu käsihygienia, pintojen puhdistaminen ja fyysisen läheisyyden välttäminen. Lisäksi elinkeinonharjoittajan tulisi huolehtia asiakkaiden ohjeistuksesta omaan toimintaansa soveltuvalla tavalla. Kyseiset velvoitteet ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia ehkäisemään koronaviruksen leviämistä ja epidemian kiihtymistä myös ennakkollisesti tautitilanteen ollessa tällä hetkellä rauhallinen. Valtioneuvoston periaatepäätöksellään hyväksymän sosiaali- ja terveysministeriön laatiman toimintasuunnitelman mukaan toimenpiteiden on oltava epidemiologisesti perusteltuja ja viruksen ominaisuuksien takia ennakoivia, jotta tartuntojen leviämistä voidaan tehokkaasti estää. Toimintasuunnitelmassa ennakoivien oikeudellisten lähtökohtien kuvataan seuraavasti: Perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetään julkiselle valalle velvoite turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja edistää väestön terveyttä, mitkä velvoitteet osaltaan toteuttavat perustuslain 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään liittyvää julkisen vallan toimintavelvoitetta ja muun muassa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaista oikeutta terveyteen ja sen suojeluun, sekä vastaavia oikeuksia muun muassa lasten ja vammaisten oikeuksien yleissopimuksissa. Nämä muodostavat perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti painavat perusteet rajoittaa myös perusoikeuksia sekä antaa suosituksia ja ohjeita. Perustuslain 20 §:n mukainen oikeus terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön ja julkisen vallan velvoite edistää sitä saa yhä enemmän painoarvoa. Epidemian vaiheiden mukaisella hybridistrategian perustasolla eli suvantovaiheessa korostuvat siis myös perustuslain 20 §:n sisältämä terveellinen ympäristö tartuntatautilain mukaisten kohdennettujen toimenpiteiden sekä yleisten hygieniatoimien ohella. Kiihtymisvaiheessa vahvistuvat suositukset, jotka kohdistuvat yleisemmin väestöön.

Koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi elinkeinonharjoittajat ovat ryhtyneet laajamittaisesti ja omaehtoisesti järjestämään toimintaansa suositusten mukaisesti ja hygieniakäytänteitä noudattaen. Suhtautuminen omaehtoisten suositusten noudattamiseen ja varovaisuuden tarpeeseen on kuitenkin kesän aikana muuttunut ja tästä syytä lakisääteiset velvoitteet ovat välttämättömiä. Suhteellisen vähäisillä kaikilla asiakastiloilla koskevilla toimenpiteillä on erittäin merkittävä vaikutus koronavirustaudin leviämisen ehkäisemisessä.

Yksittäisiä tautiryppäitä on viime aikoina ilmaantunut eri puolille Suomea. Yleisillä lakisääteisillä hygieniakäytänteillä erilaisissa asiakastiloissa voitaisiin ennalta ehkäistä tautiryppään syntyminen tai sen nopea leviäminen. Yleiset hygieniavaatimukset tukevat tehokkaasti testaa, jäljitä, eristä, hoida –periaatteen mukaisia toimenpiteitä rajaten tartuntamahdollisuuksia kuitenkin mahdollisimman vähän elinkeinotoimintaa rajoittavalla tavalla koko maassa.

Jos epidemiatilanne tietyllä alueella pahenee voimakkaasti ja on ilmeistä, että yleisten hygieniakäytäntöjen noudattaminen ei ole enää riittävä toimi epidemian leviämisen ehkäisemiseksi, kunnan tai aluehallintoviraston päätöksellä voitaisiin velvoittaa elinkeinonharjoittaja ryhtymään lisätoimenpiteisiin, jos se on välttämätöntä koronavirustaudin leviämisen ehkäisemiseksi. Kunta tai jos toimenpiteet olisivat välttämättömiä useamman kunnan alueella aluehallintovirasto voisi päätöksellään asettaa elinkeinonharjoittajalle velvoitteen järjestää toiminta niin, että asiakkaiden ja seurueiden olisi tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Koronaviruksen leviämisen tavoista tällä hetkellä käytössä olevan lääketieteellisen tiedon mukaan lähikontakti on tärkein koronaviruksen leviämisen tapa ja lähikontaktit estämällä viruksen leviämistä voidaan tehokkaasti estää. Päätös kohdistuisi kunnan tai tiettyjen kuntien alueella toimiviin elinkeinonharjoittajiin toimialasta riippumatta. Alueellinen tartuntatautilanne tulisi ottaa huomioon ja alueellisista kriteereistä säädettäisiin laissa. Alueellinen päätös tulisi kumota heti kun se ei ole välttämätön.

Toiminnan järjestäminen lähikontaktien välttämisen mahdollistavalla tavalla voi tarkoittaa eri asioita eri elinkeinonharjoittajille. Tosiasiallisesti se voi tarkoittaa myös asiakasmäärän rajoittamista, jos asetettua velvoitetta ei muilla tavoin voida järjestää. Elinkeinotoimintaa ei kiellettäisi eikä tiloja määrätäisi suljettaviksi asiakkailta tämän säännöksen nojalla (vrt. PeVL 7/2020 vp, PeVL 10/2020 vp), vaan toiminta voisi edelleen jatkua ja toiminnanharjoittaja voisi suunnitella itse omaan toimintaansa soveltuvat toimenpiteet. Sääntelyn tavoitteena on laajojen tartuntaketjujen muodostumisen ehkäisy. Alueellinen päätös ei koskisi elinkeinonharjoittajia, joiden sisä- tai rajatuissa ulkotiloissa tavanomaisesti oleskelee pieni määrä henkilöitä.

Perustuslakivaliokunta on painottanut (PeVM 9/2020 vp), että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja tulee arvioida suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn. Rajoitustoimien jatkamisesta päätettäessä tulee siten huomioida mm. toimien epidemiologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Vaikutuksia on niin rajoitustoimien jatkamisella kuin niiden purkamisellakin. Elinkeinonharjoittajiin kohdistuvia velvoitteita tai alueellisella päätöksellä asetettuja vaatimuksia arvioitaessa on pyritty toimenpiteisiin, jotka nykytietämyksen mukaan estäisivät tehokkaasti koronavirustaudin leviämisen epidemian eri vaiheissa, mutta jotka rajoittaisivat elinkeinonharjoittajien perusoikeuksia mahdollisimman vähän, loisivat asiakkaille turvallisen mahdollisuuden asioida ja tukisivat elinkeinonharjoittajien mahdollisuutta jatkaa elinkeinotoimintaansa.

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

...

Uskonnonvapaus

Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy muun muassa oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa.

Esityksen 58 h §:ssä ehdotetaan säädettäväksi määräaikaaisesti muiden kuin elinkeinotoiminnan tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Pykälä koskee myös yksittäisiä tapahtumia, joihin on tarkoitus osallistua tai johon ennakoituaan osallistuvan yli 10 henkilöä samanaikaisesti.

Myös uskonnollisen yhdyskunnan tiloissa järjestettävät ja uskonnollisten yhdyskuntien tunnusomaiseen toimintaan liittyvät tilaisuudet ovat ehdotetun 58 h §:n otsikossa tarkoitettua muuta kuin elinkeinotoimintaa. Tällaisessa toiminnassa saattaa olla uskonnollisten yhdyskuntien osalta kyse myös uskonnonharjoittamisesta, joka kuuluu uskonnonvapauden ydinalueeseen sekä perustuslain 11 §:n että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklaa koskevan tulkintakäytännön mukaisesti.

Esityksessä ei ole tarkoitus rajoittaa uskonnonvapauteen sisältyvää oikeutta harjoittaa uskontoa, joten uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitus on rajattu 58 h §:n soveltamisalasta kyseisen pykälän 10 momentissa.

Kuntien itsehallinto

Perustuslain 121 §:n mukaan kuntien hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon, ja kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä on säädettävä lailla. Tämä kunnallinen itsehallinto on otettava huomioon erityisesti tartuntatautilakiin ehdotetun 9 a §:n osalta,

joka koskee kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminnan muuttamista. Tältä osin voidaan todeta, että kyseiseen pykälään ehdotettu sosiaali- ja terveysministeriön sekä aluehallintovirastojen ohjaustoimivalta sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toimintaan olisi merkittävästi rajoitetumpaa ja tarkkarajaisemmin säänneltyä kuin valmiuslain 86 §:n mukainen ohjaustoimivalta. Pykälään ehdotettu ohjaustoimivallan käyttö olisi mahdollista vain silloin, kun muulla viranomaisohjauksella ei riittävällä tavalla pystyttäisi varmistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminnassa välttämättä tarvittavia muutoksia yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kuuluvat kuntien lakisääteisiin tehtäviin, joihin voidaan lailla kohdistaa pidemmälle menevää ohjausta kuin kunnan yleiseen toimialaan kuuluviin tehtäviin. Ehdotetussa sääntelyssä olisi kyse kunnille lailla säädettyjen tehtävien täsmentämisestä, ei uusista tehtävistä, eikä ehdotuksella vaarannettaisi kuntien taloudellisia edellytyksiä suoriutua tehtävistään. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutustavan ei myöskään voida katsoa kuuluvan kunnallishallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tai kuntien itsehallinnon ydinalueeseen. Koska ehdotettu sääntely olisi lisäksi tarpeen ihmisten elämää ja terveyttä koskevien perusoikeuksien turvaamiseksi, sääntelyn ei voida katsoa olevan ongelmallista kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta.

Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen ja muut keinot tartuntataudin leviämisen estämiseksi liikenteen palveluissa

Esityksen perusoikeusliitännäiset ehdotukset koskien henkilöliikenteessä toteutettavia toimenpiteitä ja mahdollisia matkustajamäärien rajoituksia ovat täsmällisiä, ajallisesti rajattuja, ja perustellussa suhteessa suojeltaviin oikeushyviin nähden. Ehdotettu sääntely on rajattu vain siihen laajuuteen, joka on katsottava sen taustalla olevien tavoitteiden kannalta välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi. Sikäli kun uudessa 58 e §:ssä säädettäisiin tavanomaisemmista poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi tehtävistä toimista henkilöliikenteessä, kuten pintojen puhdistamisesta ja matkustajien ohjeistuksesta, ei asiassa voida katsoa olevan merkittäviä perustuslaillisia ulottuvuuksia. Sen sijaan elinkeinovapauden, omaisuuden suojan ja liikkumisvapauden kannalta merkityksellinen on matkustajamäärien rajoitusta koskeva ehdotus, joka sisältyy esityksen 58 f §:ään. Ehdotus merkitsee rajoitusta kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan vapauteen ottaa matkustajia liikennevälineeseen täysimääräisesti koronavirusepidemian aikana.

Esityksessä säädettäväksi ehdotetut henkilöliikenteen matkustajamäärien väliaikaiseen rajoittamiseen kohdistuvat velvoitteet ja rajoitukset merkitsevät puuttumista perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan elinkeinotoimintaan kohdistuvat rajoitukset voivat aiheuttaa mahdollisia lomautuksia ja irtisanomisista, joten ehdotuksella saattaisi olla vaikutuksia myös perustuslain 18 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle osoitetun työllisyyden edistämisen velvollisuuteen.

Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi tarvittavien toimenpiteiden tarkoituksena on väestön terveyden sekä perus- ja ihmisoikeuksien suojeleminen. Rajoitusten tarkoituksena on siis valtiotasaisesti turvata perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla julkisen vallan toimesta perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattu jokaisen oikeus elämään, perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädetty jokaisen oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä 19 §:n 3 momentissa säädetty julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunnan mukaan terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen nyt meneillään olevan koronavirusepidemian aikana on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painava peruste, jolla on yhteys perustuslain 7 §:n 1 momentin julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaisen oikeus elämään

ja turvata myös pandemian oloissa jokaiselle riittävät terveystalvetut sekä edistää väestön terveyttä (perustuslain 19 §:n 3 momentti). Tällainen peruste oikeuttaa valiokunnan mukaan poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös ihmisten perusoikeuksiin puuttuvia viranomaistoimia (PeVM 2/2020 vp s. 4-5, PeVM 3/2020 vp, s. 3, PeVM 7/2020 vp, s. 4, PeVM 9/2020 vp, s. 4; ks. myös esimerkiksi PeVM 11/2020 vp ja PeVL 14/2020 vp). Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on kuitenkin korostettu, että perusoikeusrajoitus ei voi olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta (PeVL 20/2020 vp, PeVM 11/2020 vp, s. 5, ks. myös PeVL 40/2017 vp, s. 4, PeVL 55/2016 vp, s. 4—5 ja PeVL 5/2009 vp, s. 3/II).

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytyksien nojalla perusoikeusrajoitusten on oltava myös ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta sallittavia. Elinkeinovapautta ei ole sellaisenaan turvattu Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai YK:n alaisissa ihmisoikeussopimuksissa. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 23 artiklaan sisältyy työn valinnan vapaus. Elinkeinovapaus sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Sen 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artikla suojaaa omaisuudensuojaa ja sen on katsottu suojaavan välillisesti myös elinkeinotoimintaa. Kyseistä oikeutta voidaan rajoittaa laajasti lailla julkisten intressien turvaamiseksi. Näin ollen Suomea koskevat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet eivät estä ehdotetun kaltaista poikkeamista perusoikeuksista. Tavoitteena voidaan katsoa nimenomaan olevan työllisyyden ylläpitäminen normaaliolojen häiriötilanteissa tai muissa yhteiskunnan poikkeuksellisissa tilanteissa ja siten elinkeinovapauden turvaaminen. Matkustajamäärien väliaikainen rajoittaminen lisää väljyyttä liikennevälineissä, jolloin matkustajat saattavat kokea matkustamisen henkilöliikenteessä turvallisemmaksi. Matkustajien turvallisuuden tunne ja luottamus henkilöliikenteeseen voivat puolestaan kasvattaa matkustajamääriä käytössä olevilla paikkamäärillä, jolloin kuljetus- ja liikennepalvelun palveluntarjoajien elinkeinon harjoittamisen mahdollisuudet paranevat.

Lisäksi ehdotuksilla voidaan katsoa olevan vaikutuksia perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Sen perusteella arvioidaan omistajan käyttöoikeuksien ja määräämisvallan erilaisia rajoituksia. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan todennut, että omaisuus ei ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan, ja että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset (PeVM 25/1994 vp). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä voidaan säätää laki, joka ei loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön (PeVL 1/1996 vp).

Henkilöliikennettä koskevien toimenpiteiden osalta on myös huomioitava perustuslain 9 §:ssä suojattu liikkumisvapaus, koska ehdotus 58 f §:ksi voi merkitä tosiasiallisia liikkumisrajoituksia. Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4. lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan jokaisella, joka on laillisesti jonkin valtion alueella, on oikeus liikkumisvapauteen tällä alueella ja vapaus valita asuinpaikkansa. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 45 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella. Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeus liikkua vapaasti paikasta toiseen on ihmisyksilön itsemääräämisoikeuden tärkeä osatekijä. Perustuslain 9 §:n 1 momentti kattaa valiokunnan mielestä oikeuden liikkua maassa paikkakunnalta toiselle ja yksittäisen paikkakunnan sisällä (PeVM 11/2020 vp). Toisaalta ehdotuksesta ei muodostu erityisen olennaista puuttumista liikkumisvapauteen, koska toimenpiteillä ei ole tarkoitus lakkauttaa liikennöintiä kokonaan jonkin kuljetus- tai

liikennepalvelun palveluntarjoajan toiminnassa, jolloin kyseisiä palveluita käyttävät matkustajat voivat mahdollisuuksien mukaan edelleen hyödyntää näitä palveluita.

Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi on huomioitava, että toimenpiteiden vaikutukset voivat jäädä riittämättömiksi tai niillä ei ole enää lainkaan vaikutuksia, jos niiden toteuttaminen on aloitettu myöhässä. Tartuntataudit leviävät tyypillisesti sekä alueellisesti että ajallisesti ennalta-arvaamattomilla tavoilla, joten niiden leviämistavoista saadaan tietoa varsin myöhäisessä vaiheessa. Tehokkaat toimenpiteet, joiden tavoitteena on vaikuttaa leviämiseen, voidaan toteuttaa vain, jos ne on toteutettu ennakkoiden ja riittävän kattavasti. Näin ollen toimenpiteiden riittävä ennakkollisuus ja kattavuus ovat välttämättömiä niiden tarkoituksen toteuttamiseksi. Epidemian leviämisen alueellisen ja ajallisen laajuuden ennustaminen on haasteellista, joten esitetyt henkilöliikenteen matkustajamäärien rajoitukset ovat välttämättömiä.

Ehdotettua matkustajamäärään rajoitusta esitetään säädettävän täsmällisesti lain tasolla. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen näkökulmasta merkitystä on sillä, että ehdotettu matkustajamäärien rajoitus koskisi lain tarkoittamia kuljetus- ja liikennepalvelun palveluntarjoajia. Korkein sallittu rajoitusmäärä säädettäisiin tarkasti laissa.

Säädettäväksi ehdotettavan rajoituksen tavoitteena on väestön terveyden suojeleminen ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen tartuntatautilain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitetun poikkeuksellisen epidemian oloissa. Tavoitteena on turvata jokaisen oikeus elämään sekä välttämättömään huolenpitoon. Tavoitteena on myös turvata riittävät terveystalvet. Tavoitteena on, että myös julkista liikennettä käyttävät voisivat matkustaa turvallisesti, kun yleisvaarallinen tartuntatauti on todettu. Sääntelyllä edistettäisiin siten kansalaisten yhdenvertaisuutta. Ehdotetulla sääntelyllä on tämän perusteella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet ja sitä puoltaa painava yhteiskunnallinen tarve.

Ehdotettua sääntelyä on tarpeen arvioida myös suhteellisuusvaatimuksen kannalta. Elinkeinonvapauden, omaisuuden suojaan ja liikkumisvapauden kohdistuvien rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi ja terveysturvallisuuden vuoksi, eikä se saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Arvioinnissa tulee huomioida myös se, että sääntely on oikeasuhtaista liikenteen palveluntarjoajien kannalta.

Rajoitusten oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta on tarkasteltava, voitaisiinko kuljetus- liikennepalveluja tarjoavien palveluntarjoajien elinkeinovapauden puuttua vähemmän, jos väestön terveyttä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista turvattaisiin tehokkaammin muilla toimilla. Ensisijaisesti henkilöliikenteessä toteutettaisiin 58 e §:n mukaisia toimenpiteitä poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Matkustajamäärien rajoittamisissa olisi kyse vasta viime kädessä tehtävistä toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä, mikäli 58 e §:n mukaiset toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä. Lisäksi välttämättömyyttä puoltaisi myös se, että Liikenne- ja viestintävirasto voisi tehdä päätöksen matkustajamäärien rajoittamisesta vain Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen esityksestä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen esitys perustuisi sen tekemään epidemiologiseen arvioon.

Liikennevälineiden matkustajamäärien rajoittamisen mahdollistamista voidaan pitää perusteltuna siksi, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tämän hetkisen asiantuntijatiedon mukaan Covid-19-epidemian leviämisen kannalta keskeisimmät lähikontaktit ovat yli 15 minuuttia kestävä kohtaaminen kasvojen alle kahden metrin etäisyydellä, oleskelu samassa suljetussa tilassa yli 15 minuuttia

tai fyysinen kontakti. Juuri liikennevälineissä ihmisten kanssakäyminen voi olla niin tiivistä ja pitkäaikaista, että tartunta on hyvin mahdollinen. Koska tämän hetkisen tutkimustiedon perusteella koronavirus leviää ihmisten välisten lähikontaktien kautta, on lain tasolla syytä varmistaa keinot, joilla lähikontaktien määrää voidaan vähentää eri yhteyksissä, kuten henkilöliikenteessä. Toisin sanoen, on välttämätöntä, että tehokkaat lähikontakteja rajoittavat toimenpiteet toteutetaan epidemiologisessa tilanteessa alueellisesti kattavasti. Henkilöliikennettä ei ole tarkoitus kokonaan lopettaa, joten henkilöliikenteen palveluntarjoajien mahdollisuutta harjoittaa elinkeinotoimintaansa ei olla rajoittamassa kokonaisuudessaan. Liikennevälineiden matkustajamäärien rajoittaminen on rajattu koskemaan enintään puolta siitä suurimmasta matkustajamäärästä, joka on sallittua ottaa liikennevälineeseen, ja näin palveluntarjoaja voi jatkaa toimintaansa matkustajien terveysturvallisuus huomioiden. Näin ollen ehdotuksella ei puututa perustuslaissa turvatun elinkeinonvapauden ydinalueeseen.

Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolle olisi säädetty mahdollisuus antaa päätöksellään lievennyksiä matkustajamäärän rajoittamiseen, jos palveluntarjoaja voi muilla keinoin taata matkustajien turvallisen matkustamisen liikennevälineessä. Välttämättömyysvaatimuksen kannalta merkityksellistä on 58 f §:n 2 momentissa ehdotettu säännös, jonka nojalla matkustajamäärää voitaisiin rajoittaa vähemmän kuin puolet, jos liikennöinti tapahtuu alueella, jolla tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi. Matkustajamäärien rajoitusta ehdotetaan siis rajattavaksi alueellisesti, joka puoltaisi toimenpiteiden perusteltua suhteellisuutta.

Lisäksi matkustajamäärien rajoitusta koskeva pykälä on määräaikainen ja voimassa xx. Säädettyäksi ehdotettu perusoikeuspoikkeus on myös ajallisesti rajattu vain siihen laajuuteen, joka on katsottava sen taustalla olevien tavoitteiden kannalta välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi.

Perustuslakivaliokunta on painottanut (PeVM 9/2020 vp), että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja tulee arvioida suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn. Rajoitustoimien jatkamisesta päätettäessä tulee siten huomioida mm. toimien epidemiologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Vaikutuksia on niin rajoitustoiminen jatkamisella kuin niiden purkamisellakin.

Muutoksenhakuoikeudesta

Ehdotettavan sääntelyn nojalla tehtävistä päätöksistä on perustuslain 21 §:n mukainen muutoksenhakuoikeus.

...

12.1 Ahvenanmaan asema

– **TÄYDENNETÄÄN LAUSUNTOKIERROKSEN AIKANA / JÄLKEEN.**

Ponsi**LAKIEHDOTUS/LAKIEHDOTUKSET****Laki tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tartuntatautilain (1227/2016) 3 §:n 1 momentin 5 kohta, 24 §:n 2–4 momentti, 57 §:n 1 ja 2 momentti, 60, 63, 67 ja 68 §, 69 §:n 1 momentti, 79 §:n 2 momentti, 89 §, 91 §:n 1 momentti ja 92 §, sellaisena kuin niistä on 60 § osaksi laissa 555/2020, sekä väliaikaisesti 91 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 400/2020

sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 9 a ja 57 a §, 58 c–58 h §, 59 a–59 c § ja 79 a §

seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *eristämisellä* sairastuneen tai perustellusti sairastuneeksi epäillyn henkilön hoitamista tai terveydentilan seuranta muista erillään siten, että tartunnan leviäminen estyy;

9 a § (*määräaikainen*)*Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen*

Jos poikkeuksellisen epidemian aikana on ilmeistä, että yleisvaarallisen tartuntataudin leviäminen heikentää tai perustellusti saattaa heikentää sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakykyä palveluiden saatavuutta olennaisesti vaarantavalla tavalla, aluehallintovirasto voi toimialueellaan päätöksellään velvoittaa kunnan, kuntayhtymän tai muun sosiaali- ja terveyspalveluja lakiin perustuvan velvollisuuden nojalla järjestävän tai tuottavan taikka niitä järjestämisvastuussa olevalle sopimuksen perusteella tuottavan tahon

1) antamaan päätöksessä määritellyille asiakas- tai potilasryhmille sosiaali- ja terveyspalveluja riippumatta siitä, mitä laissa säädetään kyseisen tahon järjestämisvastuusta, miten järjestämisvastuussa oleva on palveluiden tuottamisen järjestänyt taikka mitä järjestämisestä tai tuottamisesta on sovittu;

- 2) asettamaan antamansa sosiaali- tai terveyspalvelut päätöksen mukaiseen tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen ottaen huomioon, mitä palveluiden antamisesta muualla lainsäädännössä säädetään;
- 3) muuttamaan terveydenhuollon toimintayksikön toimintaa velvoittamalla lisäämään hoitopaikkoja tai hoitamaan muita potilaita kuin yksikössä tavanomaisesti hoidetaan;
- 4) antamaan sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitoshoidon toimintayksikössä sosiaali- tai terveyspalvelua sellaisille päätöksessä määritellyille asiakasryhmille, joiden kotihoito, kotisairaanhoito tai kotisairaalahoito taikka muut sosiaalihuollon palvelut muutoin toteutetaan muualla kuin sosiaalihuollon toimintayksikössä;
- 5) velvoittamaan sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitoshoidon toimintayksikön osallistumaan päätöksen mukaisesti potilaiden terveydenhuollon toteuttamiseen; tai
- 6) velvoittamaan terveydenhuollon toimintayksikön osallistumaan päätöksen mukaisesti potilaiden sosiaalihuollon toteuttamiseen.

Edellytyksenä päätöksen tekemiselle on, että se on välttämätöntä ihmisten oikeuden elämään turvaamiseksi, terveyden suojelemiseksi taikka välttämättömän huolenpidon tai riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Päätös ei saa vaarantaa asiakkaiden ja potilaiden oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eikä asiakas- ja potilasturvallisuutta taikka kohtuuttomasti heikentää sen toimintayksikön toimintaa, jota päätös koskee. Jos päätös kohdistuu yksittäiseen toimintayksikköön ja päätöksellä voidaan ennakoida olevan merkittävä vaikutus yksikön toimintaan, on aluehallintoviraston päätöstä tehdessään erityisesti otettava huomioon yksikön mahdollisuus muuttaa toimintaansa, toimintayksikössä jo olevien asiakkaiden ja potilaiden sosiaalihuollon palveluiden ja hoidon toteutuminen sekä yksikössä muutoin annettavat sosiaali- tai terveyspalvelut.

Jos päätös tehdään koko Suomea koskien tai muuten on erityinen tarve ohjata palvelujärjestelmää keskitetysti, päätöksen tekee sosiaali- ja terveysministeriö.

Päätös voidaan tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan.

24 §

Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella sekä sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja kunnan tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta oikeus saada kunnan ja valtion terveydenhuolto-, terveydensuojelu-, eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontaviranomaisilta sekä 18 §:ssä tarkoitetuilta laboratorioilta ja yksityisiltä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä sekä itsenäisiltä terveydenhuollon ammatinharjoittajilta 23 §:ssä tarkoitettuun epidemian havaitsemiseen, syyn selvittämiseen ja tartunnan jäljittämiseen välttämättömät tiedot sekä mainitussa tarkoituksessa käsitellä tartuntatautiin sairastuneiden ja muiden henkilöiden niille antamia tietoja. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella sekä sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja kunnan tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on oikeus saada liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetun kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajalta, matkanjärjestäjältä, majoituksen tarjoajalta ja ilma-aluksen tai muun aluksen omistajalta, haltijalta tai käyttäjältä matkustajana olleen henkilön henkilötunnus, nimi, syntymäaika, sukupuoli ja yhteystiedot salassapitosäännösten estämättä, jos se on epidemian leviämisen estämiseksi tai matkustajan oman terveyden suojelemiseksi välttämätöntä. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella sekä sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja kunnan tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tartuntatautien torjunnasta vastaaville viranomaisille, kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisille sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle sellaiset epidemian selvitystä tehdessään saamansa tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainituille viranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

57 §

Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen

Jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä, virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen tautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolosta yhtäjaksoisesti yhteensä enintään kahden kuukauden ajaksi. Päätös työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolon lopettamisesta on tehtävä heti, kun asianomainen ei ole enää tartuntavaarallinen. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava sairastuneelle tai sairastuneeksi perustellusti epäillylle henkilölle, sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn lapsen huoltajalle sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäännösten estämättä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.

Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää 1 momentissa säädettyä aikaa jatkettavaksi enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos edellytykset ovat edelleen olemassa.

57 a § (määräaikainen)

Toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa

Koronavirustaudin leviämisen estämiseksi kunta voi päättää, että koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava tiloissaan:

- 1) varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa lasten ja opiskelijoiden riittävän etäisyyden ylläpitämisestä;
- 2) lasten ja opiskelijoiden tartuntojen leviämistä estävistä hygieniakäytännöistä; ja

3) tilojen ja pintojen puhdistamisesta säännöllisesti.

Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.

58 c § (määräaikainen)

Toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa

Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi muussa kuin 58 a §:ssä tarkoitetussa elinkeinotoiminnassa käytettävistä asiakkaille tarkoitetuista tiloista vastaavan elinkeinonharjoittajan on huolehdittava, että:

- 1) asiakkailta on mahdollisuus käsien puhdistamiseen;
- 2) asiakkaille annetaan riittävän etäisyyden ylläpitämistä, käsien puhdistamista ja muita vastaavia tunteiden leviämistä estäviä käytänteitä koskevat toimintaohjeet; ja
- 3) sen lisäksi, mitä muualla kyseisestä elinkeinotoiminnasta säädetään, tilat ja pinnat puhdistetaan säännöllisesti.

Asiakkaiden oleskelu tulee järjestää sillä tavoin väljästi kuin se kyseisen elinkeinotoiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista ja mahdolliset asiakaspaikat sijoittaa vastaavasti riittävän etäälle toisistaan.

Asemista, terminaaleista ja muista vastaavista tiloista vastaavan elinkeinonharjoittajan on yhdessä liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetun kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan kanssa huolehdittava riittävästä järjestelystä, joilla ohjataan matkustajia liikennevälineeseen siirtymisessä ja sieltä poistumisessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käsien puhdistamismahdollisuuden järjestämisestä, asiakkaille annettavien toimintaohjeiden antamisesta, tilojen ja pintojen puhdistamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä elinkeinonharjoittajan ja 58 e §:ssä tarkoitettujen liikenteen palveluntarjoajien 1-2 momentissa säädettyjen vaatimusten soveltamisesta liikenteen asemien, terminaalien ja muiden näitä vastaavien sisätilojen osalta sekä 3 momentissa säädetystä matkustajien ohjaamisen toteuttamisesta.

Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, sovelletaan myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatustoimintaan.

58 d § (määräaikainen)

Asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen käytön väliaikainen rajoittaminen koronavirustaudin leviämisen estämiseksi

Jos on ilmeistä, että poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi 58 c §:n mukaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä ja se on koronavirustaudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä, kunta voi päättää, että asiakas- ja odotustilojen käytön edellytyksenä on, että tiloissa toimivan elinkeinonharjoittajan on järjestettävä tilassa tai sen osassa oleskelu asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin tai muilla tavoin siten, että asiakkaiden ja seurueiden on [tosiasiallisesti] mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.

Lähikontaktilla tarkoitetaan ihmisten sijoittumista tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmaitse, pisara- tai kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämiseksi. Lähikontaktilla tarkoitetaan

- 1) oleskelua kasvojen tai samassa tilassa alle kahden metrin etäisyydellä yli 15 minuuttia; tai
- 2) fyysistä kontaktia.

Pykälän 1 momentissa säädettyä velvoitetta voidaan soveltaa muussa kuin 58 a §:ssä tarkoitettussa elinkeinotoiminnassa käytettäviin asiakkaille tarkoitettuihin

- 1) sisätiloihin, joissa jatkuvaluonteisessa toiminnassa tavanomaisesti oleskelee yli [10] henkilöä samanaikaisesti;
- 2) sisätiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [10] henkilöä samanaikaisesti;
- 3) jatkuvaluonteisessa toiminnassa sellaisiin rajattuihin ulkotiloihin, joissa tavanomaisesti oleskelee yli [50] henkilöä samanaikaisesti; sekä
- 4) rajatuissa ulkotiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [50] henkilöä samanaikaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettyä velvoitetta voidaan soveltaa, kun:

- 1) sairaanhoitopiirin alueella 14 päivän aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100.000 asukasta kohti ylittää [10]; tai
- 2) kunnan tai [sairaanhoitopiirin] alueella todetaan tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka näin ollen aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseksi alueella.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa 7 §:n 2 momentin mukaisesti 4 momentissa tarkoitettujen kriteerien täyttymistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöstä voi tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, kun tässä pykälässä säädetty edellytykset eivät enää täyty.

Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, voidaan soveltaa myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan mainitut edellytykset täyttävään toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin

kuuluvaan toimintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatustoimintaan.

58 e § (määräaikainen)

Henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet

Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitetun kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan, jolla on toimipaikka Suomessa tai joka on muuten Suomen oikeudenkäytön piirissä tai jonka liikennöimän palvelun lähtö- että saapumispaikka on Suomessa tai palvelu kulkee Suomen kautta (jäljempänä *palveluntarjoaja*), on huolehdittava:

- 1) liikennevälineen matkustajien käyttöön tarkoitettujen tilojen ja pintojen puhdistamisesta säännöllisesti riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä muista vastaavista käytänteistä; sekä
- 2) matkustajille tarjottavasta mahdollisuudesta riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi liikennevälineessä sekä matkustajille annettavista toimintaohjeista tartuntataudin leviämisen estämiseksi, kuten kasvosuojusten käyttämisestä, riittävän väljyyden saavuttamisesta ja muista vastaavista käytänteistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen palveluntarjoajan veloitteiden tarkemmasta sisällöstä, teknisestä toteuttamisesta ja tiedottamisen tavoista.

58 f § (määräaikainen)

Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen ja muut keinot koronavirustaudin leviämisen estämiseksi

Liikenne- ja viestintävirasto voi päättää, että edellä 58 e §:n 1 momentissa tarkoitetun palveluntarjoajan on rajoitettava matkustajamääränsä, jos se on välttämätöntä poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Viraston päätöksellä voidaan rajoittaa liikennevälineen matkustajamäärää enintään puoleen siitä suurimmasta matkustajamäärästä, joka on sallittua ottaa liikennevälineeseen.

Liikenne- ja viestintävirasto voi erityisestä syystä päättää, että 1 momentissa tarkoitettua matkustajamäärää rajoitetaan vähemmän kuin puolet, jos:

- 1) liikennöinti tapahtuu pääosin alueella, jolla tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi ja jos sekä matkan lähtö- että saapumispaikka sekä pysähdyspaikat, joilta matkustajia voidaan ottaa kyytiin, sijaitsevat alueella, jossa tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi tai

- 2) palveluntarjoaja edellyttää matkustajilta kasvosuojusten käyttöä tai rajoittaa merkittävästi lähikontakteja tai jos palveluntarjoaja pystyy huolehtimaan 24 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollisten altistuneiden jäljittämiseksi tarvittavien tietojen saatavuudesta terveystieteellisen käytön henkilökohtaisen paikkavaruksen tai muiden keinojen avulla.

Matkustajapaikkamäärien rajoitusta koskeva päätös voidaan tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan.

Liikenne- ja viestintävirasto tekee päätöksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen esityksestä, laitoksen tekemän taudin ilmaantumisen, esiintymisen ja tarttuvuudesta tekemän epidemiologisen arvioinnin perusteella. Päätöksessä on otettava huomioon mitä 58 d §:n 4 momentissa säädetään alueista, joilla lähikontaktien rajoittamista voidaan soveltaa.

Palveluntarjoajan on varmistettava tarvittaessa istuinpaikkamääriä rajoittamalla tai muilla selkeästi havaittavilla ja valvottavilla järjestelyillä, että asiakkaiden matkustaminen järjestetään rajoitettua matkustajamäärää vastaavasti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin 1, 2 ja 5 momentissa tarkoitettujen matkustajamäärien rajoittamisesta eri liikennevälineissä ja rajoitusten teknisestä toteuttamisesta.

58 g § (määräaikainen)

Asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen väliaikainen sulkeminen asiakkailta ja muilta toimintaan osallistuvilta koronavirustaudin leviämisen estämiseksi

Jos on ilmeistä, että poikkeuksellisen epidemian leviämistä ei voida estää 58 d pykälässä säädetyllä tavalla ja se on koronavirustaudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä, kunta voi määrätä tiloissa toimivan elinkeinonharjoittajan sulkemaan tilat asiakkailta osittain tai kokonaan. Päätös voi koskea yhtä tai useampaa tämän lain liitteessä mainittua toimialaa tai toimialan tiettyä osaa. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voidaan kohdistaa sellaisiin koronavirustaudin leviämisen riskin muodostaviin lain liitteessä mainituilla kulttuuri- ja viihdetoiminnan, urheilutoiminnan sekä huvi- ja virkistystoiminnan tai muun vastaavan elinkeinotoiminnan toimialoilla käytettäviin asiakastiloihin, joissa on erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämisen tilojen pintojen välityksellä.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voidaan kohdistaa tämän lain liitteessä tarkoitettulla toimialalla toimivaan elinkeinonharjoittajaan, jos kyseisessä toiminnassa asiakkaat tai osallistujat sijoittuvat tyypillisesti tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmateitse, pisara- tai kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen. Lähikontaktista säädetään 58 d §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voi koskea elinkeinotoiminnassa käytettäviä asiakkaille tarkoitettuja

- 1) sisätiloja, joissa jatkuvaluonteisessa toiminnassa tavanomaisesti oleskelee yli [10] henkilöä samanaikaisesti;
- 2) sisätiloissa järjestettäviä yksittäisiä tapahtumia, joihin on tarkoitus osallistua yli [10] henkilöä samanaikaisesti;
- 3) jatkuvaluonteisessa toiminnassa sellaisia rajattuja ulkotiloja, joissa tavanomaisesti oleskelee yli [50] henkilöä samanaikaisesti; sekä
- 4) rajatuissa ulkotiloissa järjestettäviä yksittäisiä tapahtumia, joihin on tarkoitus osallistua yli [50] henkilöä samanaikaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädetyn määräyksen asettamisesta voidaan päättää, kun:

- 1) sairaanhoitopiirin alueella 14 päivän aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100.000 asukasta kohti ylittää [25]; tai
- 2) sairaanhoitopiirin alueella todetaan [useita] tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka näin ollen aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämislle alueella.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa 7 §:n 2 momentin mukaisesti 5 momentissa tarkoitettujen kriteerien täyttymistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöstä voi tehdä enintään yhden kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, kun tässä pykälässä säädetty edellytykset eivät enää täyty.

Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, voidaan soveltaa myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan mainitut edellytykset täyttävään toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatustoimintaan.

58 h § (määräaikainen)

Suunnitelma toimenpiteistä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi

Jos kunta tai aluehallintovirasto on tehnyt edellä 58 d §:n 1 tai 8 momentissa tarkoitettua päätöstä, asiakkaille tai osallistujille tarkoitetuista tiloista vastaavan tahon on laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten se toteuttaa päätöksessään asetetut velvoitteet ja rajoitukset.

Edellä 58 c §:n 3 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajan ja kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan on yhteistyössä laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten ne toteuttavat mainituissa lainkohdassa tarkoitettuja velvoitteita. Palveluntarjoajan on liitettävä suunnitelma osaksi liikenteen palveluista annetun lain 18, 58, 66 ja 129 §:ssä määriteltyä suunnitelmaa.

Suunnitelma on pyynnöstä esitettävä kunnalle, aluehallintovirastolle ja Liikenne- ja viestintävirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta.

59 a § (määräaikainen)

Valvonta

Aluehallintovirasto ja kunta valvovat toimialueellaan 57 a ja 58 §:ssä, 58 c §:n 1, 2 ja 6 momentissa, 58 d ja 58 g §:ssä sekä 58 h §:n 1 momentissa säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista. Kunta vastaa valvonnasta, kun se on tehnyt 57 a, 58, 58 d tai 58 g–§:n mukaisen päätöksen. Aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen noudattamista.

Liikenne- ja viestintävirasto ja kunta valvovat 58 c §:n 3 momentissa, 58 e ja 58 f §:ssä sekä 58 h §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista.

Kunnan, aluehallintoviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä yhteistyötä valvontatoiminnassa.

Poliisi valvoo 58 §:n nojalla annettujen yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevien päätösten noudattamista.

59 b § (määräaikainen)

Tarkastukset

Aluehallintovirasto, kunta ja Liikenne- ja viestintävirasto voivat tarkastaa 59 a §:n nojalla valvomansa toimijan toiminnan sekä toiminnassa käytettävät tilat.

Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi tarpeellisista asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tarkastuksessa on noudatettava hallintolain (434/2003) 39 §:ää.

Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta tehdä tarkastuksia säädetään liikenteen palveluista annetun lain 196 §:ssä ja tiedonsaantioikeudesta 197 §:ssä. Mitä mainituissa pykälissä säädetään viraston toimivaltuuksista, sovelletaan 2 momentin sääntelyn estämättä viraston suorittaessa tässä laissa säädettyä valvontaa.

Kunnan terveydensuojelulain ja elintarvikelain nojalla toimivaltaiset toimielimet tai viranomaiset voivat mainittujen lakien nojalla tekemänsä tarkastuksen yhteydessä tarkastaa tämän lain mukaisten velvoitteiden ja rajoitusten noudattamisen. Kunnan terveydensuojelulain nojalla toimivaltaisen toimielimen tai viranomaisen voi suorittaa tarkastuksen myös aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä.

59 c § (määräaikainen)

Määräykset ja pakkokeinot

Jos 58 c §:n 1,3 tai 6 momentissa tai 58 e §:ssä säädettyjen velvoitteiden tai rajoitusten noudattamisessa havaitaan puutteita tai epäkohtia, kunta voi antaa määräyksen niiden korjaamisesta.

Aluehallintovirasto, kunta tai Liikenne- ja viestintävirasto, joka on tehnyt 57 a, 58, 58 d, 58 f tai 58 g §:n nojalla päätöksen, voi antaa määräyksen näissä pykälissä säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamisessa havaittujen puutteiden ja epäkohtien korjaamisesta. Aluehallintovirasto tai kunta voi lisäksi määrätä 58 h §:n 1 momentissa ja Liikenne- ja viestintävirasto 58 h §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteen noudattamisessa havaitun puutteen tai epäkohdan korjattavaksi.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos 1 momentissa tarkoitettuja puutteita tai epäkohtia ei ole korjattu asetetussa määräajassa ja jos velvoitteita on rikottu olennaisesti, kunta voi määrätä kyseisen toiminnan välittömästi keskeytettäväksi ja pidettäväksi kyseisen tilan suljettuna asiakkailta tai muilta valvottuun toimintaan osallistuvilta enintään yhden kuukauden ajaksi, jos se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Jos 58 d tai 58 f §:ää koskevia 2 momentissa tarkoitettuja puutteita tai epäkohtia ei ole korjattu asetetussa määräajassa ja jos velvoitteita on rikottu olennaisesti ja se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, päätöksen tehnyt kunta, aluehallintovirasto tai Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa vastaavan määräyksen.

Aluehallintovirasto, kunta ja Liikenne- ja viestintävirasto voivat asettaa 1–3 momentin nojalla annetun velvollisuuden täyttämiseen liittyvän päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Jos kunta saa tarkastuksen yhteydessä tai muuten tietoonsa aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston 58 d, 58 f tai 58 g §:n nojalla asettaman velvoitteen tai rajoituksen merkityksellisestä rikkomisesta, on sen ilmoitettava asiasta aluehallintovirastolle tai Liikenne- ja viestintävirastolle.

Jos 58 §:n nojalla asetettuja yleisötilaisuuksia tai yleisiä kokouksia koskevia päätöksiä ei noudateta, poliisilla on oikeus estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus tai yleinen kokous, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Aluehallintovirastolla, kunnalla ja Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus saada virka-apua poliisilta tarkastuksen, 3 momentissa tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen sekä 58 g §:ssä tarkoitetun tilan sulkemisen toimeenpanemiseksi.

60 §

Karanteeni ja karanteenipaikka

Jos yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen vaara on ilmeinen eikä taudin leviämistä voida muulla tavoin estää, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi. Päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliseen tartuntataudille tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillylle tartuntataudille. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava karanteeniin määrätylle henkilölle, karanteeniin määrätyn lapsen huoltajalle

sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäännösten estämättä tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.

Virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen karanteenista myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.

Karanteenipäätös toteutetaan ensisijaisesti yhteisymmärryksessä henkilön kanssa tämän asunnossa, terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä ja osoittamassa paikassa. Jos karanteenipäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, karanteeni toteutetaan terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä karanteeniin määrätylle asianmukainen karanteenipaikka ja huolehdittava myös karanteeniin määrätyn ruokahuollosta.

63 §

Eristäminen ja eristämispaikka

Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä enintään kahden kuukauden ajaksi, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava sairastuneelle tai sairastuneeksi perustellusti epäillylle henkilölle, sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn lapsen huoltajalle sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäännösten estämättä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.

Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.

Eristäminen toteutetaan ensisijaisesti yhteisymmärryksessä henkilön kanssa terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa, henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä ja osoittamassa paikassa, jossa sairastuneen tarvitseman hoidon toteutus voidaan varmistaa. Jos eristämispäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, eristäminen toteutetaan terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä eristykseen määrätylle asianmukainen eristämispaikka ja huolehdittava myös eristykseen määrätyn ruokahuollosta.

67 §

Karanteeni ja eristäminen ulkopuolelta lukittavassa tilassa

Kun henkilö määrätään tämän lain 60 tai 63 §:n mukaisesti karanteeniin tai eristykseen, kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää karanteeni- tai eristystilan oven pitämisestä ulkopuolelta lukittuna terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa silloin, kun se on välttämätöntä ilmaitse tai pisarajakosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin edellytykset täyttävän tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi eikä tartunnan leviämistä muilla tavoin voida estää.

Hoidon ja huolenpidon toteuttamiseen osallistuvan henkilön on valvottava karanteeniin tai eristykseen määrättyä henkilöä ja seurattava tämän terveydentilaa niin, että hänellä on mahdollisuus saada välittömästi yhteys karanteeniin tai eristykseen määrättyyn henkilöön. Myös karanteeniin tai eristykseen määrättyllä henkilöllä on oltava mahdollisuus saada välittömästi yhteys henkilökuntaan.

68 §

Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana

Karanteeni ja eristäminen on toteutettava terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa siten, että henkilöllä on oikeus pitää yhteyttä karanteeni- tai eristämipaikan ulkopuolelle tavalla, joka ei aiheuta tartuntavaaraa muille.

Kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava, että käytettävissä on riittävä määrä karanteeniin ja eristämiseen sopivia tiloja ja tarvittavia suojavälineitä.

69 §

Tapaamisen rajoittaminen karanteenin ja eristämisen aikana

Potilaan ja asiakkaan oikeutta tavata muita kuin häntä hoitavia tai hänen huolenpidostaan vastaavia henkilöitä voidaan rajoittaa karanteenin ja eristämisen aikana terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi eikä tartunnan leviämistä muilla tavoin voida estää.

79 §

Valtion osallistuminen erityisiin kustannuksiin

Valtio voi osallistua terveydenhuollon häiriötilanteessa kustannuksiin, joiden korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista ja jotka ovat aiheutuneet henkilön määräämisestä karanteeniin, eristykseen tai pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin vuoksi, jos henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu muutoin perittyä.

79 a § (määräaikainen)

9 a §:n mukaisista päätöksistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Jos kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä terveydenhuollon toimintayksikössä on hoidettavana 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen johdosta sellainen potilas, joka ei ole toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukas, sovelletaan kustannuksiin terveydenhuoltolain 58 §:ää. Mainitussa pykälässä säädettyjä periaatteita sovelletaan myös, jos kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaalihuollon toimintayksikössä saa sosiaalihuollon palvelua 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen johdosta sellainen asiakas, joka ei ole toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukas.

Järjestämisvastuussa olevan tahon on korvattava yksityiselle palveluntuottajalle 9 a §:n mukaisesta päätöksestä suoraan aiheutuneet ylimääräiset kustannukset ja muut taloudelliset menetykset.

88 a §

Poliisin tiedonsaantioikeus

Poliisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tieto karanteeni- tai eristämispäätöksen tehneeltä kunnan tai sairaanhoitopiirin virkasuhteiselta tartuntataudeista vastaavalta lääkäriltä karanteeni- tai eristämispäätöksestä, jos se on välttämätöntä rikoslain (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä säädetyn terveydensuojelurikkomuksen tutkimiseksi.

89 §

Virka-apu

Jos Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, aluehallintovirasto, tartuntatautien torjunnasta vastaava kunnan toimielin, kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää, poliisin, pelastusviranomaisen, puolustusvoimien tai Tullin on annettava tämän pyynnöstä virka-apua. Tulli voi suorittaa virka-apupyynnön perusteella tullilain (304/2016) 18 §:n mukaisen henkilöntarkastuksen, vaikka tarkastusta ei tehdä sen selvittämiseksi, onko henkilöllä mukanaan Tullin valvottavaa tavaraa.

Rajavartiolaitos voi pyynnöstä antaa virka-apua, jos se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Rajavartiolaitos voi suorittaa virka-apupyynnön perusteella rajavartiolain (578/2005) 28 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun henkilöntarkastuksen, vaikka tarkastusta ei tehdä rajavalvonnan suorittamiseksi. Henkilöntarkastuksesta päättää virka-apuosaston esimiehenä toimiva rajavartiomies tai vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Virka-aputehtävää suorittava rajavartiomies voi kuitenkin päättää henkilöntarkastuksesta, joka kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen.

91 §

Päätösten täytäntöönpano

Edellä 9 a, 16, 57, 57 a, 58, 58 b, 58 d, 58 f, 58 g, 67 ja 69–71 §:ssä tarkoitetut päätökset voidaan panna täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.

92 §

Käsittelyn kiireellisyys

Tässä laissa tarkoitetut ansiotyöstä, oppilaitoksesta tai varhaiskasvatuksesta poissaoloa, henkilön tahdosta riippumatta toteutettavaa hoitoa ja lääkitystä, tapaamisen rajoittamista, eristämistä, karanteenia sekä eristämistä tai karanteenia ulkopuolelta lukittavassa tilassa koskevat muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2020. Lain 9 a, 57 a, 58 c, 58 d, 58 e, 58 f, 58 g, 58 h, 59 a, 59 b, 59 c ja 79 a § sekä 90 §:n 1 momentti ovat voimassa 30 päivään kesäkuuta 2021.

LIITE / LIITTEET

Liite 1

Toimialat 58 g §

Tämän lain 58 g §:n 1 momentissa säädetty määräys väliaikaisesti kieltää asiakas- tai osallistujatilojen käyttö osittain tai kokonaan voidaan kohdistaa seuraaviin koronavirustaudin leviämisen riskin muodostaviin kulttuuri- ja viihdetoiminnassa, urheilutoiminnassa sekä hui- ja virkistyspalveluissa tai muussa vastaavassa elinkeinotoiminnassa käytettäviin asiakastiloihin, joissa on erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämisen tilojen pintojen välityksellä.

Määräys voidaan kohdistaa seuraaviin toimialoihin ja tiloihin, jos niissä asiakkaat tai osallistujat tyypillisesti sijoittuvat tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmateitse, pisara- ja kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämiseksi (*lähikontakti*):

Liikuntaan tai urheiluun sekä niiden seuraamiseen käytettävät tilat

Uimahallit, maauimalat kylpylät ja saunat

Huvi- ja teemapuistot sekä nähtävyydet

Festivaalit ja markkinat

Konserttitalit ja muut elävän musiikin esittämiseen käytettävät tilat

Teatterit ja muut esittävien taiteiden esittämiseen käytettävät tilat

Elokuvateatterit ja muut elokuvien ja muiden vastaavien audiovisuaalisten teosten esittämiseen käytettävät tilat

Kongressi- ja messukeskukset sekä kongressien, messujen ja muiden vastaavien tapahtumien järjestämiseen käytettävät tilat

Ostoskeskukset

Rahapeli- ja vedonlyöntipalveluihin käytettävät tilat

Museot ja galleriat

Kirjastot

Laki poliisilain 2 luvun 9 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään väliaikaisesti poliisilain (872/2011) 2 luvun 9 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 luku

9 §

Väkijoukon hajottaminen

Yleisötilaisuuksien, yleisten kokousten sekä muiden vastaavien tilaisuuksien ja kokoontumisten esittämisestä, keskeyttämisestä tai päättämisestä tartuntataudin leviämisen rajoittamiseksi säädetään tartuntatautilain 59 c §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2020 ja on voimassa 30 päivään kesäkuuta 2021.

Rinnakkaiste ksti / Rinnakkaiste kstit

Laki tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

muutetaan tartuntatautilain (1227/2016) 3 §:n 1 momentin 5 kohta, 24 §:n 2–4 momentti, 57 §:n 1 ja 2 momentti, 60, 63, 67 ja 68 §, 69 §:n 1 momentti, 79 §:n 2 momentti, 89 §, 91 §:n 1 momentti ja 92 §, sellaisena kuin niistä on 60 § osaksi laissa 555/2020, sekä väliaikaisesti 91 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 400/2020

sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 9 a ja 57 a §, 58 c–58 h §, 59 a–59 c § ja 79 a §

seuraavasti:

<p>3 § Määritelmät</p> <p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>-----</p> <p>5) <i>eristämisellä</i> sairastuneen tai perustellusti sairastuneeksi epäillyn henkilön hoitamista <i>terveydenhuollon toimintayksikössä</i> muista siten erillään, että tartunnan leviäminen estyy;</p> <p>-----</p>	<p>3 § Määritelmät</p> <p>Tässä laissa tarkoitetaan:</p> <p>-----</p> <p>5) <i>eristämisellä</i> sairastuneen tai perustellusti sairastuneeksi epäillyn henkilön hoitamista <i>tai terveydentilan seuranta</i> muista <i>erillään</i> siten, että tartunnan leviäminen estyy;</p> <p>-----</p>
<p>(uusi)</p>	<p>9 a § (määräaikainen)</p> <p>Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muuttaminen</p> <p><i>Jos poikkeuksellisen epidemian aikana on ilmeistä, että yleisvaarallisen tartuntataudin leviäminen heikentää tai perustellusti saattaa</i></p>

heikentää sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakykyä palveluiden saatavuutta olennaisesti vaarantavalla tavalla, aluehallintovirasto voi toimialueellaan päätöksellään velvoittaa kunnan, kuntayhtymän tai muun sosiaali- ja terveyspalveluja lakiin perustuvan velvollisuuden nojalla järjestävän tai tuottavan taikka niitä järjestämisvastuussa olevalle sopimuksen perusteella tuottavan tahon

1) antamaan päätöksessä määritellyille asiakas- tai potilasryhmille sosiaali- ja terveyspalveluja riippumatta siitä, mitä laissa säädetään kyseisen tahon järjestämisvastuusta, miten järjestämisvastuussa oleva on palveluiden tuottamisen järjestänyt taikka mitä järjestämisestä tai tuottamisesta on sovittu;

2) asettamaan antamansa sosiaali- tai terveyspalvelut päätöksen mukaiseen tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen ottaen huomioon, mitä palveluiden antamisesta muualla lainsäädännössä säädetään;

3) muuttamaan terveydenhuollon toimintayksikön toimintaa velvoittamalla lisäämään hoitopaikkoja tai hoitamaan muita potilaita kuin yksikössä tavanomaisesti hoidetaan;

4) antamaan sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitoshoidon toimintayksikössä sosiaali- tai terveyspalvelua sellaisille päätöksessä määritellyille asiakasryhmille, joiden kotihoito, kotisairaahoito tai kotisairaalahoito taikka muut sosiaalihuollon palvelut muutoin toteutetaan muualla kuin sosiaalihuollon toimintayksikössä;

5) velvoittamaan sosiaalihuollon asumispalvelu- tai laitoshoidon toimintayksikön osallistumaan päätöksen mukaisesti potilaiden terveydenhuollon toteuttamiseen; tai

6) velvoittamaan terveydenhuollon toimintayksikön osallistumaan päätöksen mukaisesti potilaiden sosiaalihuollon toteuttamiseen.

Edellytyksenä päätöksen tekemiselle on, että se on välttämätöntä ihmisten oikeuden elämään

	<p><i>turvaamiseksi, terveyden suojelemiseksi taikka välttämättömän huolenpidon tai riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.</i></p> <p><i>Päätös ei saa vaarantaa asiakkaiden ja potilaiden oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eikä asiakas- ja potilasturvallisuutta taikka kohtuuttomasti heikentää sen toimintayksikön toimintaa, jota päätös koskee. Jos päätös kohdistuu yksittäiseen toimintayksikköön ja päätöksellä voidaan ennakoitavana olevan merkittävä vaikutus yksikön toimintaan, on aluehallintoviraston päätöstä tehdessään erityisesti otettava huomioon yksikön mahdollisuus muuttaa toimintaansa, toimintayksikössä jo olevien asiakkaiden ja potilaiden sosiaalihuollon palveluiden ja hoidon toteutuminen sekä yksikössä muutoin annettavat sosiaali- tai terveyspalvelut.</i></p> <p><i>Jos päätös tehdään koko Suomea koskien tai muuten on erityinen tarve ohjata palvelujärjestelmää keskitetysti, päätöksen tekee sosiaali- ja terveysministeriö.</i></p> <p><i>Päätös voidaan tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan.</i></p>
<p>24 § Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi</p> <p>-----</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta oikeus saada kunnan ja valtion terveydenhuolto-, terveydensuojelu-, eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontaviranomaisilta sekä 18 §:ssä tarkoitetuilta laboratorioilta ja yksityisiltä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä sekä itsenäisiltä terveydenhuollon ammattiharjoittajilta 23 §:ssä tarkoitettuun epidemian havaitsemiseen, syyn selvittämiseen ja tartunnan jäljittämiseen tarvittavat tiedot sekä mainitussa tarkoituksessa käsitellä tartuntatautiin sairastuneiden ja muiden</p>	<p>24 § Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi</p> <p>-----</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella <i>sekä</i> sairaanhoitopiirin kuntayhtymän <i>ja kunnan</i> tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta oikeus saada kunnan ja valtion terveydenhuolto-, terveydensuojelu-, eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontaviranomaisilta sekä 18 §:ssä tarkoitetuilta laboratorioilta ja yksityisiltä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä sekä itsenäisiltä terveydenhuollon ammattiharjoittajilta 23 §:ssä tarkoitettuun epidemian havaitsemiseen, syyn selvittämiseen ja tartunnan jäljittämiseen <i>välttämättömät</i> tiedot sekä mainitussa</p>

<p>henkilöiden niille antamia tietoja. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on oikeus saada matkanjärjestäjältä, majoituksen tarjoajalta ja ilma-aluksen tai muun aluksen omistajalta, haltijalta tai käyttäjältä matkustajana olleen henkilön henkilötunnus, nimi, syntymäaika, sukupuoli ja yhteystiedot salassapitosäännösten estämättä, jos se on epidemian leviämisen estämiseksi tai matkustajan oman terveyden suojelemiseksi välttämätöntä. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tartuntatautiin torjunnasta vastaaville viranomaisille, kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisille sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen sellaiset epidemian selvitystä tehdessään saamansa tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainituille viranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.</p>	<p>tarkoituksessa käsitellä tartuntatautiin sairastuneiden ja muiden henkilöiden niille antamia tietoja. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella <i>sekä</i> sairaanhoitopiirin kuntayhtymän <i>ja kunnan</i> tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on oikeus saada <i>liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetun kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajalta</i>, matkanjärjestäjältä, majoituksen tarjoajalta ja ilma-aluksen tai muun aluksen omistajalta, haltijalta tai käyttäjältä matkustajana olleen henkilön henkilötunnus, nimi, syntymäaika, sukupuoli ja yhteystiedot salassapitosäännösten estämättä, jos se on epidemian leviämisen estämiseksi tai matkustajan oman terveyden suojelemiseksi välttämätöntä. Tiedot on annettava viivytyksettä ja korvauksetta.</p> <p>Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella <i>sekä</i> sairaanhoitopiirin kuntayhtymän <i>ja kunnan</i> tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa tartuntatautiin torjunnasta vastaaville viranomaisille, kunnan terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisille sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen sellaiset epidemian selvitystä tehdessään saamansa tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainituille viranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.</p>
<p>57 § Työstä, päivähoidosta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen</p> <p>Jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä, virkasuhteen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen tautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön työstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta poissaolosta yhtäjaksoisesti yhteensä enintään kahden kuukauden ajaksi. Päätös työstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta poissaolon lopettamisesta on tehtävä heti, kun asianomainen ei ole enää tartuntavaarallinen.</p>	<p>57 § Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen</p> <p>Jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä, virkasuhteen kunnan <i>tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän</i> tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen tautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolosta yhtäjaksoisesti yhteensä enintään kahden kuukauden ajaksi. Päätös työstä, <i>varhaiskasvatuksesta</i> tai oppilaitoksesta poissaolon lopettamisesta on tehtävä heti, kun asianomainen ei ole enää tartuntavaarallinen. <i>Päätöksen tehneen</i></p>

<p>Virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää 1 momentissa säädettyä aikaa jatkettavaksi enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos edellytykset ovat edelleen olemassa.</p> <p>-----</p>	<p><i>lääkäriin on annettava sairastuneelle tai sairastuneeksi perustellusti epäillylle henkilölle, sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäilyn lapsen huoltajalle sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäännösten estämättä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.</i></p> <p>Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää 1 momentissa säädettyä aikaa jatkettavaksi enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos edellytykset ovat edelleen olemassa.</p> <p>-----</p>
<p>(Uusi)</p>	<p>57 a § (määräaikainen) Toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuksessa</p> <p><i>Koronavirustaudin leviämisen estämiseksi kunta voi päättää, että koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava tiloissaan:</i></p> <p><i>1) varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa lasten ja opiskelijoiden riittävän etäisyyden ylläpitämisestä;</i> <i>2) lasten ja opiskelijoiden tartuntojen leviämistä estävistä hygieniakäytänteistä; ja</i> <i>3) tilojen ja pintojen puhdistamisesta säännöllisesti.</i></p> <p><i>Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.</i></p>
<p>(Uusi)</p>	<p>58 c § (määräaikainen) Toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen estämiseksi elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa</p> <p><i>Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi muussa kuin 58 a §:ssä tarkoitetussa elinkeinotoiminnassa käytettävistä asiakkaille tarkoitetuista tiloista vastaavan elinkeinonharjoittajan on huolehdittava, että:</i></p>

- 1)asiakkailta on mahdollisuus käsien puhdistamiseen;
- 2)asiakkaille annetaan riittävän etäisyyden ylläpitämistä, käsien puhdistamista ja muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä koskevat toimintaohjeet; ja
- 3)sen lisäksi, mitä muualla kyseisestä elinkeinotoiminnasta säädetään, tilat ja pinnat puhdistetaan säännöllisesti.

Asiakkaiden oleskelu tulee järjestää sillä tavoin väljästi kuin se kyseisen elinkeinotoiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista ja mahdolliset asiakaspaikat sijoittaa vastaavasti riittävän etäälle toisistaan.

Asemista, terminaaleista ja muista vastaavista tiloista vastaavan elinkeinonharjoittajan on yhdessä liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan kanssa huolehdittava riittävästä järjestelystä, joilla ohjataan matkustajia liikennevälineeseen siirtymisessä ja sieltä poistumisessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käsien puhdistamismahdollisuuden järjestämisestä, asiakkaille annettavien toimintaohjeiden antamisesta, tilojen ja pintojen puhdistamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä elinkeinonharjoittajan ja 58 e §:ssä tarkoitettujen liikenteen palveluntarjoajien 1-2 momentissa säädettyjen vaatimusten soveltamisesta liikenteen asemien, terminaalien ja muiden näitä vastaavien sisätilojen osalta sekä 3 momentissa säädetystä matkustajien ohjaamisen toteuttamisesta.

Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, sovelletaan myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toi-

	<p><i>mintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatustoimintaan.</i></p>
(Uusi)	<p>58 d § (määräaikainen)</p> <p><i>Asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen käytön väliaikainen rajoittaminen koronavirustaudin leviämisen estämiseksi</i></p> <p><i>Jos on ilmeistä, että poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi 58 c §:n mukaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä ja se on koronavirustaudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä, kunta voi päättää, että asiakas- ja odotustilojen käytön edellytyksenä on, että tiloissa toimivan elinkeinonharjoittajan on järjestettävä tilassa tai sen osassa oleskelu asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin tai muilla tavoin siten, että asiakkaiden ja seurueiden on [tosiasiallisesti] mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.</i></p> <p><i>Lähikontaktilla tarkoitetaan ihmisten sijoittumista tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmateitse, pisara- tai kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämiselle. Lähikontaktilla tarkoitetaan</i></p> <p><i>1)oleskelua kasvotusten tai samassa tilassa alle kahden metrin etäisyydellä yli 15 minuuttia; tai</i> <i>2)fyysistä kontaktia.</i></p> <p><i>Pykälän 1 momentissa säädettyä velvoitetta voidaan soveltaa muussa kuin 58 a §:ssä tarkoitettussa elinkeinotoiminnassa käytettäviin asiakkaille tarkoitettuihin</i></p>

- 1)sisätiloihin, joissa jatkuvaluonteisessa toiminnassa tavanomaisesti oleskelee yli [10] henkilöä saman-aikaisesti;
- 2)sisätiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [10] henkilöä samanaikaisesti;
- 3)jatkuvaluonteisessa toiminnassa sellaisiin rajattuihin ulkotiloihin, joissa tavanomaisesti oleskelee yli [50] henkilöä samanaikaisesti; sekä
- 4)rajatuissa ulkotiloissa järjestettäviin yksittäisiin tapahtumiin, joihin on tarkoitus osallistua yli [50] henkilöä samanaikaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettyä velvoitetta voidaan soveltaa, kun:

- 1) sairaanhoitopiirin alueella 14 päivän aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100.000 asukasta kohti ylittää [10]; tai
- 2) kunnan tai [sairaanhoitopiirin] alueella todetaan tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka näin ollen aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseksi alueella.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos seuraa 7 §:n 2 momentin mukaisesti 4 momentissa tarkoitettujen kriteerien täyttymistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun päätöksen voi tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, kun tässä pykälässä säädetty edellytykset eivät enää täyty.

Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, voidaan soveltaa myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan mainitut edellytykset täyttävään toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatustoimintaan.

(Uusi)	<p>58 e § (määräaikainen) Henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet</p> <p><i>Poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitetun kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan, jolla on toimipaikka Suomessa tai joka on muuten Suomen oikeudenkäytön piirissä tai jonka liikennöimän palvelun lähtö- että saapumispaikka on Suomessa tai palvelu kulkee Suomen kautta (jäljempänä palvelun-tarjoaja), on huolehdittava:</i></p> <p><i>1) liikennevälineen matkustajien käyttöön tarkoitettujen tilojen ja pintojen puhdistamisesta säännöllisesti riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä muista vastaavista käytänteistä; sekä</i></p> <p><i>2) matkustajille tarjottavasta mahdollisuudesta riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi liikennevälineessä sekä matkustajille annettavista toimintaohjeista tartuntataudin leviämisen estämiseksi, kuten kasvosuojusten käyttämisestä, riittävän väljyyden saavuttamisesta ja muista vastaavista käytänteistä.</i></p> <p><i>Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen palveluntarjoajan velvoitteiden tarkemmasta sisällöstä, teknisestä toteuttamisesta ja tiedottamisen tavoista.</i></p>
(Uusi)	<p>58 f § (määräaikainen)</p> <p>Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen ja muut keinot koronavirustaudin leviämisen estämiseksi</p> <p><i>Liikenne- ja viestintävirasto voi päättää, että edellä 58 e §:n 1 momentissa tarkoitetun palveluntarjoajan on rajoitettava matkustajamääränsä, jos se on välttämätöntä poikkeuksellisen epidemian leviämisen estämiseksi. Viraston päätöksellä voidaan rajoittaa liikennevälineen</i></p>

matkustajamäärää enintään puoleen siitä suurimmasta matkustajamäärästä, joka on sallittua ottaa liikennevälineeseen.

Liikenne- ja viestintävirasto voi erityisestä syystä päättää, että 1 momentissa tarkoitettua matkustajamäärää rajoitetaan vähemmän kuin puolet, jos:

1) liikennöinti tapahtuu pääosin alueella, jolla tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi ja jos sekä matkan lähtö- että saapumispaikka sekä pysähdyspaikat, joilta matkustajia voidaan ottaa kyytiin, sijaitsevat alueella, jossa tartuntojen esiintyvyys on arvioitu matalaksi tai

2) palveluntarjoaja edellyttää matkustajilta kasvosuojusten käyttöä tai rajoittaa merkittävästi lähikontakteja tai jos palveluntarjoaja pystyy huolehtimaan 24 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollisten altistuneiden jäljittämiseksi tarvittavien tietojen saatavuudesta terveysviranomaisen käyttöön henkilökohtaisen paikkavarauksen tai muiden keinojen avulla.

Matkustajapaikkamäärien rajoitusta koskeva päätös voidaan tehdä enintään kolmen kuukauden ajaksi kerrallaan.

Liikenne- ja viestintävirasto tekee päätöksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen esityksestä, laitoksen tekemän taudin ilmaantumista, esiintymisestä ja tarttuvuudesta tekemän epidemiologisen arvion perusteella. Päätöksessä on otettava huomioon mitä 58 d §:n 4 momentissa säädetään alueista, joilla lähikontaktien rajoittamista voidaan soveltaa.

Palveluntarjoajan on varmistettava tarvittaessa istuinpaikkamääriä rajoittamalla tai muilla selkeästi havaittavilla ja valvottavilla järjestelyillä, että asiakkaiden matkustaminen järjestetään rajoitettua matkustajamäärää vastaavasti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin 1, 2 ja 5 momentissa tarkoitettujen matkustajamäärien rajoittamisesta eri liikennevälineissä ja rajoitusten tekniestä toteuttamisesta.

(Uusi)

58 g § (määräaikainen)

Asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen väliaikainen sulkeminen asiakkailta ja muilta toimintaan osallistuvilta koronavirustaudin leviämisen estämiseksi

Jos on ilmeistä, että poikkeuksellisen epidemian leviämistä ei voida estää 58 d pykälässä säädettyllä tavalla ja se on koronavirustaudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä, kunta voi määrätä tiloissa toimivan elinkeinonharjoittajan sulkemaan tilat asiakkailta osittain tai kokonaan. Päätös voi koskea yhtä tai useampaa tämän lain liitteessä mainittua toimialaa tai toimialan tiettyä osaa. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen silloin, kun se on tarpeen usean kunnan alueella.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voidaan kohdistaa sellaisiin koronavirustaudin leviämisen riskin muodostaviin lain liitteessä mainituilla kulttuuri- ja viihdetoiminnan, urheilutoiminnan sekä huvi- ja virkistystoiminnan tai muun vastaavan elinkeinotoiminnan toimialoilla käytettäviin asiakastiloihin, joissa on erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämisen pintojen välityksellä.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voidaan kohdistaa tämän lain liitteessä tarkoitettulla toimialalla toimivaan elinkeinonharjoittajaan, jos kyseisessä toiminnassa asiakkaat tai osallistujat sijoittuvat tyypillisesti tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmateitse, pisaratai kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen. Lähikontaktista säädetään 58 d §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentissa säädetty määräys voi koskea elinkeinotoiminnassa käytettäviä asiakkaille tarkoitettuja

	<p><i>1)sisätiloja, joissa jatkuvaluonteisessa toiminnassa tavanomaisesti oleskelee yli [10] henkilöä samanaikaisesti;</i></p> <p><i>2)sisätiloissa järjestettäviä yksittäisiä tapahtumia, joihin on tarkoitus osallistua yli [10] henkilöä samanaikaisesti;</i></p> <p><i>3)jatkuvaluonteisessa toiminnassa sellaisia rajattuja ulkotiloja, joissa tavanomaisesti oleskelee yli [50] henkilöä samanaikaisesti; sekä</i></p> <p><i>4)rajatuissa ulkotiloissa järjestettäviä yksittäisiä tapahtumia, joihin on tarkoitus osallistua yli [50] henkilöä samanaikaisesti.</i></p> <p><i>Pykälän 1 momentissa säädetyn määräyksen asettamisesta voidaan päättää, kun:</i></p> <p><i>1) sairaanhoitopiirin alueella 14 päivän aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100.000 asu-kasta kohti ylittää [25]; tai</i></p> <p><i>2) sairaanhoitopiirin alueella todetaan [useita] tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka näin ollen aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseksi alueella.</i></p> <p><i>Terveysten ja hyvinvoinnin laitos seuraa 7 §:n 2 momentin mukaisesti 5 momentissa tarkoitettujen kriteerien täyttymistä.</i></p> <p><i>Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöstä voidaan tehdä enintään yhden kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, kun tässä pykälässä säädetty edellytykset eivät enää täyty.</i></p> <p><i>Mitä tässä pykälässä säädetään elinkeinotoiminnasta, voidaan soveltaa myös muussa kuin elinkeinotoiminnassa käytettäviin kyseiseen toimintaan osallistuville tarkoitettuihin tiloihin ja niissä tapahtuvaan mainitut edellytykset täyttävään toimintaan, ei kuitenkaan yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan, uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen eikä julkisen vallan käyttöön. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei myöskään sovelleta oppilaitosten toimintaan eikä varhaiskasvatus-toimintaan.</i></p>
(Uusi)	58 h § (määräaikainen)

	<p><i>Suunnitelma toimenpiteistä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi</i></p> <p><i>Jos kunta tai aluehallintovirasto on tehnyt edellä 58 d §:n 1 tai 8 momentissa tarkoitetun päätöksen, asiakkaille tai osallistujille tarkoitettuista tiloista vastaavan tahon on laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten se toteuttaa päätöksessä asetetut velvoitteet ja rajoitukset.</i></p> <p><i>Edellä 58 c §:n 3 momentissa tarkoitetun elinkeinonharjoittajan ja kuljetus- tai liikennepalvelun palveluntarjoajan on yhteistyössä laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten ne toteuttavat mainitussa lainkohdassa tarkoitetut velvoitteet. Palveluntarjoajan on liitettävä suunnitelma osaksi liikenteen palveluista annetun lain 18, 58, 66 ja 129 §:ssä mukaista suunnitelmaa.</i></p> <p><i>Suunnitelma on pyynnöstä esitettävä kunnalle, aluehallintovirastolle ja Liikenne- ja viestintävirastolle.</i></p> <p><i>Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta.</i></p>
(Uusi)	<p><i>59 a § (määräaikainen)</i></p> <p><i>Valvonta</i></p> <p><i>Aluehallintovirasto ja kunta valvovat toimialueellaan 57 a ja 58 §:ssä, 58 c §:n 1, 2 ja 6 momentissa, 58 d ja 58 g §:ssä sekä 58 h §:n 1 momentissa säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista. Kunta vastaa valvonasta, kun se on tehnyt 57 a, 58, 58 d tai 58 g §:n mukaisen päätöksen. Aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen noudattamista.</i></p> <p><i>Liikenne- ja viestintävirasto ja kunta valvovat 58 c §:n 3 momentissa, 58 e ja 58 f §:ssä sekä 58 h §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamista.</i></p>

	<p><i>Kunnan, aluehallintoviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä yhteistyötä valvontatoiminnassa.</i></p> <p><i>Poliisi valvoo 58 §:n nojalla annettujen yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevien päätösten noudattamista.</i></p>
(Uusi)	<p>59 b § (määräaikainen)</p> <p>Tarkastukset</p> <p><i>Aluehallintovirasto, kunta ja Liikenne- ja viestintävirasto voivat tarkastaa 59 a §:n nojalla valvomansa toimijan toiminnan sekä toiminnassa käytettävät tilat.</i></p> <p><i>Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi tarpeellisista asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Tarkastuksessa on noudatettava hallintolain (434/2003) 39 §:ää.</i></p> <p><i>Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta tehdä tarkastuksia säädetään liikenteen palveluista annetun lain 196 §:ssä ja tiedonsaantioikeudesta 197 §:ssä. Mitä mainituissa pykälissä säädetään viraston toimivaltuuksista, sovelletaan 2 momentin sääntelyn estämättä viraston suorittaessa tässä laissa säädettyä valvontaa.</i></p> <p><i>Kunnan terveydensuojelulain ja elintarvikelain nojalla toimivaltaiset toimielimet tai viranomaiset voivat mainittujen lakien nojalla tekemänsä tarkastuksen yhteydessä tarkastaa tämän lain mukaisten velvoitteiden ja rajoitusten noudattamisen. Kunnan terveydensuojelulain nojalla toimivaltainen toimielin tai viranomainen voi suorittaa tarkastuksen myös aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä.</i></p>

(Uusi)	<p>59 c § (määräaikainen)</p> <p>Määräykset ja pakkokeinot</p> <p><i>Jos 58 c §:n 1,3 tai 6 momentissa tai 58 e §:ssä säädettyjen velvoitteiden tai rajoitusten noudattamisessa havaitaan puutteita tai epäkohtia, kunta voi antaa määräyksen niiden korjaamisesta.</i></p> <p><i>Aluehallintovirasto, kunta tai Liikenne- ja viestintävirasto, joka on tehnyt 57 a, 58, 58 d, 58 f tai 58 g §:n nojalla päätöksen, voi antaa määräyksen näissä pykälissä säädettyjen velvoitteiden ja rajoitusten noudattamisessa havaittujen puutteiden ja epäkohtien korjaamisesta. Aluehallintovirasto tai kunta voi lisäksi määrätä 58 h §:n 1 momentissa ja Liikenne- ja viestintävirasto 58 h §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteen noudattamisessa havaitun puutteen tai epäkohdan korjattavaksi.</i></p> <p><i>Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos 1 momentissa tarkoitettuja puutteita tai epäkohtia ei ole korjattu asetetussa määräajassa ja jos velvoitteita on rikottu olennaisesti, kunta voi määrätä kyseisen toiminnan välittömästi keskeytettäväksi ja pidettäväksi kyseisen tilan suljettuna asiakkailta tai muilta valvottuun toimintaan osallistuvilta enintään yhden kuukauden ajaksi, jos se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Jos 58 d tai 58 f §:ää koskevia 2 momentissa tarkoitettuja puutteita tai epäkohtia ei ole korjattua asetetussa määräajassa ja jos velvoitteita on rikottu olennaisesti ja se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, päätöksen tehnyt kunta, aluehallintovirasto tai Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa vastavan määräyksen.</i></p> <p><i>Aluehallintovirasto, kunta ja Liikenne- ja viestintävirasto voivat asettaa 1–3 momentin nojalla annetun velvollisuuden täyttämiseen liittyvän päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.</i></p>
--------	--

	<p><i>Jos kunta saa tarkastuksen yhteydessä tai muuten tietoonsa aluehallintoviraston tai Liikenne- ja viestintäviraston 58 d, 58 f tai 58 g §:n nojalla asettaman velvoitteen tai rajoituksen merkityksellisestä rikkomisesta, on sen ilmoitettava asiasta aluehallintovirastolle tai Liikenne- ja viestintävirastolle.</i></p> <p><i>Jos 58 §:n nojalla asetettuja yleisötilaisuuksia tai yleisiä kokouksia koskevia päätöksiä ei noudateta, poliisilla on oikeus estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus tai yleinen kokous, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä.</i></p> <p><i>Aluehallintovirastolla, kunnalla ja Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus saada virka-apua poliisilta tarkastuksen, 3 momentissa tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen sekä 58 g §:ssä tarkoitetun tilan sulkemisen toimeenpanemiseksi.</i></p>
<p>60 § Karanteeni</p> <p>Jos yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen vaara on ilmeinen eikä taudin leviämistä voida muulla tavoin estää, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi. Päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliselle tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillylle tartuntataudille.</p> <p>Virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen karanteenista myös</p>	<p>60 § Karanteeni ja karanteenipaikka</p> <p>Jos yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen vaara on ilmeinen eikä taudin leviämistä voida muulla tavoin estää, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi. Päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliselle tartuntataudille tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillylle tartuntataudille. <i>Päätöksen tehneen lääkärin on annettava karanteeniin määrätyle henkilölle, karanteeniin määrätyn lapsen huoltajalle sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäynnösten estämättä tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.</i></p> <p>Virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen karanteenista myös</p>

<p>1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.</p>	<p>1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.</p> <p><i>Karanteenipäätös toteutetaan ensisijaisesti yhteisymmärryksessä henkilön kanssa tämän asunnossa, terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä ja osoittamassa paikassa. Jos karanteenipäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, karanteeni toteutetaan terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä karanteeniin määrätylle asianmukainen karanteenipaikka ja huolehdittava myös karanteeniin määrätyn ruokahuollosta.</i></p>
<p>63 § Eristäminen</p> <p>Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä terveydenhuollon toimintayksikköön enintään kahden kuukauden ajaksi, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava eristettävälle henkilölle ja häntä hoitaville työntekijöille tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.</p> <p>Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.</p>	<p>63 § Eristäminen ja eristämiskaipa</p> <p>Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä enintään kahden kuukauden ajaksi, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava <i>sairastuneelle tai sairastuneeksi perustellusti epäillylle henkilölle, sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn lapsen huoltajalle sekä henkilöä hoitavalle työntekijälle ja muulle henkilön huolenpidosta välittömästi vastaavalle henkilölle salassapitosäännösten estämättä</i> tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.</p> <p>Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.</p>

	<p><i>Eristäminen toteutetaan ensisijaisesti yhteisymärryksessä henkilön kanssa terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa, henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä ja osoittamassa paikassa, jossa sairastuneen tarvitseman hoidon toteutus voidaan varmistaa. Jos eristämispäätös tehdään henkilön tahdosta riippumatta, eristäminen toteutetaan terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä eristykseen määrätulle asianmukainen eristämipaikka ja huolehdittava myös eristykseen määrätyn ruokahuollosta.</i></p>
<p>67 § Karanteeni ja eristäminen ulkopuolelta lukittavassa tilassa</p> <p>Karanteeni- tai eristyshuoneen ovea voidaan pitää ulkopuolelta lukittuna silloin, kun se on välttämätöntä ilmateitse tai pisara- ja kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin edellytykset täyttävän tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.</p> <p>Hoidon toteuttamiseen osallistuvan henkilön on valvottava potilasta niin, että hänellä on mahdollisuus saada välittömästi yhteys potilaaseen. Myös potilaalla on oltava mahdollisuus saada välittömästi yhteys henkilökuntaan.</p>	<p>67 § Karanteeni ja eristäminen ulkopuolelta lukittavassa tilassa</p> <p><i>Kun henkilö määrätään tämän lain 60 tai 63 §:n mukaisesti karanteeniin tai eristykseen, kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää karanteeni- tai eristystilan oven pitämisestä ulkopuolelta lukittuna terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa silloin, kun se on välttämätöntä ilmateitse tai pisara- ja kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartunta-taudin edellytykset täyttävän tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi eikä tartunnan leviämistä muilla tavoin voida estää.</i></p> <p>Hoidon ja huolenpidon toteuttamiseen osallistuvan henkilön on valvottava karanteeniin tai eristykseen määrättyä henkilöä ja seurattava tämän terveydentilaa niin, että hänellä on mahdollisuus saada välittömästi yhteys karanteeniin tai eristykseen määrättyyn henkilöön. Myös karanteeniin tai eristykseen määrättyllä</p>

<p><i>Päätöksen oven ulkopuolelta lukitsemisesta tekee virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri.</i></p>	<p><i>henkilöllä on oltava mahdollisuus saada välittömästi yhteys henkilökuntaan.</i></p>
<p>68 § Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana</p> <p>Karanteeni ja eristäminen on toteutettava siten, että henkilön oikeuksia ei tarpeettomasti rajoiteta. Henkilöllä on oikeus pitää yhteyttä toimintayksikön ulkopuolelle tavalla, joka ei aiheuta tartuntavaaraa muille.</p> <p><i>Karanteeni toteutetaan henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä tai osoittamassa paikassa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä karanteeniin määrätulle asianmukainen karanteenipaikka ja huolehdittava myös karanteeniin määrätyn ruokahuollosta.</i></p> <p>Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava, että sen käytävissä on riittävä määrä eristämiseen sopivia tiloja ja tarvittavia suojavälineitä.</p>	<p>68 § Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana</p> <p>Karanteeni ja eristäminen on toteutettava terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa siten, että henkilöllä on oikeus pitää yhteyttä karanteeni- tai eristämipaikan ulkopuolelle tavalla, joka ei aiheuta tartuntavaaraa muille.</p> <p><i>Kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava, että käytävissä on riittävä määrä karanteeniin ja eristämiseen sopivia tiloja ja tarvittavia suojavälineitä.</i></p>
<p>69 § Tapaamisen rajoittaminen karanteenin ja eristämisen aikana</p> <p>Potilaan oikeutta tavata terveydenhuollon toimintayksikön ulkopuolisia henkilöitä voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.</p> <p>-----</p>	<p>69 § Tapaamisen rajoittaminen karanteenin ja eristämisen aikana</p> <p>Potilaan ja asiakkaan oikeutta tavata <i>muuta kuin häntä hoitavia tai hänen huolenpidostaan vastaavia</i> henkilöitä voidaan rajoittaa <i>karanteenin ja eristämisen aikana terveydenhuollon toimintayksikössä, ympärivuorokautisia asumispalveluja tarjoavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä, perhekodissa tai turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa</i>, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi <i>eikä tartunnan leviämistä muilla tavoin voida estää.</i></p> <p>-----</p>
<p>79 §</p>	<p>79 §</p>

<p>Valtion osallistuminen erityisiin kustannuksiin</p> <p>-----</p> <p>Valtio vastaa terveydenhuollon häiriötilanteessa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet henkilön määräämisestä karanteeniin, eristykseen tai pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin vuoksi, jos henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu muutoin perittyä.</p>	<p>Valtion osallistuminen erityisiin kustannuksiin</p> <p>-----</p> <p>Valtio <i>voi osallistua</i> terveydenhuollon häiriötilanteessa <i>kustannuksiin, joiden korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista ja</i> jotka ovat aiheutuneet henkilön määräämisestä karanteeniin, eristykseen tai pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin vuoksi, jos henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu muutoin perittyä.</p>
<p>(Uusi)</p>	<p>79 a § (määräaikainen)</p> <p>9 a §:n mukaisista päätöksistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen</p> <p><i>Jos kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä terveydenhuollon toimintayksikössä on hoidettavana 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen johdosta sellainen potilas, joka ei ole toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukas, sovelletaan kustannuksiin terveydenhuoltolain 58 §:ää. Mainitussa pykälässä säädettyjä periaatteita sovelletaan myös, jos kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaalihuollon toimintayksikössä saa sosiaalihuollon palvelua 9 a §:n nojalla tehdyn päätöksen johdosta sellainen asiakas, joka ei ole toimintayksikköä ylläpitävän kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymää ylläpitävän kunnan asukas.</i></p> <p><i>Järjestämisvastuussa olevan tahon on korvattava yksityiselle palveluntuottajalle 9 a §:n mukaisesta päätöksestä suoraan aiheutuneet ylimääräiset kustannukset ja muut taloudelliset menetykset.</i></p>
<p>(Uusi)</p>	<p>88 a §</p> <p>Poliisin tiedonsaantioikeus</p> <p><i>Poliisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tieto karanteeni- tai eristämispäätöksen tehneeltä kunnan tai sai-</i></p>

	<p><i>raanhoitopiirin virkasuhteiselta tartuntataudeista vastaavalta lääkäriltä karanteeni- tai eristämispäätöksestä, jos se on välttämätöntä rikoslain (39/1889) 44 luvun 2 §:ssä säädetyn terveydensuojelurikkomuksen tutkimiseksi.</i></p>
<p>89 § Virka-apu</p> <p>Jos Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, aluehallintovirasto, tartuntatautien torjunnasta vastaava kunnan toimielin, kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää, poliisin, pelastusviranomaisen tai puolustusvoimien on annettava tämän pyynnöstä virka-apua. Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta säädetään rajavartiolaissa (578/2005).</p>	<p>89 § Virka-apu</p> <p>Jos Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, aluehallintovirasto, tartuntatautien torjunnasta vastaava kunnan toimielin, kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin estää, poliisin, pelastusviranomaisen, <i>puolustusvoimien tai Tullin</i> on annettava tämän pyynnöstä virka-apua. <i>Tulli voi suorittaa virka-apupyynnön perusteella tullilain (304/2016) 18 §:n mukaisen henkilöntarkastuksen, vaikka tarkastusta ei tehdä sen selvittämiseksi, onko henkilöllä mukanaan Tullin valvottavaa tavaraa.</i></p> <p><i>Rajavartiolaitos voi pyynnöstä antaa virka-apua, jos se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Rajavartiolaitos voi suorittaa virka-apupyynnön perusteella rajavartiolain (578/2005) 28 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun henkilöntarkastuksen, vaikka tarkastusta ei tehdä rajavalvonnan suorittamiseksi. Henkilöntarkastuksesta päättää virka-apuosaston esimiehenä toimiva rajavartiomies tai vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Virka-aputehtävää suorittava rajavartiomies voi kuitenkin päättää henkilöntarkastuksesta, joka kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen.</i></p>
<p>91 § Päätösten täytäntöönpano</p> <p>Edellä 16, 57, 58, 58 b, 59–67 ja 69–71 §:ssä tarkoitetut päätökset voidaan panna täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.</p> <p>-----</p>	<p>91 § Päätösten täytäntöönpano</p> <p>Edellä 9 a, 16, 57, 57 a, 58, 58 b, 58 d, 58 f, 58 g, 67 ja 69–71 §:ssä tarkoitetut päätökset voidaan panna täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.</p> <p>-----</p>

<p>92 § Käsittelyn kiireellisyys</p> <p>Tässä laissa tarkoitetut ansiotyöstä, oppilaitoksesta tai päivähoidosta poissaoloa, henkilön tahdosta riippumatta toteutettavaa hoitoa ja lääkitystä, tapaamisen rajoittamista, eristämistä, karanteenia sekä eristämistä tai karanteenia ulkopuolelta lukittavassa tilassa koskevat muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä.</p>	<p>92 § Käsittelyn kiireellisyys</p> <p>Tässä laissa tarkoitetut ansiotyöstä, oppilaitoksesta tai <i>varhaiskasvatuksesta</i> poissaoloa, henkilön tahdosta riippumatta toteutettavaa hoitoa ja lääkitystä, tapaamisen rajoittamista, eristämistä, karanteenia sekä eristämistä tai karanteenia ulkopuolelta lukittavassa tilassa koskevat muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä.</p>
	<p><i>Liite</i></p> <p><i>Toimialat 58 g §</i></p> <p><i>Tämän lain 58 g §:n 1 momentissa säädetty määräys väliaikaisesti kieltää asiakas- tai osallistujatilojen käyttö osittain tai kokonaan voidaan kohdistaa seuraaviin koronavirustaudin leviämisen riskin muodostaviin kulttuuri- ja viihdetoiminnassa, urheilutoiminnassa sekä huvi- ja virkistyspalveluissa tai muussa vastavassa elinkeinotoiminnassa käytettäviin asiakastiloihin, joissa on erityinen mahdollisuus merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle ottaen huomioon ihmisten fyysinen läheisyys ja yhtä aikaa paikalla olevien ihmisten määrä tai riski taudin leviämisen tilojen pintojen välityksellä.</i></p> <p><i>Määräys voidaan kohdistaa seuraaviin toimialoihin ja tiloihin, jos niissä asiakkaat tai osallistujat tyypillisesti sijoittuvat tavalla, joka tiedossa olevan tutkimustiedon perusteella muodostaa erityisen riskin ilmaitse, pisara- ja kosketustartuntana tarttuvan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen (lähikontakti):</i></p> <p><i>Liikuntaan tai urheiluun sekä niiden seuraamiseen käytettävät tilat</i></p> <p><i>Uimahallit, maauimalat kylpylät ja saunat</i></p> <p><i>Huvi- ja teemapuistot sekä nähtävyydet</i></p> <p><i>Festivaalit ja markkinat</i></p>

	<p><i>Konserttitalit ja muut elävän musiikin esittämiseen käytettävät tilat</i></p> <p><i>Teatterit ja muut esittävien taiteiden esittämiseen käytettävät tilat</i></p> <p><i>Elokuvateatterit ja muut elokuvien ja muiden vastaavien audiovisuaalisten teosten esittämiseen käytettävät tilat</i></p> <p><i>Kongressi- ja messukeskukset sekä kongressien, messujen ja muiden vastaavien tapahtumien järjestämiseen käytettävät tilat</i></p> <p><i>Ostokeskukset</i></p> <p><i>Rahapeli- ja vedonlyöntipalveluihin käytettävät tilat</i></p> <p><i>Museot ja galleriat</i></p> <p><i>Kirjastot</i></p>
Poliisilaki (872/2011) 2 luku	
<p>9 § Väkijoukon hajottaminen</p>	<p>9 § Väkijoukon hajottaminen</p> <p>-----</p> <p><i>Yleisötilaisuuksien, yleisten kokousten sekä muiden vastaavien tilaisuuksien ja kokoontumisten estämisestä, keskeyttämisestä tai päättämisestä tartuntataudin leviämisen rajoittamiseksi säädetään tartuntatautilain 59 c §:ssä.</i></p>

Asetusluonnos / Asetusluonnokset

Muut liitteet